

מילון הראיה

א

אב - הנושא המוליד, המחולל את התולדות [ר"מ קיז].

אב - המקום את הבית, המדריך את התולדות, המאיר את ארחות חייהם בהשפעתו הרוחנית [שם קיח].

אב - הרועה הנאמן. מדריך, העומד במעלות נפשו הרבה יותר גבוה מהמעלה של הצעירות של הבנים¹, הצריכה לקבל את השפעתו² [עפ"י ע"ר ב סה].

אבנט - מכוון בתור אמצעי, בין החלק העליון מקום הכחות הנפשיים, לבין החלק התחתון שבגוף, מקום הכחות הגופניים השפלים, שמורה אמנם על היחש החזק שיש לכחות השפלים אל הכחות הנפשיים, עד שהקדושה³ המעלה את הנטיות הנפשיות, פועלת להגביל יפה את סדרי הפעולות הטבעיות לצד המעלה והקדושה [ע"א ג ב ד].

אבר - **אבר הכנף**⁴ - הכח הפנימי המניע את העפיפה [עפ"י ע"א ב ח יב].

אגרת רב שרירא גאון - מסמך היסוד לסדר ההשתלשלות של כל התורה-שבעל-פה⁵, שהוא כמגדל בנוי לתלפיות של היהדות, עליו תלוי אלף המגן כל שלטי הגבורים במלחמתה של תורה ואמתת דורותיה. בסיס האמונים לחתימת תורת אמת של "חיי עולם הנטועים בתוכנו"⁶ מאז היותנו לעם ד' אלהינו, בקבלת מתנתה, ונמשכים לו באחרית חתימת התלמוד עם המשך דבריהם של הגאונים⁷ מוסרי עניניו [ל"י ב (מהדורת בית אל תשס"ג) מט, נא].

ע"ע גאונים, תקופת הגאונים.

אד - ענן [ר"מ קיח].

אד - לישנא דתברא [ר"מ קיח].

"אדם" - כנוי לגויה. ציור האדם השפל והנבזה על שם האדמה אשר לוקח משם, להוראת היות חומר שפל מאד, כי הוא המדרגה הפחותה מן הדצח"מ שהוא הדומם [עפ"י ע"א יבמות סג].

"אדם" - כנוי לנפש. ציור מדרגה גבוהה, כמו שכתוב "בצלם⁸ אלקים עשה את האדם", היינו מצד נשמתו⁹ הרוממה, אשר היא

נאצלת מתחת כסא-הכבוד¹⁰, ועל שם "אדמה לעליון"¹¹ [עפ"י ע"א יבמות סג].

ע"ע "אנוש". ע"ע גבר. ע"ע איש.

אדם - נפש שכלית קשורה בחומר [ע"א ג ב קצט].

אדם - צורת האדם - המחשבה-העליונה¹² העושה את האדם לאדם, התורה¹³ [ע"א ד ט יז].

צורת האדם הפנימית - שכלו ומוסרו [פנ' א].

אדם - כחו הרוחני - ע' במדור נפשיות, רוח, הכח הרוחני (של האדם).

אדם - סגולת האדם¹⁴ - מציינת את רוממותו הבאה בעקב שפלותו - יצור מושפל עד עמקי החומר, ועם זה כונס בקרבו את כל סגולת ההויה הרוחנית המלאה. שדוקא בהשתפלותו אל המורד הארצי הרי הוא רוכס את כל ההויה מראש היש עד סופו [ע"א ד ט קה].

אדם - נשמת האדם בכל הגויה השונים - פרח רז עולם (של) החיבור הנעלה שממנו מתגלה הכבודות הארצית¹⁵ עם השאיפה השמימית המנצחתה, של שפעת החיים היציריים המשתפלת דרגה אחר דרגה, עד שיוצרת את החמירות¹⁶, עם המאור-העליון¹⁷, השפעה של הוית הישות, הרוחני, האצילי, השכלי, והמוסרי, הקדוש והמצוחצח [עפ"י א"ק ב תקכד].

יצירה שבה מתגלה האור ההויתי בכל עזו ותקפו. הכח המרכזי, שההויה חודרת באורה כולה אל הויתו, ומשלמת את תכונתה על ידו [פנק' ג של].

אדם - תעודת האדם שנוצר בגללה¹⁸ - להוסיף אור¹⁹ רצוני²⁰ עליון²¹ בעוזו²² החיים הפרטיים, להעלותם אל עליו²³ הכלל²⁴, ולהוסיף בכלל זיו²⁵ צביוני חדש ע"י עושר הבא ממשפלים. (לעסוק בתורה-לשמה²⁶) [א"ק א מד].

להשלים את מלכות-שמים²⁷ > שהיא מופיעה בכל היש בהדר גאונה, והולכת היא ומשתפלת בהעולמים המעשיים, בתהומות מאד עמוקים, בירידות מאד חשוכים. < וברצונו הטוב והאיתן של האדם, שיצא אל הפועל בהיותו מתעלה להיות אוהז במשטר האלהי בהמון עולמים, > שבפליאות נוראות נתגלה ע"י הבהקת אורם של אדירי הקודש שבדורות הקדמונים, ויצא במלא יקרתו בהתגלות האלהית שבאור התורה²⁸

1. ישעיה יד יד.

2. **כונס בקרבו את כל סגולת ההויה וכו'** - ש"ק קובץ א קעב: "האדם הוא תמצית מלאה שההויה כולה משתקפת בו".

3. **תעודת האדם** - ע"ע ע"ר א קפא ד"ה מכלל ופרט וכלל. א"ק ב תקלד. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "תוספת".

עבודת ד' וכל מעגל טוב מאהבה - מידיעת הטוב⁴ הגנוז בהם [עפ"י ע"ר א רפן].

מהכרה אמיתית אל הטוב והשלימות [ע"ר א שסזח (ע"א א ג לב)].

באהבה - בדרך חפץ פנימי והכרה עצמית [ל"ה 55].

כח העבודה מאהבה - \diamond אינו בא כי אם לפי מדת הידיעה הבאה בלימוד של קביעות ועשירות רבה במקצעות השונים של תורת המוסר⁵ והיראה⁶, שאי אפשר כלל להמצא מבלעדי לימוד בסדר נכון, למגרס תחילה בבקאות מלמטה למעלה, ואחר כך למסבר בעומק עיון ודעה שלמה [ל"ה 188].

ע"ע עבודה מאהבה, עבודת ד' מאהבה ותלמוד תורה-לשמה.

אהבה אלהית - **האהבה האלהית העליונה, המבוססת בבשמי הדעה העליונה** - ההרגשה הנשמית היותר חודרת ופנימית, אשר בכנסת-ישראל⁷ בכללותה, בנשמות אישיה היחידים, בחביון-עז⁸ נשמת כללותה, ובכל אשד הרוח המשתפך בכל פלגות תולדותיה [ע"א ד ט פח].

אהבת-ד' אלהי-ישראל⁹, עצם החיים (בישראל), נשמת-האומה¹⁰ ועצם חייה [א"י א מד].

אהבה אלהית - הנטיה היותר חפשית¹¹ ונצחית¹² של רוח החיים, שהופעתה באה מסקירת הגודל הבלתי מוקצב, של אור¹³ הקודש¹⁴ המקיף עולמי נצח ממעל לכל חק וקצב, שאור החסד¹⁵ הנאמן¹⁶ מתעלה שם, השופע ויורד בכל מלא חנו¹⁷, ממעל לכל חק ומשפט¹⁸, וכל פנות שהוא פונה הכל הוא רק לטובה¹⁹ ולברכה²⁰ לאור ולחיים²¹, וכל מעשה וכל תנועה מחוללת אך נועם²² והוד²³ קודש [עפ"י א"י כט, ע"ר א יד].

האהבה העליונה - אהבת-עולם²⁴ ואהבה-רבה²⁵, אשר לישראל את ד' אלהיהם ואביהם-שבשמים²⁶ מלך-עולמים, הבוחר בעמו ומלמדו ומדריכו [ל"י א (מהדורת בית אל תשס"ב) צג].

האהבה²⁷ - תכלית התעודה האנושית. ההכרה האמיתית כשמתגברת באדם כראוי, מכבוד-אל²⁸ הכללי, הנשקף מכל הדר²⁹ הבריאה וסדריה הגשמיים³⁰ והרוחניים³¹, בעבר, בהווה ובעתיד, >שגם זה האחרון מוצץ הוא יפה למי שמבקש ודורש-את-אלהים³² באמת וחפץ שלם< אותה ההכרה כשהיא מתעצמת יפה באדם, רק היא מטבעת עליו את חותמו האמיתי, את אופיו הטבעי להקרא בשם אדם³³. רק אז הוא מרגיש שהוא חי חיים נצחיים ומכובדים. >הוא מכיר כי הדרכים שהחיים מתגלים בהם, לפי ערכנו ביחס מצבנו החומרי, שונים מהם, ובכל השינויים ההווים והעתידים לבבו בוטח-בשם-ד' אלהי עולם מחיה החיים וחי-העולמים³⁴> מצב נפש כזה כשהוא מתאים גם כן לכל סדרי החיים הפנימיים, הנפשיים והגופניים, חיי המשפחה והחברה, וכשהוא צועד בעוזו להיות גם כן מתפלש להיות המוסר

ונשמת-ישראל³⁵, הפרטית והכללית, בין כל עמי הארץ<. בכח חסון זה יתקן³⁶ האדם ויעלה את החלק הירוד שבמלכות³⁷ האצילות-האלהית³⁸, שירדה להיות מנהגת עולמי עד, בצורתם המוקצבת. ובזה יקשור נזר ועטרה למלכות שדי בכל העולמים כולם, והמגמה היצירתית תצא אל הפועל בכל יפעת אידיאליה, מראשית המחשבה עד סוף המעשה וכולה אומרת כבוד³⁹ [עפ"י קובץ ח קעב].

מגמת היצירה האנושית - הנשמה החושבת, ההוגה דעה, המציירת⁴⁰ ציורי קודש⁴¹ [א"ק ג שלד].

תעודת האדם - להיות משכיל ובן חורין, מתענג-על-ד' ומתעלס בידיעת האמת ושמח בכבוד⁴² יוצר כל [עפ"י קבצ' א נח].

התפקיד האנושי - להיות איש חי מכיר ובעל השכלה [קובץ א קצה]. ע"ע חיי האדם. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, צלם אלהים, חותם צלם אלהים מוטבע באדם. ע"ע דמות האדם. ע' במדור אדם הראשון, תעודת האדם.

אדנות מוחלטת - היכולת⁴³ החפשית⁴⁴ האינסופית, המצויה תמיד בפועל בגבורה-של-מעלה⁴⁵, היא האדנות המוחלטת והמלוכה האמיתית שהיא עומדת למעלה מכל שם⁴⁶, מכל בטוי ומכל קריאה⁴⁷, שהרי האפשרות אין לה קץ ותכלית, והיכולת אין לה גבול והגדרה. מלכות-אין-סוף⁴⁸ במובן העליון, המלוכה-העליונה⁴⁹ [ע"ר א מו]. ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, "אדון עולם"⁵⁰.

אדריכל - פועל (את) הבנין [א"ק ב שנ].

אהבה - ההתייחסות הנאמנה, הישרה, ההגונה, המתאימה אל האמת המציאותית, מתוך שייכות נכונה וזיקה רצויה, הכרה מלאה ושלמה של המציאות, של הענין שהיא מתייחסת אליו [עפ"י ל"י ב רלד].

מצב גדולתי, רוחני, אינטלקטואלי הכרתי נשמתי, שייכות חיונית, קישור התדבקות והזדהות, מתוך חכמה אמיתית והכרה אמיתית [עפ"י ש"י 63, 4-5].

אהבה - עדן החיים, התשוקה האלהית של העלאת נר החיים [מ"ר 24].

שלימות האהבה - השמחה הגמורה ואור הנפש, שעמה כל טוב ואושר ובה כלולים נועם החכמה וההשגה ואהבתה [ע"א א ד לו]. \diamond האמונה⁵¹ והאהבה הן עצם החיים בעוה"ז ובעוה"ב⁵² [א' סט].

אהבה - **שמרי האהבה** - ע"ע תאוות.

אהבה - **עבודת אהבה** - זהירות בפרטי כל מצות ודקדוקי תורה מכח השפעת כללות התורה הדבקה בלב בחוזק והכרה ברורה [עפ"י א"ת ג ג].

4. ע' עטרת ראש להרד"ב, שער ראש השנה סי' ה.

5. **ההכרה האמיתית וכו' מכבוד-אל, הנשקף מהבריאה וכו' וכי' שומע קול ד' הקורא אליו וכו' ומרגיש שהוא וכו' שואף את חייו יחד עם מקוריהם, וכל היצור כולו ניצב לו כאורגן שלם אדיר נחמד ואהוב, שהוא אחד מאבריו, המקבל מכולו ונותן לכולו, ויונק יחד עמו זיו חייו ממקור החיים** - ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, "מלכנו". ושם, "אבינו". ע"ע ע"ר א רמט, ד"ה ברוך. ושם, רפט ד"ה ברכנו. ושם ב ג ד"ה אמר ר' עקיבא. קבצ' ב קלז [87]. פנק' ב רד מט. ע"ע "שמע". ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, ברוך שם כבוד מלכותו. (את ההבחנה בעניין האיר לי אהרן משה שיין).

המביאים גם כן לאהבה-העליונה⁶ הזכה בכללות האנושיות > [עפ"י קבצ' ב קלא].

ע"ע אהבה אלהית. ע"ע יראת ד'. ע"ע בנספחות, מדור מחקרים, אהבה ויראה.

אהבת ד' העליונה - אהבת השלמות המוחלטת והגמורה של סיבת⁷ הכל, מחולל כל ומחיה את כל [א"ק ב תמב].

אהבת ד' הבהירה - האהבה המרוממה והעדינה לאין-סוף⁸ [קובץ ה צה].

אהבת השי"ת⁶ - בהכרת האמת של המציאות האלהית מצד עצמה, המקור לשמו-הגדול⁹ ב"ה [קבצ' א קלז].

אור אהבת ד' - עדן¹⁰ החיים, מגמת החיים, עצם החיים, בהירות החיים, ומעין חיי החיים, עליון מכל הגה, מכל רצון והסברה, מכל שאיפה פנימית¹¹, ומכל הזרחה¹² יפעית¹³, הכל בה, והכל ממנה [קובץ ו רמא].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, אהבה רבה. ע"ע אהבת שם ד'.

"אהבת חנם"⁷ - אהבה שגם כשיש במציאות דברים שכאילו מעכבים לה אעפ"כ תתגבר על כולם ותקבע-חנם [ל"י א קיג].

אהבה שאינה תלויה בדבר > [אהבת ד' לישראל, ברית עולם > [ק"ת נה].

"אהבת חסד" - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.

"אהבת חסד" - (לעומת "תורת חיים") - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.

"אהבת עולם" - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.

אהבת שם ד' - אהבת הלימוד והידעיה של מציאות השי"ת ודרכיו, וכל המכשירים המביאים לזה [קבצ' א קלז].

ע"ע אהבת ד'. ע"ע אהבת ד' העליונה.

אהבת תורה - ע' במדור תורה.

אוביקטיבי - חיצוני⁸ [עפ"י א"ק ג צג].

ע' במדור הכרה והשכלה והפכן, סוביקטיבי. ע"ע חצון, עולם חיצון.

אוהל - שם בית הדירה, העלול להיות מוכן למסעות, המרשם בתוכן הרוחני העליון (של האדם) את העליות הנספות. האוהל מסמן את היסוד המטלטל, את הצביון של ההכנה אשר לתנועה, שכונתה היא תמיד השתנות ועליה לצד האושר-העליון⁹, לקראת הזיו¹⁰ של מעלה [ע"ר א מג].

ע"ע משכן.

"אוהל" לעומת "בית" - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, "יושב בבית" לעומת "יושב אוהל".

אויב - מי שהשנאה (אצלו) בכח לא בפועל [מ"ש שכו].

הציבורי עומד על תילו ומכונו, אז הארץ מוכרחת להתמלא דעה, ותורת ד' היא נובעת ממעמקי הלב - כל אדם שומע קול ד' הקורא אליו ושש ושמה לעשות רצון קונו וחפץ צורו, שהוא צורו הפרטי וצור העולמים כולם; ומרגיש הוא אז, שהוא האדם, שואף את חייו יחד עם מקור-החיים¹¹, וכל היצור כולו ניצב לו כאורגן שלם אדיר נחמד ואהוב, שהוא אחד מאבריו, המקבל מכולו ונותן לכולו, ויונק יחד עמו זיו חייו ממקור החיים [עפ"י ל"ה 149].

מתק האהבה - רוחב הדעת¹², והנועם אשר לעדן-העליון¹³ [א"ק ג ראש דבר כט].

אהבת צורה-העולמים¹⁴ - זיו השכינה¹⁵, הכרה שכלית והרגשית, ללכת בדרכי-ד' באהבת אמת והכרה עמוקה פנימית¹⁶ [עפ"י ע"א ג ב נ].

זיקי אהבת אלהים - מציאת אור-ד' בעומק רגש, בתוכן דעה [א"ק ג ריא].

ע"ע אהבת ד'. ע"ע אהבת ד' העליונה. ע"ע יראת הגדול.

אהבה לעומת טוב - ע' בנספחות, מדור מחקרים.

אהבה מינית - ע' במדור הנטייה המינית.

אהבה קדושה - **האהבה הקדושה** - אהבת-ד' וכל העולמים, אהבת כל היקום וכל היצור [א"ק ג רעטרפ].

"אהבה רבה" - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.

אהבת אור ד' - אהבת החיים של הצדיק-האמיתי¹⁷, > שאיננה כלל אותה הנטייה הגסה של אהבת החיים המרופדת בשכרון של נטיות החומר הגסים המצוי אצל רוב הבריות, כי אם > אהבת חיקוי לחסד-עליון¹⁸ בעולמו, המתפשטת על פני כל היצור [קבצ' א קעד].

אהבת ד' - הרגשת השתוקקות תמיד לטוב¹⁹ ולאמת²⁰ שהאדם מרגיש באמת בנקודת נשמתו הפנימית, > שהכל הוא בכלל טוב או בכלל אמת > [עפ"י קבצ' ב קלג (פנק' ד שסב)].

השגת המושכלות המופשטים שבענינים האלהיים ואהבה אמיתית את הטוב²¹ את היושר²², והרדיפה ללכת בדרכי-ד' [עפ"י פנק' א תקסג].

(האהבה) מצד כבודו²³ וחסדו²⁴ שעשה [מא"ה א פט].

גלויה היסודי של האמונה הגדולה [נ"ה יא].

◊ **אהבת ד'** באה כשישים האדם לבבו להדמות לדרכי השי"ת²⁵, אז ע"י ההדמות תולד האהבה, וכפי רוב הדמיון יהי רוב האהבה [ע"א א ב לו (ע"ר ב קכג)].

◊ **האהבה** באה מצד השלמות שבנמצאים, שמצדה הם כולם נמצאים באמיתת מציאותו יתברך [ע"א ג ב קעא].

אהבת ד' - דעת-ד'²⁶ > שבכללה היא גם כן דעת כל המציאות לאמתתה לכל סעיפיה, כפי היכולת לאדם: דעת הטבע לכל סעיפיו גיאוגרפיה והתכונה, הרפואה וחכמת הנפש, תכונות העמים וכל הנלוה להם,

6. **בהכרת האמת של המציאות האלהית מצד עצמה, המקור לשמו-הגדול** - ע' א"ק ד ת.

7. ע' א"ק ג שכד.

8. ע' בנספחות, מדור מחקרים, אוביקטיבי סוביקטיבי. ושם, חיצון, עולם חיצוני.

מבקש רעה בציורו ונטיתו הרוחנית [ע"ר א לד].
ע"ע קם להרע.

אולפן - לימוד <בתרגום> [ר"מ ב].

אומה - **טבע האומה, הרוחני והחומרי** - הטבע הפסיכולוגי של האומה, וטבע התולדה והמורשה של האבות והגזע, וטבע הגיאוגרפי של ארץ נחלתה [עפ"י קבצ' ב מה (ב"ר שכרז)].

אומה - **צורת האומה** - נשמתה ואורח חייה [עפ"י ע"א ד ה סא].
ע"ע עמים, הצד המהותי בחיי העמים. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, שבעים אומות.

אומה - **האומה (הישראלית) כולה בצרופה הכללי** - אם החיים שלנו. האופן הכללי של כל ישראל⁹ בתור גוש אחד, המחבר את כל האישים הפרטיים להיות לעם אחד, הכולל ג"כ את כל הדורות כולם בהערכה אחת [עפ"י א' עו, ע"ר ב פד].
ע"ע עם. ע"ע גוי.

אומה - **רוח האומה היחידה**⁹ - השאיפה אל הטוב האלהי המונח בטבע נשמתה [א' נב].

ע"ע רוח ישראל. ע"ע רוח ד'. ע' במדור תורה, תורה שבכתב, תורה שבכתב ברום תפארתה ותורה שבעל פה שניהם יחד.

אומה - **שכינת האומה** - רוח החיים של השאיפה האלהית המקושרת בתוכן הסגנון הצבורי של הצורה הלאומית [א' קו].
ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "שושנה עליונה". ע"ע אידיאה לאומית.

אומה - **ישראל** - כנסת-ישראל⁹ המוגבלת בגבול נחלת ישראל [א' מב].

מקום מנוחתה של האידיאה-האלהית⁹ על המרחב ההיסטורי הכללי [א' קח].

אומה הישראלית - **התכלית הכללית של האומה הישראלית** - להודיע את שם-ידי⁹ בעולם כולו ע"י מציאותה והנהגתה [ל"ה 119 (פנק' ב עו)].

חטיבה אחת בעולם, המצויינת בתקוה לעצמה לא בשביל עצמה, כ"א בשביל הטוב הכללי, שהוא חן השכל הטוב, המוסר והיושר⁹ האמיתי, שא"א שיבנה כ"א ע"י תיקון-עולם-במלכות-שדי⁹ [ע"ר א שפו (ע"א ב ט רצ)].

ע"ע ישראל, מהותם העצמית הנותנת להם את אופים המיוחד.

אומה כללית - תמצית⁹ של המין האנושי הפועלת עליו בלי הרף בעיבוד צורתו⁹ הרוחנית⁹ [קובץ ה קצו].
ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, עם לבדד.

אוצר החיים - אורה-של-תורה⁹ במקורה [ע"ר א קמז].

הצד העליון של התורה, היקר בעצמו מכל החיים כולם, אוצר חיים עליונים נעלים ונשאים מכל חיי זמן ועולם [ע"א ד ט ז].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "אורייתא מבינה נפקת". ע' במדור תורה, תורה, שורש התורה.

אוצר הטוב - מקור חי-העולמים⁹ [א' א קי].

אוצר עליון - **האוצר העליון** - מקור הברכות⁹ [א"ק א קיט].

אור - יסוד ואומץ המשכת החיים [עפ"י א"ק ב רצו (ע"ט טז)].

כל יסוד החיים, חיי החיים, זיום⁹ ותפארתם⁹ [עפ"י ע"א ד יא יג].
כח הרוחניות⁹ של השכל הגדול, של החפץ הכביר, של המרץ הנשגב⁹ [מ"ר 296 (קבצ' ב עא)].

האור הגדול הכללי - שלמות החיים ובריאותם הנמשכת ממקור אמתם, המתגלה על ידי כל פרטיותם של דברי התורה, טיפולם וקליטתם, במלא כל הנפש ובכל תפוצות חזריה [א"ל מג].

ע"ע אור החיים. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, אורות.

אור - **האור בעצם** - אור-חדש⁹ של תשובה-עליונה⁹, המ"ט שערי⁹ בינה⁹ [ח"פ לב].

גילוי אמיתת המציאות המשוכללת בהופעת⁹ הקרנת הזרחתה⁹ [עפ"י פנק' א תרלו (ב"א ד יא)].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, אור, זוהר, זיו. ושם, אור, זיו, ברק.

אור - **האור הנשגב** - החיים המלאים הלאומיים הממולאים מטל חיים ממלכתיים אלהיים ממשיים וחזיוניים, העומדים אחר כותלנו [פנק' ד ריז-ח].

אור - **(לעומת כלי)** - נשמתו הרוחנית של הכלי >שהוא לבושו המעשי החיצון< [עפ"י א' קנח].

התוכן (לעומת הסגנון) [ע"א ד יב ה].

החיים העצמיים של מחשבת ההויה (לעומת ההויה) [עפ"י ע"ר א כו, וא"ק ד ת (א"ה 1098)].

אצילות האלהות בתור נפש ההויה, (מבחינתה הפנימית), בדיבורים מצד הסתכלות השירית שברוח הקודש [עפ"י א"ק ב שמח].

אור וכלים - משמעות עמוקה, תוכן רוחני⁹. **כלים** - הגילויים של האור [פנק' א תרלו (ש"י 6, 25)].

אור - **(לעומת חיים)** - דעה⁹, רוח-הבטה [עפ"י א' יא].

'אורי' לעומת 'מאורי' - ע' בנספחות, מדור מחקרים.

אור - כללות הרגשה וידיעת מציאות. ערך ההשגה⁹ והרצון הגמור >כי מה שלמעלה מההשגה האנושית אין לקרות כ"א בשם חושך⁹ מצד ההעלם, וכשיש העלם לחושך של מעלה, נגבל בגדר השגה ונעשה **אור**< [עפ"י מא"ה ד כא-כב].

אור - ההרגשה הנפשית וההבנה של הידיעה [ע"א ב ט קכד].

אור - **אוצר האור** - חיי החיים העליונים, מקור כל החיים ושרש כל ההויות [ע"ר א סז].

9. אולי צ"ל: יהודי. ע' בנספחות, מחקרים, כללים להבנה נכונה בקריאת כתבי הרב, יחיד.

אור־אלהים° - תעודת ההויה, מקור הנשמות°, מלא־כל°, רוח ישראל° המופשט [עפ"י א"ת יב א].
אור החיים היותר יפים, היותר טהורים° היותר מאירים° [ע"א ד ו מ].

אור ד'° - העליון העליון°, שממעל למקור־החיים°, יסוד המרחב העליון של הזוהר° הבלתי מוגבל שכל עולמי־עולמים° אינם כדאיים לו, שהוא מובדל מכל אורות עולמים, שכל תכונה של אורה בהם הרי היא מכוונת לראות על ידה גופים חשכים, שבעצמם אינם מערך מהות האורה, אבל האור בעצמו איננו דבר נראה, כי לא נתגלה בעולם לפי מדתו הכח הרואה את מהות האור. אמנם **אור ד'** במעלת הרחבת אצילות° מקורו, הוא האור שאור נראה בו ועל ידו [עפ"י ע"ר א כא].
אור האורים, שאי־אפשר לנו לבטאו ואיננו יכול להתלבש באותיות של שום מבטא גם לא של שום רעיון [א' קלא].
מקור חייה־החיים° ב"ה [ע"ר א קנה].
חייה־החיים°, היסוד העליון מקור חיי אור העולמים° [עפ"י א"ק ג צה].
יסוד כל היש, ויותר מכל היש באין קץ [קובץ א תתיא].
צור־החיים° [שם רמ].

אור האמת° [עפ"י ע"א ב ט קנא].
אלהי עולם. הטוהר°, הטוב־המוחלט°, האמת המזהרת, הנצח° בכל מלא הודו° [עפ"י א"ק א קפב].
אור ד' מחולל כל - זוהר האמת, הוד° אור־החיים°, שבמקור־הקודש° [עפ"י א"ק א ג (מ"ר 402)].
אור ד' וכבודו° - הקודש־העליון [מ"ר 345].
אור ד' העליון - כולל הכל, ומקור הכל וחיי כל [ע"ר א רח].
ע"ע אור עליון. ע"ע אור אלהי.¹¹
אור ד' ממרומיו° - היש־העליון°, הרוחניות° והטוהר° המעולה [עפ"י א"ק ג רפן].

אור ד' - אור פני המלך המתנשא לכל לראש מעל כל ענין העולמות [ע"ר א רפט].
הארת° היש האמיתי וזיו° החיים האלהיים [ע"א ד ט מז].
הקדושה השרשית העצמית, המצואה בפועל, הוד° חיי הקודש°, המרומם ונשא מכל שרעף ורעיון [עפ"י ע"ר א ט].
הנס° המוחלט [ע"ר א מט].
האור העליון שהוא הרבה למעלה מן הטבעיות° [ע"א ד ט מא].
טוב־העליון° [ע"ר א שעב, רפט].
אור ד' המהוה הישות - זרוע־ד'° אשר נגלתה, יסוד ההשתלמות הבלתי פוסקת [עפ"י א"ק ב תקל].
אור ד' וכבודו - אמיתת הרצון־הכללי° אשר בנשמת° היקום כולו [שם ג לט].

אור - האור הפנימי (של המושג מאורו של אלקים־חיים, צור ישעינו, לגדולי המשיגים) - החיים האמיתיים שאין לנו מלה ליחסם, כמו שהם נמצאים במקור־החיים° יתברך שמו [עפ"י ע"א ג ב נב].

אור אין סוף - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר. או במדור שמות כינויים ותארים אלהיים.

אור אין סופי - האור האין סופי - ההארה האלהית° המקיפה והממלאה את כל, את כל הנשמות° ואת כל העולמים° [פנק' א שצט].

אור "אל עליון קונה שמים וארץ"¹⁰ - החפץ־האלהי°, המהוה את היש כולו, המעמידו ומחיהו, הדוחפו לעליון בכל קומתו המעשיית והרוחנית מריש דרגין עד סופם. הנבואה־העליונה° של פה אל פה אדבר בו, הנשפעת לנאמן° בית°, להקים עדות ביעקב לעולמי עולמים, לקומם תבל ומלאה, בנשמת ד' יוצר כל [עפ"י ע"א ד ט טז].

אור אלהי - אור° האמת° הצדק° והדעת° [ע"ה קכח].
זוהר° גדול של שכל בהיר וחשק אדיר של רצון כביר מאד [א"ק ג רטז].

אור אלהי - האור האלהי - המגמה השעשועית° הפנימית° של היצירה כולה, המזריחה° באור° יפעתה° על פני כל היקום, מחייה הפנימיים [א"ק ג קפח].

נועם אור אלה נורא הוד - מקור הנעימות ומעין העדנים°, אוצר ההופעות° ומקור מקורות החיים [ר"מ עו].
האור האלהי - מקור־החיים° ומקור כל העדן ורוממות כל אושר־עליון°. אור חייה־החיים° [עפ"י קבצ' א רטז (פנק' א תקיח, ג"ר 124)].

חיי החיים [ע"א ג ב רכז].
מקור החיים והשמחה° [ע"א ג ב צט].
מקור האור האלהי - נחל עדנים שאין לו סוף, ומקור עדן נצחי לכל נשמת חיים, המהפך את הכל לאור־חיים°. המאור הפנימי, הכח הכמוס האלהי שיש במגמת הוייתה של האומה בעולם, שהוא הסוד של כל ההויה כולה [עפ"י קבצ' א קעה].

אור אלהי עליון - המרחב של אין סוף לבהירות והשלמת חיי עולמים בעד הכל [ע"א ד ט סה].
ע"ע אור עליון. ע"ע אור ד'.¹¹ ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, המקור האלהי.

אור אלהי - האור האלהי - נשמת־האומה° השרשית [א' קנח].
הזיו° הטהור° הממלא נפשות טהורות [ע"א ג ב נ].

10. בראשית יד יט.

11. **אור אלהי, אור אלהים, אור ד', אור עליון** - בין מושגים אלה התקשתי למצוא הבדל, מכל מקום חולקו ההגדרות למחלקות שונות על פי המונחים השונים.

אור הדעת התחתון - (לעומת אור־העליון) - אור־הפנימי המרוכז באוצר הדעת אשר לבן־אדם [ע"א ד ט כט].

אור ההשואה - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר.

אור החיים - מקור זיוֹ החיים [עפ"י א"ק ב שכת].

שאיפת הגדלת כחותיהם [ע"א ד ו מא].

ע"ע אור. ע"ע אור חיים.

אור החיים - אור־ד', זיוֹ החכמה האלהית, ואור פני מלך חוטר מגזע ישי [ע"א ב ט קנב].

אור החיים העליונים - הנשגב־הכללי [א"ק ג רפ].

אור העליון - היושר האמיתי, העצמיות והקדושה בבירורה [קובץ ו רסט].

אור העתיד - הופעת כבוד־ד' בעולם [א"ק ב קפב].

אור הפנימי - האור הפנימי (של המושג מאורו של אלקים־חיים, צור ישעינו, לגדולי המשיגים) - ע"ע אור, האור הפנימי.

אור השכינה - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, שכינה.

אור התורה - ע' במדור תורה.

אורה של תורה - ע' שם.

אור חדש - ע"ע אור קודש.

"אור חדש" - אוצר חיים חדש ומלא רעננות, נשמות־חדשות, מלאות הופעת חיים גאיוניים, ממשלת עולמי־עולמים, הפורחת ועולה, המשחקת בכל עת לפני הדר־אל־עליון, האצולות מזיוֹ החכמה והגבורה של מעלה [א"ק ג שסח].

אור חיים - אור קיום של הדר־נצח נצחים [א"ק ג נח].

אור חיים¹² - דעה ורצון, רוח־הבטה ומציאות־מלאה [עפ"י א' יא].

ע"ע אור החיים. ע' בנספחות, מדור מחקרים, אור וחיים.

אור תי־העולמים - אור־עליון, מקור מקורות, חיי החיים [קובץ ה צט].

אור תי־העולמים - הענין־האלהי [א' סו].

הטוב־הכללי, הטוב האלהי השורה בעולמות כולם. נשמת־כל, האצילית, בהודה וקדושתה [עפ"י א"ש פרק ב]. החיים האלהיים ההולכים ושופעים, המחיים כל חי, השולחים אורם מרום גובהם עד שפל תחתיות ארץ, המתפשטים על אדם ועל בהמה יחד [עפ"י ע"ט י].

הרצון הכללי, הרצון העולמי [א"ק ג נ].

אור עליון - האור העליון - חיו ומקור שפעו, מחוללו ומהווה של העולם [עפ"י ע"א ד ט נב]. יסוד הכל ומקורו [קובץ א תרלו].

אור ד' - המגמה האלהית היותר ברורה ותהומית לאין חקר [פנק' ג שלא].

נשמת־העולמים [קבצ' ב קנה].

שפעת החיים הנובעים ושוטפים ממקור חיי העולמים [קבצ' א רכג (פנק' א תקכה)].

אור ד' בעולמו - אור השכינה, נשמת העולמים, הוד האידיאליות האלהית החיה בכל [א"ק ב שסח, א"ש יד ד].

אור־של־משיח [א"ק ב תקסא].

אור ד' - גאולה רוחנית עליונה, נהירה אל ד' ואל טובו [א' צא]. "אורן של ישראל", רוח־ה' השורה על כלל־ישראל ותפארתם הכללית [ע"א א ד לג].

אור־תורה, אור־חיים [קובץ ו קפת].

אור ד' אשר באומה - השראת־השכינה וקדושת התורה והמצוה [עפ"י ע"ר א קעג].

אור ד' בעולם - האמת והצדק של דעת הקודש [ע"ר א רו].

אור ד' וטובו - הטוב והצדק [ל"ה 118].

אור ד' בארץ - התורה האמיתית והשכל הצולל והבהיר [אג' א קיז].

אור ד' - קדושת התורה והיהדות הנאמנה, מורשה קהלת יעקב [מ"ר 367].

אור צדק עולמים אשר בתורת־חיים [מ"ר 366].

המסור האלהי המתגלה בתורה, במסורת, בשכל וביושר [א"ק ג א].

צמאון־אלהי [עפ"י קובץ ז רח].

נועם הקודש [א"ק ב שי].

זיוֹ אור החכמה והשגת האמת [פנ' ח].

אור ד' העליון - (לעומת אור־הדעת־התחתון) - אור־המקיף הגדול ורחב מרחבי שחקים [ע"א ד ט כט].

אור האמת - ע"ע אמת.

אור הגדול - האור הגדול - התוכן האלהי שאי אפשר להגותו ולשערו [פנק' א שסב].

אור הגלוי - האור הגלוי - האור הנראה של אור־התורה וחכמת־ישראל כולה בקדושתה וטהרתה, בבינתה והכרתה, בכבודה וישרותה, בעושר סעיפיה בעומק הגיונותיה ובאומץ מגמותיה. תלמודה של תורה בכל הרחבתה והסתעפון(יו)תיה, בדעת וכשרון, ברגש חי וקדוש, וברצון אדיר וחסון לחיות את אותם החיים הטהורים והקדושים אשר האור המלא הזה מתאר אותם לפנינו. (אור־הקודש־החבוי) בהיותו מתקרב מאד אל מושגינו, אל צרכינו הזמניים, ואל מאויינו הלאומיים [מא"ה ג (מהדורת תשס"ד) כג, קכה]. ע"ע אור קודש חבוי.

12. **אור חיים** - לכירור ההבחנה בין "אור" ל"חיים", ע' הוד הקרח הנורא פרק א ס"ג, ד, ובעיקר בעמ' לו.

הזיוֹר האלהי, יוצר כל [א"ק א קצב].

האור העליון - זוהר הצחצחות של קדש־הקדשים [א"ק ג רח].

מקור מקוריות כל חיים וכל יש [קובץ ה נ].

מקור מקורות, חיי החיים, אור חי העולמים [שם צט].

מקור החיים והעונג [שם כה].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, אור אין סוף. ע"ע אור אלהי. ע"ע אור ד'.¹¹

אור עליון - **האור העליון שבהויה** - העילויֹ הרוחני [קובץ א קסח].

בהירות חיים והויה מלאה זיו קדש. החיים העליונים ברום ערכם, בהופיעם ממכון הטוב והעלויֹ הנשגב [עפ"י ע"ר א קצג].

לשד חיי העולמים הזולף בחסדי אבות ממקור הברכה, מיסוד עולם שהוא קודם ונעלה מכל הגבלה וחוקיות מוטבעה [אג' ג נח].

האור העליון הבלתי מוגבל - המוסר האלהי המוחלט [א"ת ד ד].

אור קודש¹³ - טללי שפעת חכמה וציורים עליונים, נשגבים ונעימים, שהם משתפכים לתוך הנשמה, מודיעים לה זיוֹם עליונים, מנשאים אותה לרוממות מעלה, מקרבים לה את היש־העליון, את הרוחניות והטוהר המעולה, את אור־ממרומוֹ [קובץ ו קג].

אור קודש בו מלאה הנשמה - מאוי נצח והוד עליון ושאפת חיים אצילית לאין חקר [ע"ר א סח].

ע"ע אור, האור בעצם.

אור קודש חבוי - האור הקדוש הגנוז, (ה)מקור האלהי של התורה, החוסן של הנבואה, סגולתה של רוח־הקודש והמחזה העליון. האור הגנוז של אור הנבואה ורוח הקודש. מעין החיים של שורש התורה האלהית ומכון כל חזון ומראה עליון. אור הקודש של חמדת עולמים הגנוזה, שורש התורה האלהית ומקור הנבואה ורוח הקודש המיוחד לישראל [עפ"י מא"ה ג (מהדורת תשס"ד) קכב-ה]. ע"ע אור הגלוי. ע' במדור אליליות ודתות, חושך חבוי.

אורגן - גוף חי, מסודר [רצ"ה א"ש ה הערה 1].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, ארגון, מאורגן.

אורגניסמוס - הקישור העצמי שיש להגוף עם הנשמה [קובץ ה קנה].
אורגניסמוס - (האורגניות הכללית שביצירה כולה) - קישור ושילוב החלקים זה בזה בכל צומח ובכל חי ובאדם. כל החלקים שביש (ה)צריכים זה לזה, ותהומות רבה והררי עד (ש)הם זה בזה משולבים ומצורפים [עפ"י א"ק ב תיז].

חק האורגניות - היחש החי של השפעה ושל קבלה, (ה)הולך וחורז ומקיף את כל המצוי, את החומריות ואת הרוחניות, את הפעולות, המנהגים, ההרגשות ואת המחשבות [ע"א ד ו מא].

"אורה" - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.

אורה - **האורה** - העילויֹ הרוחני [עפ"י קובץ א קסח].

אורה - **אורה אלהית** - שלמות הכל, ושלמות העדן של מקור הכל, שאין לנו שום מושג ממנה כ־אם מה שאנו חשים את מציאותה ומתענגים מזיוה בכל עומק נפש רוח ונשמה [עפ"י א"ק ג רצ, א' קיא]. הגודל והשיגוב האלהי [קובץ ו צ].

אורה - **אורה אלהית** - החוסן המלא, האור העליון, המון החיים ומקור יממיהם [עפ"י אה"ק ב תמז].

האורה האנושית בכללה המתגלה באורן־שלי־ישראל [אג' א מג].

האורה הכללית - המשך החיים הנובע מהתשוקה העליונה והכללית של קרב־אלהים [מ"ר 38].

אורה עליונה - אור חכמת כל עולמים [א' כט].

אורה - **האורה הכללית** - דעת היהדות בכל הדרת נשמתה הפנימית, העולה מעומקה של תורה, ומאוצר ההרגשה האלהית הבאה בהתמדת התלמוד והעיון בדברים שהם כבשוננו של עולם, עם המכשירים המוסריים והעיוניים הדרושים לזה [עפ"י א"ה 913].

אורה אלהית - החפץ הציורי והמעשי, לשלטון של עליוֹ כל עז של צדק ואור [ע"ה קלב].

השלמות, המעשית והשכלית, הרגשית והתכונת, השלמות במילואה [א"ק ב שעה].

אורה - שלמות בכל תיקונה. חיי קודש וטוהר [עפ"י שם רפז, שטכ].
האורה העליונה - גדולת החיים של הכרת האלהות האמיתית, הכוללת את כל תענוגי הרוח וכל העדנים עמם ברום עוזם [קובץ ז עו].

אורה חיצונית - נימוסים אנושיים טובים ויפים, תיקוני מדינה וממלכה נוחים ונעימים. התקדמות, סדרים, פאר ונעימות חיצונית הדורשים עמם חכמה מעשית רבה ללכת קוממיות ולהיות גוי איתן מלא חכמה מעשית וכליל יופי [עפ"י ע"א ג ב טז]. ע"ע אורה פנימית.

אורה פנימית - אורה־של־תורה, רוח־הקודש והנבואה, ששופע בישראל ביחוד ממקום בית־המקדש יצאה האורה, היא האורה־האלהית שמאירה בישראל לבדם ואין לזרים חלק בו. כח הקדושה המיוחדת שהיא מעלה את ישראל למצב רם ברוח קדושה ודעת־אלהים ודרכיו, שכולה אומרת כבוד־אלהים [עפ"י ע"א ג ב טז]. ע"ע אורה חיצונית.

אורה רוחנית - **האורה הרוחנית** - הגבורה הגמורה המנצחת את כל העולמים וכל כחותיהם [א' פד].

אורה שכלית - **האורה השכלית** - הדעות הקבועות וארחות הדעה [ע"ר א קסח].

13. **אור קודש** - בא"ק ג רפו הנוסח הוא: אור חדש.

◇ **האורה השכלית** באה מרוב תורה ודעת, מהרבה שימוש־שלי־חכמים, ומהרבה דעת העולם והחיים [א"ק א רמ].

אורה של תורה - ע' במדור תורה.

אורה של תורה - ע' במדור תורה, אור התורה.

"אורות" - **(עניינו של ספר אורות)** - שלמות גילוי אמת קדושת עצמיותם של ישראל וערכם האלהי העליון הנצחי [א' קפז].

אורות הקדש - החיים בחיים (ה) עליונים ברום עולמים בצחצחות אידיאליהם, ספוגי קדש־קדשים [ע"ר א קפ].
ע"ע מוסר הקודש. ר' חכמת הקודש.

"אורך ימים"¹⁴ - כל הימים בעמדם בצביונם המלא, (בהיותם) בתוכן העליון, בקשר החיים עם הנצחיות האלהית, (ששם) אין הזמן עובר, הכל קיים, (כש) כל העשוי בהם עומד ומזהיר, ומשביע את הנשמה זיו וצחצחות ושובע נעימות. מלוא הימים, (כאשר) הצירוף של כל השיגוב, שנעשה מכל פרטי החיים בטוהר קדושתם, מתעלה בזיו ונהורא בהירה [עפ"י ע"ר ב עח].

באורך ימים כלולים הם כל הימים וכל ההשפעות, כל ההופעות וכל ההזרחות, כל המדעים וכל ההרגשות, כל צדדי ההסתכלות, וכל ארחות הדעה [א"ק א טו].

"אורך ימים"¹⁵ - **(תאר למעלה שבמצוות כ"אורך ימינו לעומת "חיינו")** - התועלת המגיעה בשלמות הנשמה במה שנעלם ואינו נרגש כלל אבל הוא מקנה לה קנין נשגב [ע"ר א תיב (פנק' ג רסח)].
ע"ע "חיים", תאר למעלה שבמצוות (לעומת אורך ימים).

אורך ימים - השלמת החיים היוצאת חוץ לגבול התעודה הפרטית. שמאריכים הם על המדה המוגבלת לפרטיות ויספיק האדם תעודת החיים בעד העתיד בעד דור יבוא [עפ"י ע"א ג א נח (ח"פ מב.)].
הנביעה של האורה הרוחנית המתגברת ועולה על ידי הברכה הפנימית של הנשמה, שהיא באה ביחוד מהמקור של ההוקרה הפנימית והתוכית של הצד החיצוני המוכר בחכמה, שזהו התוכן הפרטי שבקניני הרוח, שהיא הכרה מפורדת לחלקים שונים, (העושה את) הימים מבורכים בפרטיותם [עפ"י שם ד יג ט].
ע"ע אורך שנים.

אורך שנים - האורה הכללית של השנים. תפיסת חיים העולה בצורה כללית, מפני הוקרת התוכן האצילי של החכמה (ה)מביאה נהרה אחדותית בנפש האדם, ודחיפת החיים היוצאת ממנה היא משאת נפש לתוכן ההכללה של החכמה בצורתה הבהירה והמקפת [עפ"י ע"א ד יג ט].

ע"ע אורך ימים.

אורך של צדיקים - האור הרענן, שהקודש־העליון חי במלא חפשו הנאדר בתוכו [א"ק ג ק].

אוישר - האוישר - ◇ מקור המנוחה והבטחה [ע"ר ב סד].

אוישר - (נשמתי) - תחושת הנשמה את עדונה הגדול, את זיו חייה המלא עדני עד, מהמון זרמי חיי עולם וישות אדירה, השוטפים בקרבה פנימה, מנחת דשן קרבת אלהים־חיים, ואור קדושתו המלאה על כל גדותיה [עפ"י ע"ר א קחט].

אוישר נעלה - קדושת החיים במוסר מדות טובות ודעת־אלקים [פני פה].

אוישר - שלמות אמיתית בדעת ובהנהגה [ע"א ג ב נה].
המצב המאוישר - המצב הנפשי, שנועם ד', ועונג אהבה ושיקוק עליון מופיע בתוך הנשמה במצב של מנוחה וקביעות [א"ק ב תקח].

אוישר - קץ האוישר - שיהפך העונג היותר חמרי ויותר מלוכלך בניוויל לקודש אידיאלי עליון [פנק' ג שלט].

אוישר העולם - השמחה העדינה תולדתו של העדן האצילי הבא מההארה של זיו הרעיונות של עומק האמונה, הרפודה באהבה־האלהית והדבקות הגדולה והרחבה שזיו שדי פרוש עליה [א"א 127].

תכלית האוישר - התכלית האידיאלית האחרונה, שהיא עצת־ד' וברכתו לאדם ולעולם [ל"ה 158].

ע' במדור תיאורים אלהיים, שמחת ד' במעשיו.

אוישר עליון - שיהיה "ד' אחד ושמו אחד" [א' קס].

ע"ע תם.

"אות מן התורה"¹⁶ - נשמה מישראל [עפ"י א"ת יא ב].

אותיות - כ"ב אתון¹⁷ - כלל ההנהגה [ג"ר 29].
סדרים לגילוי המאורות, >ויש גילוי מצד השמיעה וגילוי מצד הראי, הרי ב' אותיות לכל ספי, ואחת הכוללת ענין חיבור האורות והאותיות בתחילת המחשבה, ואחת בסוף המעשה, הרי כ"ב <[פנק' ג צ].

אז - מורה על העבר, אבל לא רק בדרך פרוזי, ספור של מאורע שאינו מרותק עם רגשי הנפש והתפעלו(י)תיה השיריות, כ"א באורח שירי, ומצב נפשי מרום [ר"מ קיט].

אח - הקרוב היותר מקורב, המגובל בגבול האחדות [ר"מ קכ].

אחדות - האחדות - יחוד שלטון השי"ת בהתחלת הסבות הראשיות, המסבבות כל המון המעשים, שהן בערך השמים, ובגמר כל תכליתם, שהן בערך הארץ, ובכל האמצעים הרבים השונים

14. תהילים כג ו, צה

15. ברכת קריאת שמע שבערבית.

16. ע' מגלה עמוקות על ואתחנן אופן קצו. בית עולמים קלט: ד"ה תיקונא "נשמות ישראל הם אותיות התורה".

17. **כ"ב אותיות** - בביאור ס' קהלת לרמ"ד וואל, עמ' קעד "א"ת, דהיינו כללות ההשפעה מא' ועד ת". ושם קעו: "כגין דאיהו עמודא דאמצעיתא, שהוא כלול מכל האורות, דהיינו מלת "את" שרומזת אל הכללות מא' ועד ת". ובבאורו לאיכה, עמ' קמא: "כי כ"ב אותיות הם רומזים אל הכללות כידוע".

אחדות עליונה - הדעת¹⁸, אוצר־החיים¹⁹ אשר בנשמת חי־העולמים²⁰ [א"ק א קעד].

אושר²¹ ותענוג²², למעלה מכל אחדות²³ ומכל צחצחות, שורש נשמתן²⁴ של צדיקים אשר עם המלך ישבו במלאכתו [שם ג מד]. הסוד העליון של האורה־האלהית²⁵ בראשית²⁶ התחלת הופעתה, (אשר אין) יכולת בידי בן אדם להשכיל בכחו בשכלו ובאורח מדעו וחושיו, לצירי²⁷ בהיותו, איזה הערכה מסוד האחדות העליונה מלמעלה²⁸ למטה²⁹ [עפ"י ח"פ מה].

אחדות מוחלטה - אור הפשטות העליונה, יסוד העדן־העליון³⁰ [ר"מ קג].

מקור כל הקדושה³¹, מכון כל העונג³² הנצחי, ובסיס כל השלמות ההולכת ומתעלה עדי־עד³³ [פנק' א תו].

מלא האחדות המוחלטה - מקור חי כל החיים אור־אין־סוף³⁴, אדון כל היש ומלא כל ההויה, מקור כל הרחמים ואב כל החסדים וכל גבורות נעם, כל פאר ויפעה וכל תפארת קדש, שומע תפלה³⁵ ומאין עתירה, בלא קץ ותכלית [ע"ר א סה].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, תפארה.

אחדות שלמה - **האחדות השלמה** - קודש³⁶ ד', קדוש ישראל³⁷ [א"ק ג ס].

אחור - צד הטפל שבכל דבר הוא אחוריו [ע"א א ב מג, פנק' ג ער]. ע"ע פנים.

אחור - הצד החיצוני³⁸, שהוא הרבה כהה והרבה חלוש מהצד שהחיים הפנימיים של רוח־ד' אשר במלא עולמו יונקים ממנו [עפ"י מ"ר 249].

ע"ע פנים.

אחור - **ההנהגה האלהית שהיא לאחור** - ההנהגה שהיא לצד ההתחסרות [עפ"י ע"ר ב סז].

ע"ע פנים.

אחור ופנים במציאות הרוחניות - ע"ע פנים ואחור במציאות הרוחניות.

אחוריים - השגה³⁹ כללית סתומה, שאינה מתפרטת בפירוט האור בתכונה פרצופית⁴⁰, כ"א מתבזקת בהתבזקות כללית כמראה האחוריים שאין בו פירוט זיו⁴¹ הפנים בכל נתוח אבריו נושאי החושים העליונים [ר"מ קפ].

האחוריים של הפנים המחשביים - נחלים הנעשים מהאורים הגדולים המתפשטים מהפנים־המחשביים, נחלי חכמה מוקשבת, מחוללת אורה בינה והשכל לימודיים, המתלבשים בהמון התלמוד [עפ"י שם קפד].

ע"ע פנים, פנים מחשביים. ע' במדור משה, הראני נא את כבודך וגו'. ע' במדור תיאורים אלהיים, אחוריים, ראיית אחוריים.

ומסובכים, אשר ביניהם, שהם בערך ד"רוחות⁴² העולם, שכאילו מחברים את השמים עם הארץ [ע"ר א רמה].

אחדות ד' - הדעה היותר עליונה של מושג האלהות⁴³ [ל"ה 224]. **אחדות הרוחניות** - שם־ד' אחד⁴⁴ השוכן בישראל⁴⁵ [ע"א ב ביכורים לט].

אחדות - מגמה⁴⁶ אחת עשירה ואדירה, כוללת כל, וברוכה בכל - אור־החיים⁴⁷ היותר מאירים ויותר שלמים. המקור האחד של כל האידיאלים⁴⁸ היותר נשאים, שאנחנו מוצאים בנפשנו פניהם, שכל זמן שהם עולים ומתבכרים, הם באים אליו [עפ"י ע"ה קנב].

התוכן של השאיפה היותר נאצלה השיכת לכל הנברא בהתאחד הכל למטרתו היותר עליונה [עפ"י ע"ר א קנט].

השאיפה ותגבורת חיל⁴⁹ החיים בהתרכזות עשירה של חטיבה כללית, בכל, וביחוד במציאות הרוחנית⁵⁰ והאידיאלית⁵¹, המתלבשת גם כן יפה בהחמריית⁵² והריאלית בכל מלא עולמים⁵³ כולם [עפ"י מ"ר 16].

הכלליות⁵⁴ הקדושה⁵⁵ ברוממות קודש קדשה [ר"מ קסה].

יסוד האחדות־העליונה - המציאות⁵⁶ ההויתית⁵⁷ המתגלה כחטיבה אחת [עפ"י א"ה 916].

ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, "אחד" (תאר כלפי מעלה). ע"ע יחוד ד' בעולם.

אחדות - **האחדות האלהית** - הרוח⁵⁸ האצילי⁵⁹ המקיף את כל הנטיות כולן ומאחדם עם כל המון הכוחות הגשמיים והרוחניים למטרה מוסרית⁶⁰ עליונה [עפ"י א"ק ג ש].

הטהרה⁶¹ העליונה של הנקודה האמונית⁶² [קבצ' ב נ].

אחדות אלהים - הטוב־העליון⁶³, הטוב המגלה שאין כל רע⁶⁴ מצוי [פנק' ד עה].

אחדות - **האחדות המופעה בעולם** - מתבארת ע"י הקשור שיש בין המצוה⁶⁵ התורית⁶⁶ בכלל ההתגלות של דבר־ד' ובין כל הסדר העולמי במערכי הטבע⁶⁷ וכל מוסדי ההויה כולם. זהו תוכן המבשר את **האחדות האלהית בעולם**, שהכל מתאים לתוכן אחד והכל מתקשר לאגודה אחדותית אחת [ע"ר א כה].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "יחוד תחתון". ע' בנספחות, מדור מחקרים, אחדות ויחוד.

אחדות - **האחדות העולמית** - הצד של השיווי שיש למצוא בהויה כולה, עד למעלה למעלה, לדימוי־הצורה־ליוצרה⁶⁸. הגשמות והרוחניות, הציור והשכל, השפל והנישא, הם כולם תואמים, מתאחדים ומוקשים [עפ"י ע"ט סז].

אחדות אין סופית - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, יחוד עליון. ושם, אור אין סוף.

אחדות עליונה - המציאות ההויתית (כ) חטיבה⁶⁹ אחת [עפ"י פנק' ד רסז].

18. באור הגר"א על משלי, ד ה, ח כא, יד יח, יט יד, כז כז. ממקור זוהר ח"ג רצא. (הערת מו"ר הרצב"י טאו).

אחוריים - מראה אחוריים - ע' במדור תיאורים אלהיים.

"אחסנתין"¹⁸ - קשר הקדושה^ו שהוא ירושה מאבות שיש לאדם בענין עבודת-ד' [עפ"י מא"ה ג קעה].
כח קדושת טבע הנפש שהיא מורשה לישראל [ה' רי].
ע"ע "עטרין".

אט - ההוראה להליכה בנחת [ר"מ כב].

אידיאה - מין נשמה^ו, המשכת כח של צורה^ו רוחנית^ו, שיש לכל דבר שבעולם [עפ"י א"ל רמד].
הערך הרוחני האידיאלי של המציאות, פנימיות הדברים. מציאותיות רוחנית או הרוחניות המציאותית [ש"י ב 304, 303].
מציאות התוכן הרוחני שהוא שורש המציאות [שם 39, 5-6].
שורש רוחני^ו, מציאותי, שעומד ביסוד המציאות של כל דבר. מציאות רוחנית, שהיא מקור המציאות החומרית^ו [עפ"י מה"ה ג רטז].
"למהלך האידיאות" - יסודי עולם רוחניים, מחשבתיים, מציאותיים, שמופיעים במהלך הדורות של קורא הדורות [שם].
ר' בנספחות, מדור מחקרים, אידיאה.

אידיאה אלהית - הרעיון האלהי שההכנה אליו הנמצאת באיזה אופן גלוי או נסתר ישר או מעוות, בכל הלבבות של האנושיות, לכל פלגותיה, משפחותיה וגוייה, ומחוללת דתות ורגשי-אמונה שונים סדרים ונמוסים [עפ"י א' קב].
סגנון המחשבה של הרעיון הרוחני^ו בהתבררותו ביותר, בגימור קויו הרשמיים ברוח האומנות אשר להסתוריה מבטא את **האידיאה האלהית** [עפ"י א' קב].
האידיאה האלהית בישראל - הנטיה הרוחנית של כנסת-ישראל^ו שהיא אורה ונשמתה של הנטיה הלאומית המעשית שלה [עפ"י א' קד, קנח].

אידיאה האלהית המוחלטת - השכינה-העליונה^ו [א' קיב].
הכשרון אל השכלול העליון והגמור המאיר את העולם כלו בכבודו [א' קה].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, אידיאה אלהית ואידיאה לאומית.

אידיאה דתית - האידיאה הדתית - ההופעה^ו האלהית המוקטנת המיוחדת לצד הפרטיות המבססת את המוסר האישי הפרטי, הדאגה לחיי-הנצח האישיים הפרטיים, הדיוק הפרטי של כל מעשה בודד המקושר ברוח הכללי [עפ"י א' קי].

התוכן המוסרי^ו הבא בתור תולדה מהכרת האחדות האלהית בתור גורם למעמד מוסרי יפה לכל יחיד, המביאו לחיי נצח טובים. ולמעולים וחשובים נענץ בו גס-כח התעוררות מוסרית אדירה לשמה, המתנוצצת מהעולם האלהי, >המתגלה יפה כשהשיקוע החומרי ודרישת ההנאה הגסה, אפילו בצדדיה היפים והעדינים, המצוי בעולם האלילי המסוגל לו, סר מהם< [עפ"י קבצ' ג קיד-קטן].

ע"ע דת.

אידיאה לאומית - תוכן הסגנון הצבורי של הצורה^ו הלאומית [עפ"י א' קו].

הנטיה הקבוצית שבצורה הלאומית [עפ"י שם קב-ג].
סגנון החיים הסדרניים של החברה בהתבררותו ביותר, בגימור קויו הרשמיים ברוח האומנות אשר להסתוריה מבטא את **האידיאה הלאומית** [עפ"י שם קב].
ע' בנספחות, מדור מחקרים, אידיאה אלהית ואידיאה לאומית.

אידיאה לאומית¹⁹ - כנסת-ישראל^ו [ש"י ב 235].
שכינה-האומה^ו [א' קו].
כנסת-ישראל - שהיא הלבוש^ו לתשוקה האלהית, לדבקות קדושה, ושמחת אור עליון - החודרת בעצמת חייה בכל פרט ופרט מישראל, ובכל מעשיו ותנועותיו, שיחיו ושיגיו, שאיפותיו וקניניו הפרטיים [עפ"י קובץ ו קמג].

אידיאה העליונה - האידיאה העליונה - הרצון^ו (רצון ד') הקדוש^ו והנשא [א"ק א קמב].

אידיאל - המשך של האידיאה^ו [ש"י 39, 5-6].
אידיאל - הצדקה-עולמית^ו, שהוא גם הטוב^ו, האור^ו הפיוט וכו', נשוא מאויי לבה של הכללות, >המושגים האלה וכלה יוכלו לבאר את מובני **האידיאלים-האלהיים**^ו ולהתייחס אליהם בהיותם מחוברים, נהגים ונאמרים אתם יחד, ולא אם אלה יתורגמו ויפורשו ויעתקו באלה בפני עצמם< [ד"ל (מהדורת תשס"ה) אגרות יט, כ].

אידיאל - **התוכן האידיאלי של העולם** - סוד^ו האלהי^ו המוחלט שבהויה [א"א 18].
אידיאל - **האידיאל המוזהר של העולם** - האידיאל הנופל בההויה המצומצמת [א"ק ב תנה].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, זעיר.

אידיאל - **האידיאל המלא של העולם** - האידיאל המרומם האלהי^ו במלא מילואו, יסוד העולם היותר עתיק^ו, מציאות העולם היותר ממשיית. שהמציאות הזעירה^ו (של האידיאל המוזהר, הנופל בההויה המצומצמת) רק מיניקת לשדו העליון היא מתקיימת ומתברכת^ו [א"ק ב תנה].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, עתיק.

אידיאל - **התגלמות של אידיאל** - ע"ע התגלמות.

אידיאל - **הגילוי האידיאלי של כל דבר נעלה בחייה-הרוח**^ו **המתפשט במציאות** - חפשו^ו ויסוד מציאותו מתוך רצון מלא נדבה [עפ"י ע"ר א פגד].

ע"ע חסד, (לעומת ברית). ע"ע ברית, (לעומת חסד).

אידיאל לימודי - ע"ע לימוד, האידיאל הלימודי.

19. ע' בנספחות, מדור מחקרים, אידיאה אלהית ואידיאה לאומית.

בטפוס שלם, העומד הכן לפעול ולהשפיע, לשכלל ולהשלים [ר"מ קז].

איש - יסוד השלמתו - השכל^ו העומד בראש והרגש^ו עוזר על ידו [ע"א ג ב ריג].

ע"ע אשה, ע"ע אנשים, ע"ע גבר, ע"ע "אדם", ע"ע "אנוש".

"איש" לעומת "בעל" - בעל - יקרא על שם הבעילה, כמו "האי מטרא בעלא דארעא"²², ואיש - יקרא על שם המשפיע, יען כי הוא הנותן לה לחם לאכול ובגד ללבוש [ע"א ימות סב; סי י].

אישיות - צורה^ו ממולא(ה) בטפוס שלם, העומד הכן לפעול ולהשפיע, לשכלל ולהשלים [ר"מ קז].

איתן העולם - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות.

איתנות - הקביעות העזיזה [ל"ה 162].

איתניות ברוח - עז^ו הרצון הכביר המתגלה באופן בריא וחזק עם כל תנועה נפשית וגופית [ע"א ד ו פג].

אך - מלת המיעוט^ו, הצערת הנושא ממובנו הקדום, קציצת איזה סעיפים מתכונתו, >נרדף הוא עם התוכן של ההכאה הבא בתואר זה< [ר"מ קכא"ב].

אכילה - (לעומת טעימה^ו) - תתיחס מצד התועלת, התועלת של תכלית האכילה לחזק הגוף ולהמשיך החיים, הבאה אחר העיכול, שע"ז יבא פעל אכל, מאוכל [עפ"י ע"א ג א לה].
ע"ע מזון, לקיחת מזון. ע"ע מאכל.

אל - הוראה שלילית [ר"מ קכב].

אל - הוראת הכח [ר"מ קכב].

אלהי - הנקודה האלהית - מכון השלמות המוחלטה [ע"א ד ט קלד].
ע"ע אמונה, נקודת האמונה.

אלהי - עידון אלהי - (העידון) של החכמה^ו והמישרים^ו, של הצדק והאורה^ו העדינה הרוחנית^ו [ע"א ד ו מ].

אלהים²³ - מנהיג ושולט [ע"ר א קיד].

כל כח שבנבראים שיש לו איזה השפעה, >שמוכרחת היא להיות מוגבלת, מאחר שהכח המשפיע בעצמו הוא מוגבל, בבחינת התחלתו ובבחינת סופו, וכל מוגבל הרי מדת־הדין^ו המצומצמת טבועה בתוכו< [עפ"י ע"ר ב פח].

אידיאליות - הרעיון^ו, ההתרוממות^ו הרוחנית^ו [עפ"י ע"ר א ז].

אידיאליות - האהבה^ו לרכידי^ו הנטועה בנפשו הלאומית (של ישראל^ו) פנימה^ו, והיא הולכת ועולה, פורחת ומתגדלת, לרגלי כל מה שמתגבר מקורי־ישראל^ו [ע"ה קלה].

אידיאליות העליונה - גילוי אור הקדש^ו שבשאיפה הפנימית^ו של הרוח^ו [חד' תשס"ח קמה].

אידיאליות - האידיאליות הנשמית^ו - התשוקה העליונה והרוממה להתדבקות^ו אלהית, תוכן האמונה^ו [עפ"י מ"ד 494].
ע"ע תשוקה, התשוקה האידיאלית.

אידיאליות - האידיאליות - האצילות^ו [א"ק א עט].

אידיאליות אלהית - האידיאליות^ו הגמורה, כל התפארת^ו, כל ההוד^ו שביסוד המציאות [א"ק ג קפד].

אידיאלים - האידיאלים היותר נשאים, שהם הולכים ושואבים תמיד עליו^ו וצחצוח^ו ממקור העצמיות^ו העליונה^ו - פלגות נהרי אורותיה^ו של עריגת הנשמה^ו לעצמיות האלהית [עפ"י מ"ר 507].
האידיאלים האלהיים - השמות^ו האלהיים, דרכידי^ו, חפציו^ו, האצילות^ו, הספירות^ו, המדות^ו, השבילים, הנתיבות, השערים^ו והפרצופים^ו, שמקצת תכנם האידיאלי חקוק וקבוע הוא גם כן בנפש^ו האדם,²⁰ אשר עשהו האלהים ישר^ו [ע"ה קמה].

אידיאלים כלליים - מטע ד^ו. המגמות^ו העולמיות כולן, אצילות^ו האורות־העליונים^ו ברוממות תעודתם, שנשמתה של האומה הישראלית, ונשמתו של כל יחיד מישראל בפנימיות^ו מהותה, מאור^ו זה היא אצולה [עפ"י ע"ר ב קנח].

הכח הנסתר של האצילות^ו שבנשמת־האומה^ו [ע"ה קנב].

האידיאלים הנשאים - המגמות^ו האחרונות של מעשה התורה^ו והמצוה^ו [א"ק ג שכב].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, תפארת, התפארת האלהית. ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, אלהות. ע"ע בנספחות, בסוף מדור מחקרים, שני מכתבים לברור דברים בשיטת הרב. ע"ע רוממות האידיאלים.

אילת השחר²¹ - היופי העולמי שנאזר^ו מגבורה וצמצומים [קובץ ה ר].

איש - התוכן הממולא בכח המפעל וההשפעה, ששפעותיו עשירות הנה בכל הארחים, לטוב^ו ולרע^ו, לבנין ולסתירה, רק הוא בכללות קיבוץ כל חלקיו, ממלא הוא תוכן של אישיות^ו, צורה^ו ממולא(ה)

20. **האידיאלים האלהיים** - שמקצת תכנם האידיאלי חקוק וקבוע הוא גם כן בנפש האדם, אשר עשהו האלהים ישר - ע' שיחות על אהבה לר"י אברבנאל, מוסד ביאליק, תשמ"ג, עמ' 440-450. ע"ע מלבי"ם, איוב לו א"ד. "האידען הנטועים בנפשו, הם אמיתיות מונחלות וטבועות בנפש נפש ממקור מחצבה, ירושה לה מאלהי הרוחות בעודה בחביון עוזה, והם קדושים וטהורים אלהיים; האידען קראם בשם דע', ודעים. (כן אצל רש"י גפן בממדים, הנבואה והאדמתנות עמ' 103); ייחס מלין אלה לאלהים, כי הוא הטביע דעים אלה בנפשו להשיג על פיהם את סודותיו ואמתיותיו; אצל ד' הדעים האלה הם בתמימות ובשלמות, וא"כ תמים דעים נמצא עמך, והוא האלהות הנמצא טבוע בשורש נפשך". ע"ע בנספחות, מדור מחקרים, אידיאה.

21. תהילים כב א.

22. תענית ו:

23. ע' בהערה במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, אלהים.

אלף - תרגום של למד [ר"מ קיז].

תרגום של למוד, <בעברית הוא ג"כ ממקור הארמי> ובא על המדרגה הירודה של הלמוד, הצד המתנוצץ אל התלמיד משפעתו של הרב, כתכונת האחרים לעומת הפנים [שם פג].

הלומד מאחר, והוא בערך העתקה ואחרים של הפנים המאירים באור השכל המקורי. ההתלמדות האולפנית, מדת התרגום, שהוא הכשר וחינוך המביא אל המעמד המקורי העתיד [עפ"י שם קיג].

הלימוד המתורגם, לימוד חינוכי, לימוד מכשיר, <שמביא באחריותו ללמוד מקורי, להבנת הלב> [עפ"י שם קיח].

ע' במדור אותיות, למ"ד.

אלף - שור° [ר"מ פג].

אם - הוראת האמהות [ר"מ כג].

המשפעת שפע חיים ליצור בהולדו [ע"א ד ו עג].

ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל.

אמונה 24 - **גדר האמונה בכללה** - שאמיתת הענין הנודע קבועה בקרבו, לא מצד ידיעה לבדה כ"א מצד מנוחת הנפש הגמורה כשהוא מקבל אותה בקבלה שלמה, מבלי שישתער בו מאומה נגד זה [ע"ר א שלז].

אמונה - דת° [קבצ' ב נג].

ע"ע אמונה, נשמת האמונה.

אמונה - **מצות האמונה** - מצוה מעשית, שהיא הלב נמשך לאמונת התורה° לעיון העבודה° והמצות°. שכל הדברים הברורים המאומתים שהודיענו השי"ת° בתורתו°, נראה להשתדל שכשם שהם מאומתים מצד אמתתם בשכל, כן יהיו הרהורי הלב מלאים מהם, והיינו על ידי שירבה המשא ומתן בענפיהם בעיון והשכל איש איש כפי רוחו לבו [פנק' ג כו (מא"ה ב רעג)].

צורת מצות האמונה האלהית - שהאלהים יתעלה, שהוא העושה כל המעשה הגדול הזה, אשר עניינו רואות אותו מסודר בעצה° ובחכמה גדולה ועמוקה ומדוקדקת מאד, הוא שהוציא אותנו ממצרים° מבית עבדים ונתן לנו את התורה°, ולו שייכים ומיוחסים כל הדברים אשר הם שייכים ומיוחסים לאלהים <בין שמתבררים ע"פ אמתת הברור השכלי ובין שמתבררים ע"פ התורה והקבלה השלמה> [עפ"י ע"ר א שלז].

אמונה - התכונות התפיסות אל השכליות האלהית העליונה המוחלטת הכוללת-כל, המושכלת ומוכרת ומבוררת בכל מלוא הדעת הלבב והנפש והחיות [עפ"י ש"ה ה 40].

אמת האמונה 25 - הידיעה ההכרה ההבנה הברורה הפשוטה שכל הנמצאים שבעולם כולם נמשכים ומתגלים לנו מתוך מקור המציאות, וכלשונו של הרמב"ם: 'שכל הנמצאים הם מתוך אמתת מציאותו' [אגרת רבינו, מ"ז בכסלו תשל"ז. מובא בש"י ג 241, הערה 89].

רוממות רוח-אמונה ואמתת-דעת-עליון - תקף בהירותה של הכרת עולם ומלאו, שלמותו ומקוריותו [ל"י ב (מהדורת בית אל תשס"ז) תסד].

אמונה - **עיקר מגמת הדרכת האמונה** - לבסס את כח המדמה° בטהרת° השכל° והמוסר° [פנק' ד שסט].

אמונה - **כח האמונה** - (הכח) להקשיב יפה ולקבל ממה שנמסר [א"א 66].

להיות מוכן לקבל בתורת ידיעה את המסור לנו מאבותינו [שם 94].
הקבלה את מה שנאמר מפי גדולי עולם [ע"א ב ט רעב].

אמונה טבעית הסתכלותית - האמונה המופעה מהעולם [מ"ר 70].

אמונה ניסית מסורתית - האמונה המופעה מהתורה [מ"ר 70].

אמונה תוכית - האמונה המופעה ממעמקי הנשמה [מ"ר 70].
ע"ע תשובה טבעית. תשובה אמונית. תשובה שכלית.

אמונה - שלמות המדעים המושכלים שהם שורשי התורה° [א"ה א 702 (מהדורת תשס"ב ח"ב 30)].

אמונה - **רוח° האמונה הקדושה** - הכרה עצמית-פנימית כ"טביעת-עין"°, שהאדם מכיר את העולם מתוך עצמותו [מ"ר 488].

אמונה - **כח האמונה** - הצלם-האלהי° המאיר מתוך תוכם של ברואיו של הקב"ה°, והוא עצם מהותה של הנשמה, התשוקה להתדבקות-אלהית° [עפ"י מ"ר 487].

אמונה - **עומק האמונה** - להתדבק° בבורא כל העולמים° ב"ה, בכל סדרי המחשבה והמעשה, והוא גילוי הכח השלם (של האמונה) [מ"ר 488].

ע' במדור הכרה והשכלה והפכן, מחשבה, המחשבה היסודית.

24. **אמונה** - הגדרות האמונה השונות חולקו לשתי מחלקות (שגבולן סומן ב 00): הקבוצה הראשונה עד ערך 'תוכן האמונה' (ולא עד בכלל), מרכזת הגדרות למושג אמונה בסתם, ומקורותיה. ומערך 'תוכן האמונה' ואילך הובאו הגדרות לבחינותיה השונות של האמונה, ענייניה, תכניה והשלכותיה. **גדר האמונה בכללה** - אמונות ודעות לרס"ג הקדמת המחבר, "צריכים לבאר מה היא האמונה, ונאמר כי היא ענין עולה בלב לכל דבר ידוע בתכונה אשר הוא עליה, וכאשר תצא חמאת העיון יקבלנה השכל ויקיפנה ויכניסנה בלבבות ותמזג בהם, ויהיה בהם האדם מאמין בענין אשר הגיע אליו". ובשומר אמונים הקדמון, ויכוח ראשון סי' לג (מיסוד המורה נבוכים, ח"א פ"ג) "כי האמונה אינה האמירה בפה, כי אם התאמת הדבר במחשבת הלב והצטיירו בשכל".

25. **האמונה** - **הידיעה ההכרה** - מוסיף רבנו שם באגרת: לכן בלשון התורה שבכתב: אברהם אבינו "האמין בד'"; ובלשון חז"ל בתושב"ע פ: "הכיר את בוראו". ובהמשך דברי רבנו שם: "הכרה ברורה של הסתכלות האמונה הזאת, נמשכת ומתבהרת לנו, בשלשלת הדורות, מתוך זכירת ימות עולם אל בינת שנות דור ודור, המפגישה אותנו עם הופעתנו המיוחדת הגדולה, שאין דומה ודוגמה לה בכל מערכת האנושיות, ושלשלת דורותיה והשפעתנו בתוכה". וע' בפרקי הקיום הכשרון וההשפעה, שבס' כארי יתנשא.

אמונה - הנטיה האמונית - מקור הקדושה²⁶ בעולם כולו [קבצ' א נד].

אמונה - נשמת האמונה - אור־החיים²⁷ האלהיים שבתוך הדת²⁸ [עפ"י קבצ' ב נג].

אמונה - עיקר האמונה - \diamond עיקר האמונה היא בגדולת²⁹ שלמות אינסוף³⁰. שכל מה שנכנס בתוך הלב הרי זה ניצוץ בטל לגמרי לגבי מה שראוי להיות משוער, ומה שראוי להיות משוער אינו עולה כלל בסוג של ביטול לגבי מה שהוא באמת [א' קנד].

שורש האמונה - להביע בפנימיות הנשמה את גדולת־א"ס [מ"ה אמונה לד].

מתוך החכמה³¹ הכמוסה בנשמה³², שעל ידה היא מכירה בגודל האמת־האלהית³³, אלא שאינו יכול להוציא אל הפועל את הפרטים, מתוך כך הוא מתקשר הרבה להאמין בהפרטים שהוא מרגיש בפנימיות לבבו שהם הם מגלים את האמת הגדולה בכל האופנים שדרכה להגלות - במעשה, דיבור ומחשבה, ברגש, בדמיון, במזג ובנטיית נפשיות, ובמעוף חיים פנימי ועליון מכל הגיון לבב ומכל הקשבה מוגבלת [עפ"י קובץ א תתמט].

נקודת האמונה - יחס האדם להאינסוף ברוך הוא, וכל העולמים כולם מתרכזים בנקודה אין־סופית זו [מ"ר 487].

ע"ע אלהי, הנקודה האלהית. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, לאשתאבא בגופא דמלכא.

אמונה - חוש האמונה - החוש הטבעי היסודי של הנשמה, שנובע באדם מנשמת חיי־העולמים³⁴ מנשמת כל היקום, כל היש [עפ"י א"א 112].

\diamond **היחש של האמונה בטירתו** בא מפני עצמיות הטבע הפנימי של הנפש האנושית שהיא קשורה בקשר הווייתה בשורש חיי כל החיים, במקור כל ההויה [ע"א ד ט סקה].

אמונה²⁶ (בדי) - שירת־החיים³⁵, שירת³⁶ המציאות, שירת ההויה. שירת העולם העליונה³⁷. ומקורה הוא הטבע האלהי³⁸ שבעומק הנשמה³⁹, העונג⁴⁰ של ההסתכלות הפנימית⁴¹ של אושר⁴² אין סוף [א"א 123, 66].

שירת חיינו⁴³, (ה)מכון ששם האמת העליונה שוכנת בכל יפעתה⁴⁴ והדרה⁴⁵ [קבצ' ב קיב].

האמת הגדולה, התוכן העזיז, מלא הקודש, משך החיים האמתיים, וכל שיגוב ואידור במילואו [א"ק א עא].

האמונה העליונה - שירת העולם ואמת העולם [א' קנז].

אמונה - הידיעה־ההכרה הבהירה והמלאה בד' אלהים, מקור חיי כל עולמים, הממלאה את כל חדרי הנפש, הרוח והנשמה, הכליות והלב והגוף כולו, ואשר לפיכך הם כולם ממולאים מתוכה אהבה־עליונה⁴⁶ של דבקות⁴⁷ חיונית לאבינו־שבשמים⁴⁸, אשר מלך בטרם כל יצור נברא - ואחריו [נ"ה ט]. ההשכלה וההכרה המבוררת בכל מלוא הדעת לבב ונפש וחיות, בהתפונות התפיסה אל השכליות האלהית העליונה המוחלטת הכוללת כל [עפ"י ש"ה 40 הערה 63].

ענג רוממות ושבע נפש פנימי, (של) מלא ההכרה הברה והתמה ורווי עז הבטחון⁴⁹ (ש)על ידי השקפת האחדות העליונה, שהנהגת ההשגחה⁵⁰ העליונה מסבבת כל המעשים וכולם מלאים הם מזיו⁵¹ הטוב הכללי המקיף הכל וכוללם יחד, של "מה דעבד רחמנא לטב עביד", "עושה שלום ובורא הכל" [עפ"י א"ל קצה].

כח האמונה - ההכרה העליונה והדבקה באמתת צדיקו של עולם, עז מלכותו ומקור חיותו, אשר מראשית דרכו מאז ועד אחרית מופיעה המשכת כל המפעלים ושעשועי התולדה [נ"ה יט].

מציאות נפשית פנימית של זיקת האדם, הנברא בצלם־אלהים⁵², אל מקורו, יוצרו, רבון־העולמים, שהיא ממלאה אותו כולו ומתוך־כך מתגלית בסידורי מעשיו ודורותיו היחידים והצבוריים [עפ"י ל"ג קעז (מהדורת בית אל ב תשס"ג תה)].

קוֹנֵה העצמי (שלא מתוך שטחי עניינים אחרים, של רגשיות או מוסריות או שכליות, של תועלתיות או חברתיות או גיוניות) של תפיסת־עולם־ואדם שלמה וכוללת, בטבעיותו הרוחנית⁵³ והחיונית [עפ"י ל"ב (מהדורת בית אל תשס"ג) תז].

אמונה - ע"ע בקשת אלהים. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, דרישת ד'.

אמונה - ע' במדור הכרה והשכלה והפכן, הכרה אלהית. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, דעת אלהים.

אמונה - כח האמונה - שלמות תמימות טבעו הרוחני של האדם [עפ"י ע"א ג ב קנג].

בבחי' נפש, הרגשה, כח המקבל שבהוי' [קבצ' ג קכג].

אמונה - \diamond היסוד הטבעי לכל טובה⁵⁴ ולכל מוסר⁵⁵ עליון⁵⁶ הנעוץ בעומק הטבע הישר⁵⁷, האנושי. מקור חייו הטבעיים, הרוחניים⁵⁸ (של האדם) הנותנים לו שלות לב ושמחת נפש בעוה"ז ואחרית ותקוה לעוה"ב⁵⁹ [עפ"י מ"ר 225].

תוכן הנפש היותר עדין, והמקור לכל התרבות האידיאלית שהאנושיות כולה עורגת אליה [פנק' ב קצד].

26. בע"א ד יא יג מציין הרב שתי בחינות באמונה. סגולית נשמטית - "האמונה האלהית העליונה שאינה מתדמה כלל לשום רישום של ידיעה והכרה בעולם, כי היא הסגולה של כל יסוד החיים, של אורם, של חיי חייהם, של זיום ותפארתם. והסגולה הזאת מצד ערכה הפנימי, שאין לו שום הערכה בשום צד המתדמה לו בתואר חצוני, הוא ענין סגולי בישראל, לא מצד בחירת נפשם בפרט אלא מצד מחצב הקדושה וסגולת ירושת אבות שלהם". ולאידך גיסא, הכרתית חיצונית - "כח האמונה מצד התגלותה החיצונית, שאפשר לו להגלות בפועל, בהכרה, ברגש, בביטוי ובמעשה, ששם אין האור הגנוז של שלמות חיי האמונה זורח". בהתאם חולקו ההגדרות כאן לשתי קבוצות.

27. **האמונה היא שירת העולם העליונה** - ע' זוהר תרומה קלט: "מ", רזא דעלמא עלאה איהו דהא מתמן נפקא שירותא לאתגליא רזא דמהימנותא".

28. **שירת חיינו** - ע"ע הסכרת והגדרת האמונה בס' כארי יתנשא, פרק שלישי, האלהות, עמ' 30-32.

אמונה - הגיונה העליון - הגילוי האלהי שבנשמה שלמעלה מכל דעת²⁹ [ע"ט יח (א"א 56)].

חוש האמונה האלהית - דעת הדעות והרגשות ההרגשות, שמחברת את ההויה הרוחנית³⁰ של האדם, המציאותית בפועל, עם ההויה הרוחנית העליונה, ומערבת את החיים שלו עם החיים המציאותיים הרמים מכל גבול ונעדרי כל חולשה פיסית [מ"ר 1].

הרגש של הכלל, (ש)הכל אצור בו >בעומק הרגש מונח הכל - כל הפרטים החבויים בגנוי השכל העליון, אשר רק חלקים ממנו הולכים ומתגלים על פי ארחות החיפוש והמחקר, הרגש הוא תופש בהם שלא בהדרגה, איננו צריך לעזר ההתחכמות בשביל להכיר את טובם <[קבצ' ב פח (פנ' ד סח)].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, בטחון לעומת אמונה.

אמונה²⁶ - המסקנה היותר מזהירה של הלימודים היותר רמים³¹ ונשאים המוארים באור³² עליון³³ [א"י נ].

◊ האמונה מקפת את כל הידיעות לעשות חטיבה כללית מכל הפרטים כולם, ובוזה היא נותנת חיים נצחיים לכל הזוכים לאורה³⁴, והיא מחיה בלשד פנימיותה את המוסר³⁵, את חיי החברה ואת חיי היחיד, כשם שהיא מחיה את כל העולמים³⁶ כולם, מראש³⁷ ועד סוף [א"ק ג קז (א"א 68)].

00

אמונה²⁴ 29 - **תוכן האמונה** - היסוד הקדמון לכל היש, החובק כל המציאות והממלא אותה עצמת הקיום וההמשכה ההוייתית. שורה היא האמונה בכל הנברא ונוצר ונעשה, שורה היא ברומי מרומים, משתפלת היא בשפלי שפלים. וקדמותה³⁸ העליונה של אור האמונה וצחצחות טבעיותה האיתן, זהו המכריח את כל החיים האנושיים להיות מוטבעים על פיה [ע"א ד ט טקה].

◊ **תוכן האמונה** אינו רעיון כ"א מציאות גמורה, הנמצאת בכל חלקי היצירה, גם בדומם, והוא סוד קיומו של עולם [מ"ר 489].

כח האמונה הוא כח כללי ולא פרטי, אור מקיף הנובע ממקור ההויה כולה ומתפשט על הכל [מ"ר 489].

אמונה - עריגת כל העולמים³⁹ כולם לחי העולמים⁴⁰ [מ"ר 494].

אמונה - האמונה הרבה³⁰ - האמונה האלהית⁴¹ (ה)חוקקת את התפקידים של כל כוחות ההויה, שיעשו את עבודתם בכל עז⁴² ומרץ, בכל איתניות של קיום ונצחון, שהכה הכביר של אור האמונה האלהית מאיר עליהם, למסור בידם תוכנים וענינים מתוקנים עומדים על מכונם, ולקלקל ולהפסיד את צורתם וערכם, כדי להוציא ע"י קלקול זה ערכים יותר נפלאים בחדוש פנים לעילוי⁴³ ולשבה. מהסתעפות⁴⁴ **האמונה הרבה**, הכוללת כל היקום, מתגלה הדר⁴⁵ כח המחיה והמפריא, המעודד והמחדש, בכל תוכן שיוצאת ממנה ערות

הארת האמונה - הארה⁴⁶ כללית למעלה מכל הערכים ובוזה היא מבססת את הערכים כולם [שם קכה (א"א 68)].

אור האמונה - שורש כל הקדושות [א"א 141].

האמונה האלהית - המחשבה⁴⁷ היותר עליונה⁴⁸, שמתוך גבהה היא משתפלת בכל השדרות גם היותר שפלות, ובכל דרגה ושדרה היא מתארת כפי ערכה [מ"ה אמונה ג (א"א 66-7)].

יסוד האמונה - התוכן המקיים את הצביון העליון הבלתי מדוד ושקול, הבלתי מצומצם ומתואר, בתוך כל מה שמתואר ומוגבל, המחיה את כל החוקים, בהתמשכם מראשית⁴⁹ נביעתם עד אחרית⁵⁰ המגמות⁵¹ כולן, עד אין קץ למורד [ע"ר א להין].

שרש האמונה בטהרתה⁵² - חיבור הקדושה הרוממה, של אור-אין-סוף⁵³, עם הקדושה החודרת בכל העולמים ובכל היצורים כולם [עפ"י ע"ר א קיד].

תוכן האמונה - האידיאליות⁵⁴ הנשמטית⁵⁵, שהיא התשוקה העליונה והרוממה להתדבקות אלהית⁵⁶, שתנאיה הם השואה גמורה ומוחלטת בין המעשה והמחשבה האלהית⁵⁷ [מ"ר 494].

אמונה, יסודה העצמי - נקודת הציור⁵⁸ האלהי ברקמת החיים הפנימית (של) היחיד או הצבור, המשפחה או האומה⁵⁹, המפלגה או הסיעה, העושה את הרקמה הנפשית⁶⁰ היותר חטיבית, יותר איתנה ויותר חודרת [עפ"י א"א 78 (קובץ ז עו)].

האמונה האלהית - הסגולה⁶¹ של כל יסוד החיים⁶², של אורם⁶³, של חיי חייהם, של זיום⁶⁴ ותפארתם⁶⁵ [ע"א ד יא יג].

נקודת קדושת האמונה האלהית - יסוד יראת-ד' באמת [א"א 95].

אמונה - היראה⁶⁶, התוכן האצילי⁶⁷, המקודש⁶⁸, האלהי, של האומה [א"ש טו יא].

היחס האמיתי⁶⁹ הפנימי אל יסוד המציאות במקורו, המשיב לנשמה את צביונה [עפ"י א"א 3-82 (מ"ר 74)].

תהילת-ד'⁷⁰ וסקירת השלמות העליונה [א"ק ד תיא (קובץ ז קמג)].

העומק התמציתי של מהות האמונה - יסוד העלוי⁷¹ הנשמתי היותר בהיר של האדם [א"א 58].

מהות האמונה - התעמקות חיה בהענינים האלהיים [א"א 68 (קובץ א שלה)].

רז האמונה - אור האלהי שבנשמה, המבקש את הרוח-הטהור⁷², את הקודש הנשגב בחיים, בהרגשה ובידיעה [קובץ ח ע].

◊ האמונה והאהבה⁷³ הן עצם החיים בעוה"ז ובעוה"ב⁷⁴ [עפ"י א' טט].

האמונה - אינה לא שכל⁷⁵ ולא רגש⁷⁶, אלא גלוי עצמי היותר יסודי של מהות הנשמה, >שצריך להדריך אותה בתכונתה, וכשאין משחיתים את דרכה הטבעי לה, אינה צריכה לשום תוכן אחר לסעדה, אלא היא מוצאה בעצמה את הכל <[מ"ר 70].

29. צריך להבחין בסדרת הגדרות האמונה הבאות (שגבולן סומן ב ◊) בין האמונה בבחינתה כממד אונטי, לבין האמונה כממד פסיכי; ובהגדרות המשתפות ביניהם.

30. **האמונה הרבה** - ע"י מאמרות לרמ"ע, אכ"ח ח"ג יא, ביד יהודה ס"ק יד.

האמונה הגדולה - הציור^ו העליון^ו של ההשכלה הרוחנית^ו (ש) איננו מצטמצם בשכל הגיוני^ו, (שאורו) הוא זיו^ו החיים החזק; חושי האמונה האלקי^ו, בכל גודל עזו^ו, זהו החיים האמיתיים^ו, החיים ששום מות^ו אין עמם, החיים ששמחתם איננה נחלשת משום צרה יגון ואנחה, החיים שהטובה והברכה^ו שרויים בם, עמם דבקים שמחת^ו עולמים בלא עצב, חדוה^ו עליונה רחבה ועשירה, בלא שום דלדול ורפיון [עפ"י א"א 131 (מ"ר 75)].

הכח הרוחני שבעומק קדושת הנשמה, רוח החיים הפועם במלוא הנשמה, רוח אלהים שבלב, החי בתוכיותה של הנשמה [עפ"י א"א 105].

אמונה - **היסוד העליון של האמונה** - הארת^ו הקודש^ו בצורה העליונה שלמעלה מן הטבע^ו, המושלת על הטבע ומשכללתו [א"א 128].

האמונה העליונה, האמונה הגדולה, אמונת אומן [עפ"י שם 131, 133].

ע"ע אמונה, האמונה הרבה. ע' במדור הכרה והשכלה והפכן, השכלה העליונה.

אמונה - **היסוד הטבעי של האמונה** - עריגת הקודש שבנפש האדם [א"א 128].

טבע האמונה האלהית^ו - עומק הטבע הנפשי, תאודת הדבקות האלהית^ו ברעיון ובחפץ פנימי, (ש) היא תאודת וחמדה עליונה, חזקה מכל התאוות שבעולם [שם 116].

האמונה הטבעית - עריגת הקודש, החשק הפנימי, של הדבקות האלהית [עפ"י שם 108 (קובץ ז קמא)].

הארת האמונה הטבעית - אור אלהים המפעם בנשמה בכחו הגדול מצד עצמו >חוץ ממה שהוא מואר באורה של תורה, של מורשת אבות וקבלה< [א"א 107 (קובץ ז פ)].

◇ **שני צדדים בטבע האמונה: צד החסד שלה** - התוך הרוחני, הגרעין האידיאלי, שבאמונה, הצורה השכלית של החובה והמצוה האלהית העליונה שבה, הצורה הטבעית של האמונה, >בצורה הטבעית של הקודש שבכנסת ישראל^ו חקוקים הם כל תוכני הצורות של המצוות כולן וסעיפיהן, כל התורה כולה<; **וצד הגבורה שבה** - ההמשכה הטבעית, התאודת הנפשית הפנימית, החומר הרוחני של האמונה, עריגת הקודש של כל העולם, שאפשר לה להיות בישירי לב שבכל האדם כולו [עפ"י שם 128, 117].

ע' במדור מועדים וחגים, פסח, יסוד חג הפסח. ושם, סוכות, יסוד חג הסוכות. ע"ע יהדות טבעית, ע"ע יהדות ניסית. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, "עמוסי בטן". ע' במדור אליליות ודתות, קליפת האגוז. ושם, "יצרא דעבודה זרה". ע"ע רליגיוזיות, הטבעיות הרליגיוזיות.

של חיים, אחרי שכבר צללי המות^ו באו ופרשו עליו את אפלתם. האדם, כל כוחות החיים וההווה, מתעוררים אחרי בלותם, בכח אור^ו האמונה האלהית העליונה, מיסוד אמונת אומן^ו של חכמת^ו ודעת^ו, אשר באמונת העתות, בכל מסיביות ותמורותיהן [עפ"י ע"ר א ג]. האמונה המסדרת כוחות ההווה [עפ"י רצ"ה שם ב תלט]. ע' במדור תורה, "אמן רבתי".

האמונה הגדולה - אמונת עולמים. האמונה הגדולה השרויה בעומק האהבה, הפועלת ברוח חיים בשכל עליון^ו ומפואר, בסדר והתאמה בכללות המון היצורים והעולמים^ו כולם. האמונה הפנימית, היודעת את כבודה, את אשרה וגבורתה המדושנת עונג פנימי, המכירה שהיא בכל מושלת, שהיא מחלקת במדה ובמשקל של צדק^ו ויושר^ו, אור^ו וחיים^ו, לכל המון יצורים לאין תכלית, על פי סדר וערך של יחשים נאמנים, ערוכים ברוח שלום^ו ואמת^ו [עפ"י א' מב-מג].

אמונה - **"אמן"**³¹ - החפש^ו, אב^ו האמונה העליונה^ו, השכל המקודש שהוא יסוד החכמה^ו הקדומה, שמכוחו האמונה נאצלת [עפ"י א"א 128, שם 17, (77)].

ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, "אהיה אשר אהיה". ע' במדור הכרה והשכלה והפכן, השכלה העליונה. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, אמונות אמיתיות.

אמונה - **"אמונת אומן"**³² - האמונה העליונה^ו שגורל^ו העתיד בידה הוא. המתק הגדול של הנועם העליון^ו אשר לאור עולם שלעתידי, נועם ד' המתבקש בכל שכלול של קדושה^ו [א"א 128, 80]. הנקודה הגורלית העליונה של כל האדם וכל היצור, בה מתגלה הערך היותר עצמי וטפסי, היותר פנימי ומכוון אל הטוהר המהותי של האדם, שבה ספיגת כל החיים כולם, כל הזיו^ו והזוהר^ו שבעולם, כל השלום^ו והאופק^ו שבעולם, כל החיל^ו והחוסן^ו שבעולם, השושנה העליונה^ו חבצלת השרון [עפ"י שם 133].

האמונה הרוממה המושכלת, מעמק האמונה בטהרתה^ו הפנימית^ו, שהמחשבות הנובעות ממנה הן החפשויות^ו באמת, שאין עליהן שום עול של הגבלה, והן המתדמות ביותר למקור היצירה האלהית, "ואהיה אצלו אמן". מקור כל השמחות והשעשועים^ו האציליים, "משחקת לפניו בכל עת ושעשועי את בני אדם" [עפ"י שם 128, 55, 80].

האמונה האלהית^ו העליונה, שבישראל, מצד ערכה הפנימי, שאין לו שום הערכה בשום צד המתדמה לו בתואר חיצוני, הוא ענין סגולי^ו, לא מצד בחירת נפשם בפרט אלא מצד הקדושה וסגולת ירושת אבות^ו [עפ"י ע"ד יא ג].

האמונה האמיתית^ו. האמונה העליונה [קובץ א קס, תקפט]. האמונה המח' את בני באור-ד^ו ובשמירת התורה^ו והמצוה^ו באמת ובתמים [אג' א קטו].

31. **אומן** - עפ"י הקדמת ר"י הארוך בר קלנימוס האשכנזי (המיוחסת לראב"ד) לס"י, הנתיב הג'.

32. **אמונת אומן** - עפ"י ישעיה כה א.

אמונה - **עבודת האמונה** - שכלול האמונה ורעיית האמונה³³, במעשים טובים ובמדות טובות בתורה^ו וחכמה^ז עליונה [עפ"י א"א 76, 77].

אמונה - **עיקרי אמונה** - ע"ע עקרים.

אמונה - **רעיית האמונה** - ע"ע אמונה, עבודת האמונה.

אמונה - **מגמת האמונה הטהורה** - השואת המעשה לתוכן המחשבה והבאת הרמוניה שלמה ביניהם [מ"ר 493].

אמונה - **"אמונות אמיתיות"** - ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, אמונות אמיתיות.

אמונה - **"אמונות מוכרחות"** - ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, אמונות מוכרחות.

"אמונה באמונה" - ר' "ללמוד אמונה באמונה".

אמונה בברית^ו - הכוונות המונחות ביצירת הרגש, שכשיתפתח עפ"י מדתו יהיה תמיד מתאים אל התכונה הרוממה של הדעות^ז הטהורות [ע"ר א שפה].
ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, זכירת הברית.

אמונה עליונה - ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, אמונות אמיתיות.

אמונה שלמה - אמונה ביכולת ד' ובבריאת העולם יש מאין [פנק' א תי].

אמונה תחתונה - ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, אמונות מוכרחות.

אמונת עתנו - האמונה המתגלה מתוך כל מקוריותה ושלמותה של רציפות הדורות, בכל תקפה בממשות ההופעה האלהית של עתנו זאת [ל"י ג קז (מהדורת בית אל תשס"ג, ב תז)].

ראיית יד-יד^ו אלהי ישראל^ז קורא דורותינו אלה ומכונן פעליהם, המתגלה בהם, בחוסן ישועותינו, בתקומת עמו ונחלתו וחזרת שכינתו, בקיבוץ נדחיו וכינוסם ובבנין בית חייו [ל"י א ריח"ט].

אמירה - ההופעה המלולית, הבאה מסגולת כח הביטוי שבאדם, המתחלת מראשית הציר המחשבותי, שהוא מצויר אצל בעל המבטא. ומפני שראשית היסוד של צמיחת ההבטאה באה מתוך הרעיון^ו, נקרא זה בשם **אמירה**; והמקור הוא אמור, כמו ראש אמיר, כלומר התגלות הדבור ביחסו להמדבר בעצמו, טרם שבא להתגלם בצורה המשפעת כבר על השומע [עפ"י ע"ר ב נד].

ע"ע אמר. ע"ע דבור, ע"ע קול. ע' בנספחות, מדור מחקרים, "אמר" לעומת "דבור".

אמיתי - פנימי^ו [א"א 82].

כללי^ו [ע"א ג ב קסן].

ע"ע אמת, באמת. ע"ע אמת, להיות חפץ באמת.

אמיתיות מקובלות - דברים רבים, שלבד אמתתם ההגיונית הנשענת בדרך כללי מבירורה של תורה^ו הגלוי והמבורר, "אתה הראת לדעת כי ד' הוא האלהים", עוד הם נתמכים ביסוד ההכרה הפנימית הכללית שבאומה³⁴, שהעבר וההווה שלה מרוכס ומקושר בקשורים אמיצים גלויים ומוחשים בהכרה גלויה ואמתית לכל מי שהולך בדרכיה הטבעיים לה [ע"א ג ב קז].

ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, הגוי כולו, קבלת "הגוי כולו". וע' בנספחות, מדור מחקרים, ודאות באמיתותה של התורה.

אמר - הענף העליון של הבטוי. הבטוי הפנימי מצד המבטא [ע"ר ב נד].

ע"ע אמירה. ע"ע דבור. ע"ע קול.

אמר - אומר ההויה כולה - רוחה הפנימי של ההויה בסודה הכלול בקרבה, באותו המצב הראוי להתגלות ליצורים בעלי שכל והרגשה, המכירים כבר ציורים שכלים [ע"ר ב נד].
ע"ע קול, קול ההויה כולה. ע"ע דבור, דבור ההויה הכללית.

אמת - השלמות המוחלטת של האלהות [ע"א ד ח לה].

אור האמת - ברק העצם^ו ממקורה המקורות^ז עדי-עד^ו [ע"ה קנה].

האמת כשהיא לעצמה - העליוניות^ו המוחלטת [א"ק ג ל].

אמת - "אמת ד' לעולם" - ההנהגה העליונה^ו, שבמדת-הדין^ז, קשר הקדש-העליון^ו [עפ"י ע"ר א ריג].

מדת הדין כמו שהיה קודם בריאת^ו העולם [מא"ה א קלו].

אור האמת - מדת-הדין-העליונה^ו [ע"ר ב תפח].

אמת - אור-ד'ו, מחולל כל [א"ק א ג (מ"ר 402)].

היסוד של החיים השלמים, החיים המקיפים את כל ומלאים את הכל הנובעים מאור צורה-עולמים^ו, הכל-יוכל-וכולם-יחד^ו [ע"א ד יב לב].

האמת שלמעלה מכל גבולים - התענוג^ו האצילי^ו שלמעלה מכל פגמים, העז^ו של העדן^ו שכולור-אומר-כבוד^ו [עפ"י א"א 77].

גבורת האמת - מציאות חיה וקיימת, עליונה, בחביון-העז^ו האלהי, באופן יותר עשיר, יותר קיים ויותר אמיץ בהוייתו, ויותר נעלה בהופעת רוממות אצילות שלמותו, מכל מה שכל רעיון יוכל לצייר ולתפוס [ע"ט נ].

סוד^ו המציאות העצמית, שלמעלה מהזיו^ו האידיאלי^ו דלגבי דידן [שם שם].

זוהר האמת - ההוד של אור-החיים^ו שבמקור הקודש^ו [א"ק א ג (מ"ר 402)].

33. **רעיית האמונה** - עפ"י תהלים לז ג.

34. **ההכרה הפנימית הכללית שבאומה** - ע"ע במדור תורה, תורה שבעל פה, יסודה של תושבע"פ השמירה של קבלת אבותינו מה שהתנחלו באומה, ובהערה שם.

ע"ע אמיתי.

אמת - חיי אמת - ע"ע חיים, חיי אמת.

אן - הוראת השאלה ביחס המקום של איזה מבוקש [ר"מ קנד].

אן - בצורה רוחנית - דרישת המטרה התכליתית ממחזה כללי המופיע בהמון פרקים, בתבנית ברקי אורות ונצוצי חיים מבריקים, בצורה זעירה ומעולמת. והשאלה חודרת היא, אן מונחת היא המטרה המרכזית של כל המון בריות הללו שהם בלי תכלית [שם].

"אנוש" - יאמר (על האדם) ע"ש הכח היותר חלוש שבנפש^ו והוא הרצון הסתמי בלא טעם דעת ובחירה ושכל, רק רצון לבד ונטי' דומה ממש לרצון כל בע"ח למיניהם [עפ"י פ"א קעז, קעה].

ע"ע "אדם".

אני - עצמיותי האנושית [ע"ר א מה].

אנרכיזם - אנרכיזם הגשמי האינדיבידואלי - אהבה עצמית רבה וגדולה [אג' א קעד, קעה].

אנשים - (לעומת נשים) - הכח הפועל בעולם (בחברה) [ע"א דו כז].

ע"ע איש.

אסיפה - קיבוץ ואחדות [מ"ש קיד].

אסתטי - החוש האסתטי - הרגש של היופי וההידור [ע"א גב סז].

אף - הוראה לדבר נטפל שאינו עומד לעצמו, כ"א הוא מצטרף וטפל לדברים אחרים, גדולים ועקרים יותר ממנו [ר"מ קנד].

אף - ע' במדור נפשיות.

אף - (אלקי) - ע' במדור תיאורים אלהיים.

אף - (בתאור הפנים) - ע' במדור גוף האדם אבריו ותנועותיו.

אף - ע' במדור גוף האדם אבריו ותנועותיו.

אפיקורסות - תכן האפיקורסות - הסתלקות האדם מחבור של קדושה^ה, מהתקשרות אלהית. המחשבה הגרועה, של הסתלקות מוחלטת מאלהות [מ"ר 493].

מהלך מחשבה. מהלך רוח חומרני, מטריאליסטי, המנותק מעוה"ב^ו, מנותק מקשר עם הנצח [ש"י ת"ת 138].

ע"ע כפירה (שלילת האמונה). ע"ע שלילה. ר' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, אפיקורס. ושם, כופר. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, העושה תורתו עיתים הרי זה מיפר (תורה) [ברית].

אץ - ◇ מורה מהירות [ר"מ קכה].

אץ - לחיצה ודחיה, מקושר עם צרות ביחש המקום^ו [ר"מ קכה].

אצילות - אצילות רצונית - המוסריות^ו העליונה המתגלה ע"י קדושה^ו וחסידות^ו טהורה^ו ועליונה [ע"ט ככ].

אמת אלהית - החפץ המרומם והנשגב של המגמה^ו האידיאלית אשר בעליונות הקודש [א' יא].

האמת העליונה - אור^ו הטוהר^ו של שיגוב החכמה^ו השוכן ברומ חוסן^ו אמונת^ו ישראל^ו [עפ"י א"ק ב רפה].

האמת העליונה - האמת האלהית^ו, שהיא נתונה מיד רבון כל המעשים ע"פ הסדר של אמיתות המציאות, ע"פ המהות העליון שלה [ע"ר א נד].

אמת - מדת האמת - הדין בלא צדקה [מא"ה קסד].

אמת - היסוד ההגיוני המופשט והקר, בעל המופתים והמשפטים המחייבים [א"ה (מהדורת תשס"ב) ב 81 (א"ב ג)].

אמת - (לעומת שלום) - שלמות הקיום של כל נמצא מצד עצמו ופרטיותו [עפ"י מ"ש קכ (מא"ה ב יד)].

כח האמת האלהית - מקור הקדושה^ו הכללית של ישראל^ו, (ה)נותן כחו בהם לכל יחיד פרטי, להתקדש בכח עצמי ולהעשות בזה מוכן להוסיף קדושה מיוחדת מצדו (לאיזה נושא או ענין) [עפ"י ע"ר ברנה].

אמת - היסוד הנצחי המוציא את דבר המשפט^ו בקו הצדק^ו הגמור [עפ"י ע"א ד יב לה].

האמת הגדולה - מקור משפטי ד' [ע"ר ב ס].

אור האמת - נשמת הצדק^ו העליון^ו, אשר במשפטי ד' הישרים^ו [שם].

האמת האלהית העליונה - מגמת כל חמדת עולמים, הגנוזה במשפטי ד' [עפ"י ע"ר ב נט].

אמת - ◇ דבר נצחי ומתקיים³⁵ [ע"ר א רכז].

הנצח [מ"ר 159].

ע"ע שקר. ע"ע כזב. ע' בנספחות, מדור מחקרים, צדק ואמת. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, חסד, אמת (משפט), ורחמים.

אמת - גאולת האמת שלמעלה מכל גבולים - האידיאליות^ו בתענוג^ו האצילי^ו שלמעלה מכל פגמים, העז^ו של העדן^ו שכולל אומרי כבוד^ו [עפ"י א"א 77].

אמת - באמת - (גישה אמיתית בשיפוט) - בלא נטיה של חפץ להטיב לשום צד [אג' א קנט].

אמת - "לכל אשר יקראוהו באמת" - התכלית האמיתי, של עיקר קיום החיים >ולא הבלי עוה"ז הכלים< [עפ"י ע"ר א רכז, מא"ה, ענייני תפילה, שד].

אמת - להיות חפץ באמת - להיות חי ופועל לפי הדיעות היותר אמיתיות וההרגשות היותר קדושות^ו לטוב^ו ולחסד^ו, כמעשה גדולי העולם אשר נגשו אל ד' במעשיהם הבהירים למלא את העולם חסד ואמת [ע"א ג ב קפד].

השאיפה לצירוי^ו המושכלות מצד עצמם ונצחיותם [א' לה].

35. **אמת דבר נצחי ומתקיים** - ע' שלי"ה ח"א, תולדות אדם, בית דוד, ז: "אמת פירושו מציאות אמיתי נצחי שלא יכזב רק יתד אשר לא ימוט". מגן וצינה דף י.

הרצון התמים והבהיר של האדם התופס את קצה זיוה³⁶ של האצילות־האלהית³⁷ [עפ"י א"ק ב שמת].

אר - (מורה) קללה ומארה [ר"מ קכו].

אר - הוראת אור, הארה³⁸ וזריחה³⁹ [ר"מ קכו].

אר - (מורה) לקיטה ותלישת פירות [ר"מ קכו].

ארוכה - רפוי מתמיד וממושך למחלות כרוניות, מתוך קלקולים מתמידים [עפ"י מ"ר 473].

הרפואה המדרגת המשיבה את הכחות שנתרופפו [שם 371].

רפואה טבעית פנימית, לתקן הטבע, והוא לשון תקון כמו "אריך לנא למחזא"³⁶. דרושה למחלות פנימיות. שבחה של דרך רפואה זו הוא להיות קרוב למזון יותר מלרפואה, כדי לחזק את טבע הגוף בעצמו מבלי להוסיף כח זר על הכח הטבעי [עפ"י משפט כהן, פתיחה טו]. ע"ע רפואה. ע"ע חולי. ע"ע מיחוש.

ארוסי - היסוד החוקי האצילי³⁷ שבדבקות³⁸ (שבין בני הזוג), שמתוך מעלתו אין בו התפסה לחקוי חמרי כלל [עפ"י ע"ר א לה].

ארץ - גמר כל תכליתם של הסבות³⁹ הראשיות [של כל מגמה⁴⁰ ותכלית] המסבבות כל המון המעשים [עפ"י ע"ר א רמה, ע"א א ב ד].

ארץ - הארץ בכלל - העולם בכלל [ע"א ד ו מן].

המציאות [פני קלג].

המציאות המעשית [ע"ר א שכה].

גשמותה של המציאות [ע"א ב ט ל].

כלל כל העולמים⁴¹ החמריים⁴² כולם [עפ"י ע"ר א קטן].

העולם החומרי [ע"ר ב פ].

נבכי החומר ובמעמקי מסילותיו המסובכות [ע"א ד ט קד].

השטח התחתית [עפ"י ע"ר ב סז].

כחות החמריים, מחשבות האדם, סדרי החיים והחברה, וכל הנוגע לכל תהומות, עד מעמקי שפל [קובץ ה סח].

הענינים החומריים⁴³ המדיניים האקונומיים [ע"א ג א לג].

ע"ע שמים. ע" במדור מונחי קבלה ונסתר, אחרית. ע" במדור מונחי קבלה ונסתר, ברתא.

ארץ - תכונה ארצית - ברכת הטבע וכל כחותיו [ע"ר א רט].

ארץ - \diamond מכון הטבע של האומה⁴⁴ [צ"צ קא].

ר' שפה.

ארץ - קדושת הארץ - קדושת הכלל⁴⁵ [ש"י ה 212]. כלליות הקדושה של כל הקדושות [רצ"ה ג"ר 133].

ארץ אשור - ('האובדן בארץ אשור')³⁷ - אשור - לשון הבטה והשקפה³⁸ האובדן בארץ בדעות רעות ורוח שטות המביא לידי עבירה. גלות טעות השכל והתרופפות האמונה (בהשגחה וחסרון בטחון וכיו"ב, או זלזול הורים ומורים מפני מיעוט יקרת התורה בנפשו), מפני טרדות עוה"ז והבליו המשכחים את האמת [עפ"י מ"ש סריח].

ע"ע ארץ מצרים. ע" במדור מקומות וארצות, אשור. ע" במדור פסוקים ובטווי חז"ל, האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים.

ארץ הרוחניות - הציורים³⁹ ההולכים עם ההסברים של הידיעות האלהיות⁴⁰, רפידת המחשבה [פני קלו].

ארץ מצרים - ('הנדחות בארץ מצרים')³⁷ - גלות תאוות עוה"ז, <כי מצרים היא ערות הארץ ומקור התאוות והחומריות כולן> [מ"ש סו].

ע"ע ארץ אשור. ע" במדור מקומות וארצות, מצרים. ע" במדור פסוקים ובטווי חז"ל, האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים.

אש - החומר השורף והמכלה, המחמם והמאיר, העושה את הפעולות ההפכיות בתכונתן, הכל לפי ערכם של מקבלי המפעלים [ר"מ קכו].

כח האש וחומו - הפועל הגורם להמפעלים שיעשו [ע"ר א קט].

אשה - יסוד השלמות - עדינות הרגש⁴¹ הטהור⁴² והטוב⁴³, והשכל⁴⁴ יעזר על ידו כפי המדה האפשרית [ע"א ג ב ריג].

ע"ע איש. ע" במדור הכרה והשכלה והפכך, בינה יתירה (באשה). ע"ע גברת.

את - מלת הצירוף, הוראת הטפלה, הערכת התוספת⁴⁵ [ר"מ קכו].

את - הכלי היסודי לעבודת האדמה להוציא מחיה מן הארץ [ר"מ קכח].

א"ת ב"ש - אחדות החיצונית והפנימיות <אופן הא"ב בסדר א"ת ב"ש הוא שהקצות הרחוקים מתאחדים, ואין שינוי והפרש, וכלם הולכים להתאחד ולהתקרב עד כ"ל, מפני שב"כל" אין הרחק והבדל מדרגות> [עפ"י פנק' ג לה].

36. אריך לנא למחזא - עזרא ד יד.

37. ישעיה כז יג.

ב

בא - הוראת התכנסות הנושא אל המקום הראוי ע"י תנועה מוקדמת [ר"מ קכת].

באור - יחשו של כל מאמר בודד, לא רק לפי ערכו והדבר המבוצר בתוכו בלבד, כ"א עפ"י ערך כל אותן ההשפעות שאפשר לו להשפיע, לכשיתבאר, כאשר "מעין ישיתוהו" על עולם הרעיונות ההולכים בדרך ישרה, הוא פתוח בדרך מפולש לעולם הגדול של ההשכלות מלאות זיו¹, ומעורר בדרך פתוח להכניס אל תוכו ועל ידו תלי תלים של ידיעות והרחבות שכליות, שנותנות אומץ וגבורה לנפשות ההוגות בהם. "מ"ם פתוחה - מאמר פתוח" [ע"א א, הקדמה, יד-טו]. ע"ע פרוש. ע' במדור תורה, דרש.

באור - דרך הביאור - הדרישה הבנויה ע"פ ערכי הכללים, שהם דומים לדרישת כל רעיון לא רק מצד עצמו, כ"א מצד הרעיונות שמטבעו להוליד ע"פ דרך ישרה, כן דרישת התורה שע"פ הכללים, אין הפרטים נולדים ומסתעפים זה מזה, כ"א כולם יחד יוצאים הם מהכללים הראשיים יסודי ועקרי התורה וסדרי טעמיה הגדולים [ע"א א, הקדמה, יז]. ע' במדור תורה, דרישת התורה בדרך הכהן.

בג - מזון [ר"מ קכת].

בד - מגזרת בוד, ההתבודדות הפרטית [ר"מ קכט].

בד - שקר² [ר"מ קכט].

בד - ענף של אילן [ר"מ קכט].

בד - מוט [ר"מ קכט].

בד - ע"ע בוץ.

בה - תואר הוראה של יחס פנימי, למושג הנקבי [ר"מ קל].

בהלה - טירוף של רצונות ומחשבות שכל אחת דוחה את חברתה עד אפס מקום של חשבון נקי [ע"א ג ב רכג]. נפילת ערך וחרדה [ע"ר ב עא].

בו - מתאר את היחש הפנימי במושג הזכרי [ר"מ קלא].

בוץ - פשתן³, <הנקרא ג"כ בד על שם שהוא עולה בד בבד> מורה על שמירת הגבולים, על כח צומח פורה, שעם זה הוא שומר חק וגבול, ואינו מתערב בחלקי חיים ותוכן של נושא אחר, שומר את המצר, ומגין על הצדק⁴ [ר"מ קלי].

בושה - אמיתתה במקורה - יראה-עליונה⁵, יראת-ד'⁶ [עפ"י ר"מ קמ, א"ש יד כד].

בחירה - "בחר בנו מכל העמים" - נתן לנו יתרון ומעלה ודבקות⁷ בו ית' על כל עם ולשון [עפ"י מ"ש קמב (ה' קפד)]. יצר אותנו להיות לו לעם-נחלה, להתגלות צלם-האלהים⁸ שבאדם בקרבנו בתור עם¹, באדם הצבורי המופיע בנו במלוא שיעור-קומתנו [ל"י ג קיד-קטו (מהדורת בית אל תשס"ב ב תד)].

הופעת קדושת עצמיותנו הצבורית, מתוך השראת-שכינתו⁹ על כלנו כאחד, בהוציאו אותנו מבית-עבדים ממצרים¹⁰, ובקרבואותנו-לפני-הר-סיני¹¹ [ל"י א (מהדורת בית אל תשס"ב) רכז].

בחירתנו מכל העמים - יצירת מהותנו. היות עצמותנו הצבורית בכל ממשותה ושכולה, תקפה ותפארתה [עפ"י שם, רכז]. ע"ע בחירת ישראל.

בחירה - (בעם ישראל, לעומת סגולה¹²) - ההערכה הגלויה של קדושתם¹³ של ישראל¹⁴ [ע"ר ב פ].

◊ **הבחירה** הגלויה, מתבררת ע"י המדות הקדושות והמובחרות, שבהן נתעטרו¹⁵ בני יעקב¹⁶ בכללם, עד שהכל מכירים שהבחירה האלהית ראויה להם [ע"ר א רב].

ע' במדור מדתם ועניינם הרוחני של אישי התנ"ך, יעקב, מדת התאר יעקב (לעומת ישראל). ושם, ישראל, מדת התאר ישראל (לעומת יעקב). ע"ע ישראל לעומת ישורון. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, קוב"ה דרגא על דרגא סתים וגליא וכו'. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, בית יעקב לעומת בני ישראל. ושם ממלכת כהנים וגוי קדוש. ושם בני בכורי לעומת בנים. ע' בנספחות, מדור מחקרים, "בחירתי בכם ויחדתי שמי עליכם" לעומת "אני בכבודי מתהלך ביניכם".

בחירה - בחירת ד' בכהנים¹⁷ - הטבעה טבעית רוחנית עליונה בסגולת¹⁸ נפשותם [ע"ר א קסא].

1. ע' אור החיים בראשית א כז. "ויברא אלהים את האדם בצלמו". כי ברא האדם בבי' צלמים, הראשון צלם הניכר בכל אדם ואפילו בבני אדם הריקים מהקדושה אשר לא מבני ישראל המה, ועליהם אמר "בצלמו" פירושו: של הנברא; והבי' הם בחינת המאושרים, עם ישראל נחלת שדי, כנגד אלו אמר "בצלם אלהים בראו", הרי זה בא ללמדנו כי יש בנבראים בי' צלמים צלם הניכר וצלם אלהים רוחני נעלם, והבן".

ע' במדור אישים, אהרן. ושם, "אהרן ובניו". ושם, "בני אהרן". ע"ע כהונה, קדושתה.

בחירה - חופש הפעולה של האדם [נ"א ד 39].

בחירה גלויה - **הבחירה הגלויה** - הבחירה החפשית¹ הנמצאת בפועל, המתגלמת בבני אדם, שהמשפט המורגש מתראה על ידה, שבחיים המתגלים לפנינו לעולם לא נמצא אותה במילואה [עפ"י אג' א ש"ט, א"ק ג לד].

הבחירה שפרטי הכוחות והפרטיות הדקות שבמציאות ביחס לשכר ועונש נחלקים על פיה [עפ"י פנ' כג].

◊ עקר הבחירה וראשית יסודה הוא בבחינת הרוח², שהוא מדרגת האדם [ע"ר א רמט].

ע"ע בחירה צפונה. ע"ע בחירה כמוסה.

בחירה גנוזה - ע"ע בחירה כמוסה.

בחירה חפשית - החופש³ הגמור, המחולל בקרב רצון⁴ שאין בו שום מועקה מבחוץ, שעל ידו מתגלה העצמות⁵ של מהות החיים, המקבלים את התכנית של הגורל⁶ הטוב⁷ או הרע⁸, שרק החלק הקטן (ממנה), המתגלה בתור בחירה מעשית (בחירה גלויה⁹), מתוה לפנינו בגלוי את ארחות הטוב והרע [עפ"י אג' א ש"ט].

חופש הבחירה, חופש הפעולה של האדם. חוקי האפשר¹⁰, כח ואפשרות בחירת מעשים בזולת מעשים ותועלתם [נ"א ד 39]. ע"ע התגלות המהות.

בחירה כמוסה - הבחירה שאיננה על פי התוכן המוסרי¹¹ המתגלה, אלא על פי האידיאל¹² העליון¹³, שעל פי הצפיה העליונה¹⁴, למעלה מהתנאים שההיה נמצאת בהם כעת. ההזרחות¹⁵ שבאות מתוכן זה הם אורות¹⁶ הנשמה¹⁷ הפנימית¹⁸ של כל היש, והן כוללות את העבר ההוה והעתיד, למעלה מסדר זמנים וצורתם, וכל זה כלול בשם ההויה¹⁹, כסדרו ובכל אופני צירופיו [א"ק ג כג (ע"ט ב)].

הבחירה שכל מערכת המשפט²⁰ של כל היש מתנהגת על ידה [א"ק ג לד].

הבחירה שפרטי הכוחות והפרטיות הדקות שבמציאות בכלל (להוציא מדרגות הישכר ועונש²¹) נחלקים למדרגותיהם על פיה ע"פ היסוד ד"הכל צפוי²² [עפ"י פנ' כג].

בחירה צפונה - יסוד כל חק ומשפט²³. הבחירה השמה את המערכות לפי מדרגותיהן, מגדולי המציאות עד קטניהם [עפ"י א"ק ג לד].

גלגול (הזכות או החובה), האמצעות של המסבבים את הדברים הרשמיים בהם נעוץ כח החפץ הגמור, הנכלל בכחות המציאות שלא לחסר ממנה את מושגי המוסר והרשע והצדק וכל העלילות הגדולות המסובבות מהם ועל ידם, באין שום גרעון, "כי כל אשר יעשה

האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע והאלהים עשה שיראו מלפניו²⁴. וההכרה המחברת את מושג המשפט הקבוע, עם מושג החופש²⁵, להתאימם עם העז²⁶ והמשפט המלא את כל היקום, כי "אלהים שופט צדיק", היא **הבחירה הכמוסה** הגלויה רק ליוצר כל במקור החכמה האלהית²⁷ [ע"א ג ב רד].

הבחירה הגנוזה²⁸ - הבחירה החפשית²⁹ הגמורה, שהיא עצם המהותיות שלנו, המיטב והעיקרי שבהותנו, המתגלה בכל מלואה ועשרה רק לצפיה העליונה [עפ"י אג' א ש"ט, שם ב מב, ע"ר ב קנז].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, יובל, עלמא דיובלא. ע' בנספחות, מדור מחקרים, ידיעה ובחירה.

בחירת ישראל - **מטרת בחירת ישראל על פי ד' בהתגלות אלהות על ידי אותות ומופתים גלויים** - כדי שיהיו מוכנים לקרבת אלהים³⁰ היותר נעלה, שהיא יסוד העליון והתכליתי למין האנושי, ושמשפע מוסרם בצירוף הכח האלהי שכבר נגבל בהיסטוריה הברורה שלהם ובארץ הקודש, לכשתצא מן הכח אל הפועל גדולתם ותפארתם כמו שראוי להיות לעם הנושא את היסוד היותר מעולה וכולל לכל המין האנושי בידו, שהוא יסוד הרוחניות של הרחבת דעת השם בחיים האנושיים, אז מאיליה תצא הפעולה לכל העולם ברב הוד והדר [ל"ה 168].

בטול - התכללות [עפ"י קובץ ה צה].

בטול³¹ - **בטול אל האור האלהי**³² - להשתאב בגופא דמלכא³³ [עפ"י א"ק ב שצח].

כלות הנפש לאלהים³⁴ [עפ"י שם, ע"ר א מז, סז].

ביטול גמור של מהות עצמו - הכרת הנשמה את כל הטעות שיש במהותיות עצמותית, והתגברות החפץ לאשתאבה בגופא דמלכא, בשלמות אין סוף של נועם העליון. הענוה³⁵ הגמורה, והשפלות העמוקה, שהעצמיות היא בה רק שירים³⁶, כלומר ענין של חסרון שנשאר בלתי כלול בשלמות העליונה [עפ"י קובץ א שיב].

ע"ע כניעה, ההכנעה מפני האלהות. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, ונחנו מה. ושם, ואנכי תולעת ולא איש. ושם, כלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלהים לעולם.

בטול³⁷ - **בטול פנימי עדין** - (בטול עצמי) המשפיל את הצד המכוער שבנו ומרומם את כל מהות הטוב והעדין ואינו מטשטש את אומץ החיים³⁸ [עפ"י א"ש יד כא].

בטחון - דעת בבינת לב³⁹ פנימית ואדירה [עפ"י ע"א ג ב צ].
◊ בא מתוך הדבקות האלהית⁴⁰, הבאה מתוך האמונה השלמה⁴¹ [עפ"י ע"ר ב פו].

2. ע"ע הערת הרצ"ה אג' א עמ' שפה-שפו, לעמ' ש"ט.

3. **הטעות שיש במהותיות עצמותית, והתגברות החפץ לאשתאבה בגופא דמלכא** - ע' לקוטי תורה לרש"י, שיר השירים א. "והנה כלה יש בו ב' פירושים. הא' לשון כליון וכו', והב' מלשון כלתה נפשי והיינו תשוקת הנפש לידבק וליכלל באורו ית"י".

4. ע"ע פנק' א תכד ס"י מח.

יסוד הבטחון - יסוד הבטחון בא מתוך החסן אשר לנו באלהים סלה⁵. כשאדם הנברא בצלם־אלהים⁶ הלא הוא באמת תמצית כל ואחד הכל, ומצד הכל הלא אין אבוד ולא הירוס, לא השפלה ולא ירידה⁷, כ"א כולו אומר כבוד⁸ וחיים⁹, וכשהאדם מכיר את עוזו באלהי־הצבאות, ד"צבאות¹⁰, הלא הוא מלא בטחון [ע"ר א קג].

תכלית הבטחון - קרבת־אלהים¹¹ הנמשכת מן הבטחון, וגבורת הנפש בעז־ד¹² הנמשכת ממנה בעת צר, שהאדם מוצא לו תמיד מחסה¹³ בשם־ד¹⁴, וגם בעת אשר כל המסיבות הטבעיות¹⁵ כבר חדלו כח להצילו מרעתו, עז־ד¹⁶ ישגבהו¹⁷ תמיד, והאסונות, הנכונים לבא על בני אדם, באופן כזה שאין הזהירות האנושית יכולה להגן, הרי הם סרים מן הבוטח, כשם שרגשי הפחד הדמיוני סרים מפני האור¹⁸ של הבטחון, ונפשו מלאה אומץ, וסדר שלותי קבוע בה [עפ"י ע"א ג ב קצב, ע"ר ב עה].

הבטחון מדתו - הרחבת כח העז והגבורה, אפילו במה שהוא למעלה מגבולי כח היכולת הקבועה בכחות האדם הגלויים, כי אין מעצור לד' להושיע ולעזור גם לאין כח. **מדת הבטחון** באה לאחר שיאזר האדם בגבורה בכל אשר תשיג ידו בכחותיו החומריים והרוחניים, ובכאול לגבול ששם יש לפניו מעצור כח המוגבל החלש, אל יפול לבבו. >וזאת היא **מדת הבטחון** שצריכה להתחבר תמיד עם מדת הגבורה, המועלת למלא את נפש האדם כבוד ועז. וכשהיא מתחברת עם הדעה השלמה והמוסר האמיתי, היא מדרכת את האדם בדרך ד' העליונה, ומכשרתו להיות בד' מבטחו. ומעלתו, שיהיה כבוד ד' חופף עליו לעשות לו ניסים, בין גלויים בין נסתרים, במערכות סדרי הטבע > [עפ"י ל"ה 177 (פנק' ב קכא)].

יסוד החיים הלא הוא הכח לפעול ולעשות, כל איש לפי ערכו, וכל חברה לפי ערכה. החיים הטובים המה, שתהיינה הפעולות מסודרות יפה ועולות תמיד במעלה בהוספת ערך והשלמה. והנה האדם הוא אינו חפשי גמור, פעמים רבות יתצבו לו כצר מונעים רבים שיעכבוהו שלא יוכל ללכת מהלך החיים שלו, שלא יוכל לפעול לפי תכונתו וערכו, ואז הוא צריך להתגבר עליהם

◊ **הבטחון** כולל בתוכו את הדבקות האמונית בשלמותה, וממשיך את אורי־החיים¹⁹ ממקור־החיים²⁰, מחייה־עולמים²¹ ברוך הוא, לכל מי שמתעטר בקדושת האמונה והדבקות האמיתית [עפ"י שם].

בטחון⁵ - **יסוד הבטחון המעלה את האדם לתכונת קדושה²² עליונה, רוממות נפש וגדולת קדש** - >יסוד בטחון זה, הוא לא אותו הציור²³, שהאדם יצייר בעצמו שהוא בטוח, שמה שהוא דורש ומבקש, וחושב שדרוש לו, ימלא ד²⁴, כי אפשר שמה שהוא חושב, שהוא הטוב, הוא ההפך מהאמת. אלא > שהוא בטוח בחסד²⁵ עליון²⁶, שברא את העולם ובנה אותו, וכווננו, ומשגיח עליו ברב חסד, ועל כן אין מקום לשום דאגה, לשום עצבון רוח, כי הלא יודעים אנו, שחסד אל נטוי על כל יצוריו, והננו נכנסים תחת כנפי חסדו בכל רגע [ע"ר א רכ].

יסוד (הבטחון ב)שם־ד²⁷ - לבטוח שהנהגה עוזרת לקנות השלמות האמיתית [עפ"י ע"א א א נג].

יסוד הבטחון והשמחה - נובע מהבירור הפנימי שאין לחפץ, גם לעניני עצמו, כ"א את מה שהוא חפץ אדון כל ב"ה. ואז ימלא אדם שמחה ואומץ לב כפי מדת בירור דבר זה בלבבו, ולפי ערך התאמת כל ארחות חייו לזאת המדה העליונה [פנ' לד].

בטחון נשגב²⁸ עליון²⁹ - החסיון³⁰ האידיאלי³¹ הבא מתוך ההופעה³² העליונה, בלא שום מבט על הגורל³³ הנופל בחלקה של האישיות הפרטית. כי מתוך השגוב העליון והזיוה־אלהים³⁴, של מקור כל השלמות ושורש כל תענוג³⁵ ואור³⁶, הכל מתבטל³⁷ מרוב נועם³⁸ [עפ"י ע"ר ב עד].

הבהירות של הידיעה האלהית העליונה וחשק הלב הפנימי בהתמלאותם של האידיאליים־האלהיים³⁹ במלא כל היש, והבירור הגמור שכן הוא, ושהכל הולך לחפץ הטוב העליון, (המביאים) שמחת הנשמה הפנימית, וכל דאגה עצבית מתגרשת, וחדות⁴⁰ ד' מתמלאת בכל מהותו של אדם [עפ"י קובץ ה קכה].

5. **יסוד הבטחון** - הוא לא שהאדם בטוח שמה שהוא דורש ימלא ד', כי אפשר שמה שהוא חושב, שהוא הטוב, הוא ההפך מהאמת. אלא שהוא בטוח בחסד עליון וכו' - ע"ע ע"א ג א מג. צבי לצדיק לר"מ חרל"פ פרק ד. להבחנת מדרגות הבטחון השונות ע' ע"א א א קמג, ע"א ג א מו, ובע"א ב ט קעג. ובקצב' ב עמ' יח ס' טז: "שיטת הלאומיות שאומרים וכו' שאין להשתמש בבטחון לענין לאומי". **אדם הנברא בצלם־אלהים הוא תמצית כל ואחד הכל, ומצד הכל הלא אין אבוד ולא הירוס** - ע"ע ע"ר א שלב (א"ק ב תקג). ע"ע ע"ר א קעג ד"ה וטענה "לא אבדת ציורים ורשומים פרטיים הוא הענין של מלוי הקדש, אלא הרמתם העשירה עם כל רכוש ציוריהם לרום מעלות הקדש". ושם שם א ד"ה אני, שם שם רטז ד"ה ד' צבאות, שם שם מט ד"ה צור חבלי, ושם שם רכב ד"ה דעו. ובע"ר ב סב ד"ה דרשתי שם שם סג ד"ה הביטו, שם שם קנז ד"ה חלק, ושם שם רנה. **תכלית הבטחון** - **האסונות, הנכונים לבא על בני אדם, באופן כזה שאין הזהירות האנושית יכולה להגן הרי הם סרים מן הבוטח** - ע"ע שם בע"א ג ב קצב, ובמשפט כהן עמ' שכז"ח, שנט. ובעזרת כהן עמ' קמא. ע"א א א קא "גם על ההשגחה האלקית ראוי שיקבע בנפשו שלא יאתה להיות סומך כ"א במה שאין ידו מגעת להשתדל בעצמו". ושם ח"ב ט קכ "הבטחון הוא מוגדר כשנשלים את חק ההשתדלות במה שהוא בידנו, ובמה שאין יכולת שלנו מגיע (ה) לזה, שם הוא מקום הבטחון. כי במקום שהיכולת מתגלה חלילה להשתמש בבטחון, שאין זה בטחון כ"א הוללות ומסה כלפי מעלה". ע"ע שם שם כג, ושם ג ב קצו. ע"ע רמב"ם, פיה"ש פסחים נו, עקדה שער כו, בראשית דף רכא. וברכנו בחיי עה"ת, שמות יג יח. ובבאור הגר"א על משלי יד טז, (מהד' פיליפ) עמ' 173 ד"ה וכסיל מתעבר ובוטח "הכסיל עובר במקום שיש לטעות או במקום סכנה ובוטח בה' שלא יבא לידי רע, והוא בטחון הכסילים כי מי מכריח אותו לילך במקום סכנה". (אך ע' שם ג ה, עמ' 50 49 ובהערה 24 שם וצ"ע, ואולי י"ל עפ"י דבריו שם טז כ, עמ' 197, בחלוק בין עה"ז ועה"ב, ותורה ותפילה. מ"מ, אין שיטה זו עולה בקנה אחד עם שיטת האמונות ודעות לרס"ג י טו שאומר על מי שאומר שבטוח בד' על עניני עה"ז בלא השתדלות, שהיא דעה זרה, דא"כ יאמר ג"כ על עניני עה"ב, ומה תכלית התוהו"צ. ואמנם, כבר נחלקו בענין זה אבות העולם ראשונים ואחרונים. וע' באלפי מנשה, ח"א, פרק צח. ובמערכתו של ר"ש מאלצאן, אבן שלמה, ליקוטים בסוף הספר דף טז. עא. ואא"ל על פיהם). ע"ע אבן ישראל ח"ג, בהקדמה.

פנים בית הכנסת - באיכותו וערכו - החלק העיקרי של בית הכנסת - תכליתו להרבות כבודו⁶ של השי"ת בלב כל הנכנסים בתוכו, ולתכלית זו באה התפילה⁷ [עפ"י פנק' ג ער].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, רנה ותפילה. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע. ושם, מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה.

בית הכסא - מקום התגלות שפלות החומריות האנושית מצד עולמו הפנימי [ע"א ג א יג].

◊ האמצעי לטהרה⁸ של הלכלוך הטבעי המחליא באי נקיונו בהשאתו בגויה [ע"א ג ב עג].

ע' במדור מלאכים ושדים, שעיר של בית הכסא.

בית המרחץ - מקום התגלות שפלות החומריות האנושית מצד עולמו החיצוני [ע"א ג א יג].

בך - מבטא את היחס החודר בפנימיותו של נושא חוצי, העומד לנכח הנושא העצמי, המביע את הרעיון [ר"מ קלב].

בכור - (ענינו) - היסוד הראשי של משך החיים [עפ"י ע"ר א מב].

בכורה - תכונה, שמחיבת להיות משפיע ופועל פעולה חנוכית על יתר הבנים והבנות, שבאים אחריו [ע"ר א קן].

ע' במדור מצוות, הלכות, מנהגים וטעמיהן, בכורות, קדושת הבכורות.

בל - הוראת שלילה [ר"מ קלג].

בם - מורה חזירת הנושא בתוך התוכנים הרבים העומדים בריחוק מקום מהנושא המתאר [ר"מ קלג].

בן - התולדה האיתנה, העובדת והמסדרת, היוורשת את האורות העליונות שהן הן הגורמות את החידוש התולדתי [ר"מ קלד].

בן - ◊ המיוחס לאב⁹ ביחס הקשר הנשמתי היותר חזק [עפ"י ע"ר א פן].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, נחלת ד' בנים.

בן - "בנים" - הצעירות, הצריכה לקבל את השפעתו¹⁰, של האב¹¹ הגדול [ע"ר ב סה].

בן - (בעבודת ד' לעומת עבד) - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות.

בסום - **התבסמות העולם**¹² - תיקון¹³ והתעלות [עפ"י פנק' ג שט, שי].

בכל עז. ועל זה צריך שיבטח בד', שאם אפילו כחותיו לא יספיקו לו, מכל מקום "אין מעצור לד' להושיע", ותשועת ד' תשגבהו להסיר המניעות, למען יוכל לפעול ולעבוד ולחיות כראוי [עפ"י ל"ה 240].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, בטחון לעומת אמונה.

בטלה - (הממיתה את הנשמה)¹⁴ - התעסקות בדברים חומריים¹⁵ וגסים¹⁶ [פנק' ד רז].

בי - מבטא, מבליט, את המהותיות הפנימית של הנושא, המכריז על עצמו את התגלותו העצמית, ומודיע את הגנוז בקרבו [ר"מ קלב].

בי - הבעה הבאה מתוך מעמקי הנשמה¹⁷, הריכוז היותר פנימי¹⁸ ויותר כללי¹⁹ [ר"מ קלב].

בי - מורה על העצמיות²⁰ המיוחדת של האדם ותוכן החיים הטבעי שלו, שהיא הבסיס לקבל עליה את האור²¹ העליון²² של הנשמה²³ [ע"ר א ג].

התוכן המורגשי של האדם בהיותו הפרטית. אותו תוכן שיש עמו ג"כ חבור להצד הפרטי, המסמן את הפירוט היחידי של האדם באשר הוא מוגבל ומצומצם [שם סז].

ביזה - מה ששוללים דרך מלחמה [ר"מ קלא].

בית דין הגדול - מרכזו הדתי, היסוד העיקרי לביאור התורה לפרטיה הנולדים בהמשך החיים, היושב "במקום אשר יבחר ד'", שמשם הוראה צריכה לצאת לכל ישראל [א"ה ב (מהדורת תשס"ב) 127].

בית הגדול - הבית הגדול - כל העולמים כולם בכל הדר²⁴ כונניותם²⁵ [ר"מ קמג].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, בית ד'.

בית הכנסת - מקום הקיבוץ הציבורי לעבודת השי"ת²⁶ [ע"א א א נו].

המכון לקיבוץ עבודת השי"ת והרמת כח האמונה²⁷ ויראתו²⁸ בלבבות [ע"א ג א כה].

(בית) שתעודתו היא עבודת השם ית', >שהוא המקום²⁹ היותר גבוה שבחיים, שכל פינות החיים הפרטיים כולן אליו יפנו וע"י יתעלו ויתרוממו< [עפ"י שם].

הבית של ההתכנסות הפנימית לשם דיאלהיישראל³⁰, להופעת רוחו ושייכות מצוותו³¹ [ל"א א נו].

"אחורי בית הכנסת"³² - באיכותו וערכו - הצד הטפל של בית הכנסת - השגת המבוקש בתפילה³³ [עפ"י פנק' ג ער].

6. פנק' ד קלו: "ע"י מה שנוטין לצד הגס של תאות החושים, מסתתמים כל הצינורות של ההארה הרוחנית, ואין האור של הרצון הטוב נקלט בתוך הלב".

7. ברכות ו:.

8. בש"ק, קובץ א קט: "התבסמות העולם ע"י כל המשך הדורות, ע"י ביסום היותר עליון של גילויי השכינה בישראל וע"י נסיונות הזמנים, התגדלות היחס החברות, והתרחבות המדעים, זיקקה הרבה את רוח האדם, עד שאע"פ שלא נגמרה עדיין טהרתו, מ"מ חלק גדול מהגינותיו ושאפת רצונו הטבעי הנם מכוונים מצד עצמם אל הטוב האלהי". ושם שצד: "העולם בהתבסמותו הולך הוא ומתעלה בתוכיותו. האדם מוצא את חפצו, הולך וטוב בערכו הפנימי".

בסומה של הנשמה - שאיבתה ממעין הקדושה⁹ האלהית הפנימית. סוד הקדושה האצילית¹⁰ הפנימית, הופעת הנשמה [עפ"י ע"ר א קנג]. ע"ע מתבסם.

בצבוי - תיאור לכל רושם צמחני [עפ"י ר"מ קלן].

בצבוי - ההפריה המתבודדת בחוגיה, וההתגלות הקולית [ר"מ קלן].

בצה - מקום המוכשר לגידול, מסמל את הבסיס הדוגמתי בהתוכנים הרוחניים¹¹, בגליפת המושגים, במהות השכלתם וציור¹² אמיתית צדקם¹³, המשפיעים על היסוד המעשי, ערכי הצדק¹⁴ והמישרים¹⁵ [ר"מ קלן].

בק - ענין של התרוקנות [ר"מ קלן].

בקר - עת¹⁶ ההזרחה¹⁷ של האורה¹⁸ האמיתית, אשר תביא להכרת החיים במהותם העצמית [ע"ר ב עג].

בקורת - **משרת הבקורת** - להגיה אורות מאופל. לברר בחופש והרחבה, על צד השקר המועט, המוכרח להמצא בתוך האמת הגדולה והמרובה, ועל ניצוץ האמת המתגלה בתוך עומק החושך של השקר [מ"ר 288].

בקשת אלהים - דרישת חיים של אמת פנימית [עפ"י קובץ ד פז]. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, דרישת ד'.

בר - המזון המבריא בכל הערכים [ר"מ קלן].

בר - הבנה של חוצה, העומד(ת) מחוץ להפרגוד¹⁹ אשר חביון²⁰ קודש הקדשים של הדממה העליון(נה) אצור שמה [עפ"י ר"מ קלן].

בר - תרגום בן²¹ [עפ"י ר"מ קלן].

ברה - מנצחת את כל צללי המחשכים [ע"ר ב נז].

ברוך - (**משמעותו בברכת המצות**)²² - מקור²³ חיי החיים²⁴, אוצר הטוב והקודש, ששפעת כל ברכת ההויה שמה היא גנוזה, המוער בבאנו להוציא מן הכח אל הפועל את האור הקדוש של מצוה²⁵ מעשית, בהתגלות המפעלית, ובהארת היפעה האלהית, הנובעת מראש מקור אור החיים העליונים של חייה העולמיים²⁶, מתמשכת אז שפעת ברכה²⁷, ההולכת ומפלסת לה את נתיבה בהתחשפות האורה של החיים המעשיים, ומעין החיים מתברך²⁸ במקורו, בהיותו מוכן להתגבר בשטף ברכתיו ע"י אותו השביל החדש, ההולך ומתבלט ע"י מפעלנו במעשה המצוה הבאה ממרום החפץ האלוהי העליון, מקור החיים והטוב, אל תחתית מעמקי העולם, הנמצר במצרייו החמריים וכוחותיו המעשיים [עפ"י ע"ר א ז].

בריאה - **הבריאה** - הממשיות המוגלמת [א"א 125].

בריאה²⁹ - התהוות³⁰ העולם וכל אשר לו מאותו החפץ³¹ הקדום³², המלא עז³³, המעוטר בגבורה³⁴ ובכל אור³⁵ קדשי³⁶ קדשים³⁷, עדינות הטוב³⁸, החסדים³⁹ הנאמנים עדי⁴⁰ עד⁴¹ [א"ק ג ע].

היש המצומצם שאנו פוגשים בציור⁴² של הויה, שבחופש⁴³ ולמטרה ידועה, נלחצה בצמצומה [עפ"י קובץ ז קנא].

היצירה המוחלטת. היכולת הבלתי תנאית ממצאיה הכל, על-פי היסוד החפצי [עפ"י קובץ ה קפה].

הוצאת יש מאין [ק"ת עז].

בריאת העולם - הופעת⁴⁴ האור של הקדושה⁴⁵ העליונה⁴⁶ התורנית⁴⁷, בתור אור⁴⁸ החיים⁴⁹ של קבלת⁵⁰ מלכות⁵¹ שמים⁵², של כבוד⁵³ המלכות⁵⁴, המאיר בהויה והיצירה כולה [עפ"י ע"ר א קיא].

9. הזכיר הרב מרדכי גלובמן בנ"א ה עמ' 22 מדברי אבן עזרא, בראשית א א "רובי ממפרשים אמרו שהבריאה להוציא יש מאין וכן "אם בריאה יברא ה'". והנה שכחו "ויברא אלהים את התנינים" ושלש בפסוק אחד "ויברא אלהים את האדם". ו"ברא חשך" שהוא הפך האור שהוא יש. ויש דקדוק המלה ברא לשני טעמים: זה האחד, והשני "לא ברה אתם לחם". וזה השני ה"א תחת אלף כי כמוהו "להברות את דוד" כי הוא מהבנין הכבד הנוסף ואם היה באל"ף היה כמו "להבריאכם" ומצאנו מהבנין הכבד "ובראת לך". ואיננו כמו "ברו לכם איש" רק כמו "וברא אותהן בחרבותם" (יחזקאל כג מז). וטעמו לגזור ולשוט גבול נגזר והמשכיל יבין". וכן כתב הרמ"ק בפרדס שער אבי"ע פרק א "בריאה מלשון ברא [...] כונתו חוץ, או מלשון כריתה, כמו "כי יער הוא ובראתו" (יהושע יז). ובראש אמנה לאברבנאל: "ברא" הונח בהנחה ראשונה יש מאין, ומזה הושאל על כל בריאה ניסית או נשגבה היוצאת מגדר הטבע. אמנם גם פירושי ראשונים אלו לא יעמדו במבחן דברי האדרת אליהו, בראשית א א, ד"ה ברא "הבינו כל מפרשי הדת שמורה על דבר מחודש יש מאין. אבל מה יאמרו "ויברא אלהים התנינים הגדולים" וכן "ויברא אלהים את האדם בצלמו" וכן מה שתקנו קדמונינו בכל ברכת הנהנין "בורא פרי האדמה", "בורא פרי העץ", ונשאר כללם הידוע מעל". על כן פירש הגר"א שם "מלת בריאה הונח להורות על חידוש העצם אשר אין בכה הנבראים אפי' כולם חכמים ונבונים לחדשו... וכן תיקנו "בורא פרי" כי אינו בכה כל הנבראים לחדשו בעבור שהוא עצם פועל ה". "ברא הוא עצם הדבר ואפילו יש מיש". ובמטפת ספרים ליעב"ץ, פרק ח ד "לשון בריאה מורה על יש מיש על דרך האמת. ויתכן גם בריאה אין מיש" וכו' עש"ע שהארץ, (ע"ע ע"ט לב ד"ה לא). וע' בדרך חיים למהר"ל, רי ושם שכא "לשון בריאה נאמר על הצורה הנבדלת האלקית שדבק בנבראים, וזה כי האדם כתיב בפ"י בצלם אלקים עשה את האדם, שתדע מזה כי דבק בצורת האדם ענין אלקי, וכן בשמים וארץ שהם כלל העולם, אין ספק שדבק בהם ענין אלקי ולכך כתיב לשון בריאה. וכן התנינים הגדולים שהכתוב מפרש שהם תנינים גדולים, ולפי גדלם עד שהם בריאה נפלאה דבק בהם ענין האלקי נאמר אצלם לשון בריאה. כי כל הנבראים יש בהם דבר זה כמו שיתבאר רק התורה הזכירה לשון בריאה באלו שלשה, כי באלו שלשה מפורסם ונראה לגמרי לעין ובשאר דברים אינו נראה". והרש"ט גפן, בממדים, הנבואה והאמתנות, תורת הנבואה הטהורה, מאמר שני, עיון בנבואה ובמופתים, פרק יג הגדיר בריאה: "יצאת היש ממה שאיננו נופל תחת הציור באופן בלתי מובן ובלתי מושג לא לשכל ולא לחוש ומבלעדי כל הכרח". עש"ש פרק יד. ושם, מעשה בראשית והאמתנות, סוף דבר, א, הגדיר: "הבריאה הוא השתכללות צורות הזמן והמקום על פי כוח נסתר ונעלם, בדעת האדם והכרתו". עש"ש הערה 11. ובקסת הסופר לר"א מרקוס, בראשית א א "ברא" הוציא יש מאין שלא כפי טבע הנברא, עש"ש עמ' ב-ד בהרחבת דברים נפלאה. ע"ע מנפת צוף, למו"ר הרב יהונתן שמחה בלס, ח"ב עמ' 825 "המונח "ברא" ראוי להמצאת מציאות ראשונית שלאחר מכן נותרה ככרת מחדל". כדרכו של הרב רב דבריו, על פי הסברו בסוגיה יעלו כל הפירושים בקנה אחד.

בריאה ראשונה - "בראשית ברא" (התהוות) שלא על דרך השתלשלות⁹ אלא בכונה ראשונה [עפ"י נ"א ה' 22-21].

ע"ע נברא. ע"ע מחשבה אלהית על דבר העולם. ע' בנספחות, מדור מחקרים, תכלית הבריאה. ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, בורא. ר' יצירה. ר' עשיה.

בריאה - עולם הבריאה - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר.

בריאיות - המצב הטוב המסכים אל כלל המציאות, מבלי שיופיע הסדר ביציאת פרט אחד מהסכמתו אל הכלל [עפ"י ע"א א ה נח].

בריאיות רוחנית - הבריאיות הרוחנית - ההרגשות הנפשיות כולן, במצב הנורמלי. הרגשת היופי, האהבה, נטיית הגבורה, חשק החיים הבריאיים [עפ"י קבצ' ב קנז].

בריקה - פעולת התקפה (רוחנית) חזקה בפתאומיותה [רצ"ה א"ש ב הערה 3].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, אור, זיו, ברק.

ברירות - הזיכוכ המחשבי והמעשי [ר"מ קלח].

ברית - קשר שכלי, נמוסי או טבעי, בין שני נושאים [עפ"י ע"ר א שפד].

ע"ע אמונה בברית. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, זכירת הברית.

ברית - שורש ברית, וכריתת ברית במובן המוסרי - שהענין החיובי ואידיאלי¹⁰, הנובע מתמצית המוסר¹¹ היותר נעלה ונשגב, יהיה מוטבע עמוק וחזק בכל טבע הלב והנפש, עד שלא יצטרך לא זירוז ולא חזוק ולא סייג לשמירתו, כ"א יהיה מוחש וקבוע, כמו שטבועה, למשל, בלב אדם ישר¹² מניעת רציחה וכדומה מן השלילות [של] הרעות שכבר הספיק כח המוסר הכללי לקלטן יפה [מ"ה ברית א (פני ה)].

ברית - יסוד הברית - הפעולות המוסריות¹³, ביחוד הדתיות, המכוונות לכבד את ד' לפי ציור¹⁴ המדמה¹⁵. השגחת ד', שימצאו דתות לכל אומה, המחזקות את הצדק בעולם. ושתמצא בהן אחת יסודית, שמחזקת מעוז הציורים האמיתיים, ומקשרתם אל השכל המעשי - תורת יישראל¹⁶ המאירה באורה הפנימי בבית ישראל ומפיצה קרנים ג"כ לבני נח. והוא אות ברית בין אלקים ובין האדם בכללו, שמונע עכ"פ מהשחתה [עפ"י פנק' א קמד (קבצ' א נו)]. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, קשת.

ברית - פגם הברית - ע' במדור הנטייה המינית.

ברית - הטבע של קדושת היהדות¹⁷. עצם ההויה הנפשית והטבע הרוחני וגם הגופני, של הכלל¹⁸ כולו ושל כל אחד ואחד מישראל. הטבע היהודי במעשה, ברעיון, ברגש ובמחשבה, ברצון ובמציאות [עפ"י א"ש יז ד].

קדושת הברית - אור הטבע הישראלי הנקי [א' מד]. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, הפרת ברית. ע' במדור מלאכים ושדים, אליהו.

ברית - המושג העצמי של התוכן אשר לנצח¹⁹ העומד למעלה מכל מושג מוסבר באיזה הגיון²⁰ מוגבל [ע"ר א רב (ע"א ב ט קנז)].
◊ הברית מיוסדת על תוכן קים, שאיננו נופל תחת שום שינוי [שם צז].

ברית - תוכן הברית - הזכרון²¹ העולמי שאינו סובל שום הגבלה ציורית²² כלל [עפ"י שם רב]. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, רזא דברית.

ברית - (לעומת חסד) - מעלת בטחון וחוזק מציאות, של כל דבר נעלה בחייה הרוח²³ המתפשט במציאות [עפ"י ע"ר א פג].
הודאות-המוחלטת²⁴ [עפ"י א"ק א רז, ע"ר א פגד, רב]. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, אחרית, לעומת הראשית בחיי הרוח. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, ברית עולם. ושם, נתתי את תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה.

ברית - הברית שכרת ד' עם ישראל - שאי אפשר כלל שהיה ח"ו כלל-ישראל נבדל ונפרד מקדושת שמו²⁵ הגדול ב"ה [מ"ש שיד (מא"ה ג רג)].

כריתת ברית שכרת השי"ת עם ישראל - שאע"פ שהזמן פועל שינויים גדולים בעולם, ובני האדם הפועלים בזמן הם חפשים בבחירתם²⁶ והענין ארוך מאד, א"כ היה נראה לכאורה שאפשר הדבר שיצאו הדברים בכללם חוץ למטרת החכמה-העליונה²⁷ שכיון הבורא יתברך ח"ו, ע"י בני-אדם הפועלים שינויים רבים בבחירתם ע"י הזמן. ע"כ השי"ת בחר-בישראל²⁸ וצוה אותם לקדש חדשים ושנים. פי' שע"י כחן של ישראל ופעולתן בעצמם ובעולם, תהי' ערובה בטוחה שכל הדברים יחזרו אל תכליתם, והזמן יפעל פעולה מקדשת²⁹, היינו פעולה המגעת אל התכלית העליונה שכיון השי"ת ולא פעולה של חול³⁰ [מ"ש שנ].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, ברית עולם. ע' במדור מועדים וחגים, קידוש הזמנים.

ברכה¹⁰ - תוספת אור¹¹ ויתרון [עפ"י א"ק ב תקלד].

תוספת חיים עצמיים מקוריים [עפ"י שם רצד].

תוספת מעלה, הופעה¹² ועליה¹³ [ע"ר א ריז].

התוספת התמידית במעלה [שם].

התוספת התדירית, בשפעת¹⁴ אור הקדש¹⁵ וחיי האמת¹⁶ [שם].

התוספת וההגדלה [שם סב].

שפעת חידוש¹⁷ ומקור חיים [ע"א ד ט ק].

שפעת¹⁸ חיים טובים, נעימים ורעננים¹⁹ [עפ"י א"ק ג קפח].

שפע החיים, העז והעצמה [ע"ר א ריד].

10. רקאנאטי עה"ת עקב: "הברכה היא אצילות תוספת המשכה מאפיסת המחשבה שהיא מקור החיים". ובש"ל"ה עה"ת, וזאת הברכה, תורה אור, ד"ה וכבר כתבתי: "ענין ברכה הוא התפשטות בשפע רב תמיד נצחי".

כל עצמות חיינו אל רום הנצח°, אל ההוד° האלהי הנשגב ברוממות קדשו. ואם יופיעו המון הארות°, ורכוז לא יהיה להם בעצמיות מהות החיים שלנו, הרי הן לנו כאבודות. על כן אין לנו רשות לברך ברכה כי אם לצורך, וברכה שאינה צריכה, ומה גם ברכה לבטלה°, הרי היא לנו נשיאת עון וחלול שם שמים. הבהקת האורה הרוחנית מתגברת היא בתעצומתה על ידי הברכה, מתאדרת היא ההארה הרוחנית בנשמתנו מעולם הנעלם, בא לידי גלוי ע"י בטוי הברכה המון רב של מחשבות רוממות וציורים נאדרים בקודש. ומתי הם לברכה באמת - בזמן שיש להם רכוז בנטיית החיים שלנו במהלך קדשם. ברכה לצורך - צורך גבוה וצורך הדיוט [ע"ר א לא].

ברכה שיצאה מפינו והשיגה את הרכוז בחיי המפעל ובהכרה המפורשה [עפ"י שם].

ברכת ד' - החיים המלאים צדק° ע"פ תכונתם ואופיים [ע"א ב ט ער].

ברכת ד' - "לברך את שמך" - ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל.

ברכת הדיוט הצריכה לגבוה - ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל.

בת - תיאור המין הנקבי שבכל נושא, ביחש להערך של המוליד והמחדש אותו, או המוציאו עכ"פ אל הפועל הגמור, כלומר ביחש ההורים האב° או האם°, או ביחש להנושא המיני הזכרי, שגם הוא מיוחס אל ההורים כלומר הבן° [ר"מ קמ].

בת - מלת תואר, המדה [ר"מ קמ].

השפעה והשלמה [עפ"י ע"א ג ב מט].

ענין הברכה וברכת-מים המשקה את הארץ [מא"ה ד קסד].

ע"ע מתברך. ע"ע מברך. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "יחוד ברכה קדושה". ע"ע קדושה.

ברכה - ברכה המושפעת מחסד° אל עליון - האורות-העליונים° כשהם מופיעים על הנשמה°, על נשמת-הכלל° ועל נשמת הפרט, המרחיבים את מהותה, מעצמים את הויתה, ומעלים אותה למרומי האושר° הנצחי° [עפ"י ע"ר א קנח].

ברכה - הברכה היסודית של העולם - ההתעלות° התדירית של דעת-ד'°, בגדלה°, ביפעתה° ובטהרתה° [ע"ר א נ].

ברכה - הברכה הכללית - הברכה הנכנסת בעומק הפנימי של החיים, ברכת שלום° הפנימי שעל ידה ימצא האדם שהחיים המה טובים כשהם לעצמם, וממילא אין עמם מחסור כשהם מתמלאים עם הדרישות המעשיות [ע"א ג ב רכנ].

ע' ברוך.

ברכה - הזכרת השם° היא היסוד הפנימי השרשי של הברכה, והמלכות° היא מהותה העצמית הממשית [א"ל קיט].

ברכה לעומת הודאה - ע' בנספחות, מדור מחקרים.

"ברכה לצורך" - הוופעות° העליונות°, המופעות בנשמתנו מעולמי התעלומה, תפקידן הוא לרומם בנו את התוכן המהותי של

ג

גא - תאור הרוממות הגשמית [עפ"י ר"מ קמא].

גאווה עליונה - הגאווה העליונה - כשאור הקודש העליון של המקור הראשי אשר להחכמה הקדומה מופיע בהארת אורה בתוך הגמול העולמי, ומשפט הצדק מבהיק את אורו בבהירותו, **הגאווה העליונה** מתגלה בעולם [ר"מ קמא].
ע' במדור תיאורים אלהיים, גאות ד'.

גאונות - מקוריות יסודיות [שי"א 67].

גאונות רוחנית - עצם כחות הנפש, קדושת הרגש וגדולת הכשרונות, בהתקבצם יחד, באיש אחד מיוחד ומצויין [עפ"י א"י כד].

גאונים - תקופת הגאונים - התקופה הגדולה שאחר חתימת התלמוד, שהיתה תקופה הרת עולם בחיי הרוח הפנימיים של אומתנו. הנוגעת לעיקרה ויסודה של חכמת ישראל. תורת ההלכה והאגדה של רבותינו הקדמונים בבבל, גאוני סורא ופומבדיתא, אשר מידם נמסר לנו המבצר הגדול לחומת אש דת התלמוד הבבלי כולו [מ"ד 315].

גאות עולמים - גאות קדש המתנשא מימות עולם, המתעלה מכל עליו ופאור, למעלה מכל תכן של שאיפה היותר נאצלה השיכת לכל דבר נברא, גם בהתאחד הכל למטרתו היותר עליונה, שהיא תשוקת קדשם של עם ד' [עפ"י ע"ר א קנט].

ע' במדור תיאורים אלהיים, גאות ד'. ושם, מתנשא מימות עולם. ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, גאה.

גבהי גבוהים - מקור שרשו, חיי נשמתו (של האדם), אור חיי נשמת כל העולמים, אור אל-עליון טובו והדרו [עפ"י א"ת י ב].

גבוה - (לעומת נמוך) - כללי ומופשט [עפ"י קובץ ג קז].

גבוה - (לעומת רם) - מצטיין ג"כ ביחש להמשך הדבר, ההולך וגבה מתחתית מצבו עד הרום העליון [ע"ר א קיב].

גבולים - זמנים ומקומות, מעשים ומחשבות, שאיפות ורצונות מוגבלים [ע"ר א קצג].
ע"ע מגביל.

גבולים וגדרים - המניעות [ע"ט טו].
ע"ע הגבלה.

גבורה - הגבורה המפעלית - היכולת להסיר בחוזק יד את כל המפריעים לציורים ההבנתיים והידיעתיים מהתגשמותם במעשים [עפ"י ע"ד י ח].

היכולת להגשים, להוציא אל הפועל [עפ"י א"ק ג קו].

כח רצון כביר וכח מפעל עז, שיוכל להוציא מן הכח אל הפועל כל אשר ברוח עמו [עפ"י פנק' א שצט].

גבורה - היכולת לעמוד נגד כל מהרס המציאות ומחריבה, העמדה נגד כל העומד להחריב ולהפריע את הטוב ואת ההשפעה הראויה להביא תועלת לברואים [ע"ר א קג].

גבורה - כשרון הגבורה - כיבוש החיים, ישוב העולם, וההתכוננות המעשית לכל פרטי פרטיה [קובץ ו קנז].

גבורה - אומץ הנפש של שכלול הרצון, בתגבורת עוזו, היראה [עפ"י מ"ר 100, וקבצ' ב קסו].
ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, גבורות הגבורה.

גבורה - נאזר בגבורה - מלא עז חיים אמיצים ומכובדים [פנק' ד תמח].

גבורה - מדת הגבורה (האלהית) - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר.
גבורה - (לעומת גדולה) - ע' בנספחות, מדור מחקרים, גדולה וגבורה הבדל שביניהם.

גבורת האמת - ע"ע אמת, גבורת האמת.

גבישי - משוכלל במלוא מדתו ותאר חמרו [עפ"י רצ"ה א"ש יב הערה 16].

גבר - איש באנשים עם מילוי כל כחותיו בהקפה שלמה, חי ופועל [ע"א ג ב קעב].
ע"ע "אנוש". ע"ע "אדם".

גברת - אשה ראויה להנהגה [ע"א ב ז מז].

גג - הבניה העילית שבמושב האדם [ע"א ד ח טז].
למעלה מהתכונה הרגילה של המון החיים, יושבי שפל, בכל תביעות חייהם ורגשות נפשם [ע"א ד ח טז].

גד - יסוד הגד - הגדה מראש את גורל האדם, הנמשך מהמשכה הנמשכת בקביעות איתנית, כפי הטבע הקבוע, מבלי הבא בחשבון את אשר תחולל יד האדם בבחירתו לשנות בו [עפ"י ע"א ד ו צט].

גד - המשכה תדירית ההולכת ומגרת את השפעתה בהמשכה קבועה, שמתוך כך נקל להגיד גם כן את הגורל האישי למשתקעים בתכונת ההווה על פי היסודות המוצקים והאיתנים שבה בחומר וברוח שאין לה שום מקום במציאות לפי האמת [עפ"י שם].

הסכמת חלקי העולם הכללי, הגשמי והרוחני, במבטם והתאחדם זה עם זה, להיות משפיעים את המסלול של צביון החיים המיוחד אשר לכל נושא, שתיאור ההתגמלות של הנושאים, בואם בגבול המפעל,

התשוקה-האידיאלית¹, לחיים שיש בהם תוכן מדעי ומוסרי במלא מובנו [עפ"י א"ק ב תקט, שם ג שכא"שכב].

גדלות - כלליות [עפ"י מ"ש ס].
ע"ע גדול, הגודל לעומת הקוטן.

גדלות - **במעמד הבהירות שלה** - \diamond אז אנו וכל עצמיותנו נעשים מובלעים בזוהר² הכללי³ האלהי⁴ שממעל לכל הגבלת⁵ עולמים⁶ [עפ"י ע"ר א יט].

גדפנות - המרדה גרועה על הטוב שלא תוכל לתן שום דבר ולא תאיר את השכל בשום דבר בינה, כ"א תוסיף עקשות על שרירות לב של הרשעות למלא את הנפש תמהון ושכרון [ע"א ד ז יד].
ר' גדוף. ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, אמושי, גדופי.

גדרים - ע"ע גבולים.

גודל - **הגודל לעומת הקוטן**⁷ - הכלליות [א"ק א עט].
ע"ע גדלות. ע"ע גדולה.

גוון - **צבע** - הסברת איזה תכן של הבלטה ללבישת הצורה אשר לעשר הגדול של כלל⁸ ע"י פרט. כשהפרט מתגלה רק כדי לגוון על ידו איזה ציור⁹ תכונתי מוגבל¹⁰ להופעה גלויה של העשר הפנימי שצפון בכלל, המתגוון ע"י גילוייהם של מדות הגבול של הפרטים¹¹ [עפ"י ע"ר א קפא].

ציור פרטי [עפ"י ע"ר א קעג].
ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, חשמל. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, תחש. ר' צבע.

גוי - הקיבוץ הכללי, >שהוא מושפע מהפרט, מהאדם היחיד< [פנק' ג שסח (קבצ' ג כנג)].

קיבוץ של אנשים. הערך הצבורי מצדו הממשי של רבוי האנשים הפרטיים הנמצאים בו, בחבור גזעם ותכונתם כשהם לעצמם [רצ"ה ע"ר ב תאתב, עפ"י שם א רד, רה"ן].

גוי - ("גויים" לעומת "עמים") - אלה שיש להם הסתגלות לשמירת רוח עצמי פנימי, המתפתחים בהכרה עצמית, שומרי גזעם ותכונתם, בעלי נפש מרגשת הרגשה פנימית, בעלי ההכשרה של איזו רוחניות שירית פנימית, שומרי הרוח המיוחד אשר להם ומאמצים באיזה אופן שהוא את סגולת מוצאם [עפ"י ע"ר א רה"ן].

גוי - (**לעומת עם**)¹² - מהות התוכן הקיבוצי הפנימי. המצטרף בעובדת ההתקבצות [עפ"י א"ל עו].

צבור, כמות [ש"י פיקודי סדרה ב, תשל"ו 4].

ע"ע עם¹³, ע"ע אומה. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, משפחות עמים.

גולם - ערך¹⁴ מוגבל¹⁵ ותוכן נקצב [עפ"י ר"מ קסז].

והערכתם לגבי העולם החיצוני לערכם, והכשרון לשאוב מכל מקור המזדמן להם, לינק מכל מבוע של חיים ושפעת כח הבא בהתנגשות עמם, זה כולו מתמם את ערך המזל¹⁶, העושה חטיבה קבועה על המהלכים של הפרטים מתוך המהות הכללית, שרק בהנשא הרוח למעלה מהעיבוי הגבולי, ובהתרוממו ממעל להדלות העולמית, הרי הוא מתנשא למעלה מן המזל, אין מזל לישראל. אבל בהיות ההגמלה מחוברת לשאיבה, ועם דלות ההקצבה, ופתיחת התפיסה המוחשית, או ההצטיירות ההבנית, כשמתאגדים יחד, נעשה המורד מוכן לערך מזלי, ובא גד [עפ"י ר"מ קמד].

ע"ע מזל, יסוד המזל. ע"ע כוכבים.

"גדולי" - מורה על רוממות מעלה [מ"ש קכח (מ"א"ה ג קמג)].

"גדולי" - אדם גדול - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, "אדם גדול".

"גדולי" (כינוי לדי) - ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים.
גדולה - ההצטיירות¹⁷ הכללית של המעשה אשר עשה האלהים¹⁸ [ע"ר א רל].

גדולה - (**לעומת גבורה**) - ע' בנספחות, מדור מחקרים, גדולה וגבורה הבדל שביניהם. ע"ש רבים, תאר הרבים לעומת תאר הגדולה.

גדולה - (**גדולתו של אדון-עולם**) - ע' במדור תיאורים אלהיים, גודל עליון.

גדולה לדי - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.

גדוף - (**כלפי שמיא**) - כמה מדות יש בגדוף, ומעקרו ומכללו הוא מיעוט יחס הכבוד¹⁹ וחרדתו - והזילותא שבזה [להלכות צבור (מהדורת תשע"ט) רצג].
 \diamond מכה הכרות חשוכות וציורי שקר בהענין-האלהי, שכל מיעוט יראה וכבוד הוא בא מיסודו, הולך הרע ומתגבר עד כדי התוכן החשוך של **הגידוף**. אמנם הגידוף תוכן שלילי יש לו, לא קישור לאיזה ענין, כ"א ניתוק מהאור הטוב המחיה כל העולמים, אבל ההחשכה שבאה ע"י הריחוק, מחוללת תנועה רבה של רשעה בהכחות השפלים [קובץ ה ל].
ע"ע גדפנות.

גדלות - (**לעומת קטנות באדם**)²⁰ - כלליות²¹. הכנסת האדם את עצמו בחיי הכלל, מתוך הכרת הטוב²² והאור²³ באמתת עצמם, כשהאדם שוכח מעט את עצמו, את פרטיותו, והטוב הכללי לוקח את לבבו, בביכור המחשבה-האצילית²⁴ העליונה²⁵, כאשר האמת של שכר ועונש איננה הגורם העיקרי בדחיפת החיים המוסריים²⁶, כי אם

1. בא"ק א נג-ד "תור הגדלות תובע מן האדם שלא תהיינה פעולותיו מצות אנשים מלומדה, אלא שכל פעולה וכל הרגל, כל עבודה וכל מצוה, כל רגש וכל רעיון, כל תורה וכל תפלה, תהיה מוארה באור הגנון, באור הכללי, הגנון בנשמה העליונה לפני הופעת פעולתם".

2. **גוון** - ע"ע א"ק א מד, ע"ר ב רנה, קנז ד"ה חלק, א"ק ב תנו ושם ג פט, א' ט.

3. ע"ע בע"ר ב תא"ב. ל"י ח"א ויחן ישראל נגד ההר. מלכ"ם, ישעיה א ד באור המלות.

גיהנם - הכח הכללי, ים הכליון וההעדר, המתוך ומחדש חידוש אופי גמור [עפ"י ע"א ד יב נא].

הכח המעדיר והמהרס שמגמתו לשנות את הצורות הראשונות על ידי כחו המכלה, עד שיצאו בפנים חדשות [עפ"י שם מז].
כח המכלה שמגמתו השכלול הכללי שבא באחרית, על ידי ההירוס והכליון. >המגמה של מציאותו היא מגמת השכלול הבאה במקום שיש הכרח של הירוס ושברון, כדי להגיע אל הכונה האחרונה של השלמת ההויה, על ידי הסרתם של הסיגים המוחלטים, וחידוש יצירה חדשה, בצורה מחודשת, מתוך היסוד המקולקל שקדם > [עפ"י שם מט].

שאיפתו של הגיהנם - מגמת התיקון ע"י הרס וכליון הקדום [שם מז].

גיהנם - המירוק⁴ של הנשמות מזהמתן⁵ (ב) צער העמוק הנחשולי [קובץ ח ק].

מירוק בדרך הפועלת לשנות את טבע הנפש עצמה [עפ"י ע"א א א קסט].

שינוי עצמיות הנפשות להכשירם לצד הטוב⁶ המתקן קלקולים הנדבקים בעצם טבעם [עפ"י ע"א ג ב רעד].

תפקידו של הגיהנם - לשנות את הצורה העצמית של הנשמה, נשמת החיים, הרוח והנפש, על ידי הכליון של החלקים העצמיים הגרועים שנעצמו בקרבם, עד שאחר ההיתוך הצורי הזה, יצאו כחות החיים הפנימיים בצורה אחרת, לגמרי חדשה [ע"א ד יב ג].

גיהנם - הבוץ בו מרגשת הנשמה את צרתה הגדולה כאשר טבעה בו, בבא זמן האורה והנשמה מתנשאת למרום טבעה. הרשמים הטבעיים שישנם בנפש האדם להיותו יורד על ידם לשפל מדרגת הבהמות, כשהם פועלים את פעולתם ע"י כשלונו המוסרי⁷ של האדם שלא כהוגן, נמשך האדם על ידם במצב רוחני הפוך מטבע הנשמה הטהורה⁸ והאלהית שבקברו; ומיעוט הכח, שנתדלדל מקרב הנשמה חילה הפנימי ע"י דרכיה הפרועים, הוא מועיל לא להחיותה כולה בשלמותה, כ"א להטעימה את מעמדה האומלל והאיום ולהבעיר את תשוקתה להחליץ מחשכת הדמיונות הגרועים שכסו את שמיה הבהירים [עפ"י ע"א ג ב רלד].

כור מצרף להרוחות⁹ והנשמות¹⁰ שבגלל חטאיהם¹¹ יצאו מעולמם החומרי¹² במצב של קלקול. הכח שעל ידו יבואו לידי יצירה חדשה ויותר מושלמת, יסורו הסיגים מהכסף הטהור של כוחות החיים ושל כל מה שיחובר להם. כח המכלה והמשבר¹³, הים הגדול השוטף כליון

גוף - הדבר הנדרש לחיים, לאורה¹⁴ ולהפרחה [א' מח].
גוף, תוכנו - ערך של קבלת חיים מאיזה רוחניות¹⁵ מציאותית [ע"ר א נב].

גוף - (בתאורי הקב"ה) - ע' במדור תיאורים אלהיים.

גוף - הגוף הטבעי במצב תכונתו הגופנית - ע' במדור גוף האדם אבריו ותנועותיו.

גופני - (לעומת נפשי¹⁶) - כמותי חיצוני¹⁷ (לעומת איכותי פנימי¹⁸) [רצ"ה א"ש יד כא].

גורל - הזכיה הנעלמת, שאין ידועה סבתה המוסרית¹⁹ הנכונה. מזל-עליון²⁰, שאי-אפשר להעמידו באיזו בחינה הגיונית וצורה משפטית [ע"ר א קט].

שאין מתגלה מה טעם זה זכה, ומד²¹ כל משפטו בטעם גמור [פנק' ג צ].

גורל עליון - כל המהות התמציתית של חיי האדם [עפ"י א"א 133]. נקודת האמונה²² [שם 134].

גזירה²³ - המשפט הגמור, החובה היותר גמורה [עפ"י קובץ ז קפג (ב"ר שכה)].

משפט ודין גמור, חק איתן. משפט צדק שיתגלה בכל שלמותו בבא עתו [עפ"י א"ה (מהדורת תשס"ב) ב 93].

ע' במדור מצוות, הלכות, מנהגים וטעמיהן, בהגדרות המבוא, מצוות, כל מצוותיה של התורה, חקי התורה.

גזירה - ◊ עיקר הנחתה היא לפי ערך שלשלת הנצחיות שהסיבות מתיחסות למסובביהן לפי מהלך המציאות [ע"א א א קלח].

גזרה עליונה - חשבון של פרעות תוצאת חיסרון הדיוק, הויתורים והדברים שבני אדם דשים בעקביהם, היוצא אל הפועל בהריסות כלליות או פרטיות. השפעה של אי הדיוק המוטבע ברוב החיים הסוללת דרכה לגבות את חובה באופן ציורי או מוחשי.

הגזירות העליונות - יוצאות בזעפן כסדרי הוויה וחיים המושפעים לצורך הכלל ההולך במרוצת חיו על פי סדרי משקלות שיש בהם צדדי הכרעה שאינם מדוקדקים בכיוון גמור לפי המגמה האלוהית העליונה. הגזירות העליונות באות לגבות את החובות של חיסרון הדיוק שבחיי המוסר שהם אינם ניכרים כל אחד לעצמו ולשעתו אבל מסתרגים בעידן ריתחא בהיקבצם [עפ"י ע"א ד ו סב].

גידוף - ע"ע גדפנות.

4. של"ה, תושב"כ, פרשת חקת, ד"ה במדרש רבות "וכבר השיגוהו (לרמב"ם שאמר שגזרות הם בלא טעם) על זה. ואדרבה כל המצות בטעמיהן הם גזרות". ושם שם ד"ה הענין "לכך נקראים כל המצות גזירות, כי כמו שהנשמות חלק אלוה ממעל, לקוחה ממנו יתברך, כך המצות גזירות, "אכולא דאפרת", חתוכות ממנו, מלשון "לגזור ים סוף לגזרים", "והוא עבר בין הגזרים" וזהו כריתת הברית... וכן כל גזרה דרבנן, רצונו לומר, שהוא נגזר ונחתך מטעם איסור דאורייתא, כדי שלא יבא לידי איסור דאורייתא". ושם, שם פרשת כי תצא, ד"ה ודע כי מצות שלוח הקן "מלת גזירה היא מלפני, אינו כפי מה שמבינים העולם שענין גזירה הוא דבר שאין לו טעם, אדרבה ענין גזירה הוא דוקא שיש לו טעם והוא לקוח ונגזר ממה שלמעלה הימנו". אמנם גם הרמב"ם עצמו כתב בסוף ה' תמורה "אע"פ שכל חוקי התורה גזירות הם, כמו שביארנו בסוף מעילה, ראוי להתבונן בהן, וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם. הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה הבין רוב הטעמים של כל חוקי התורה". ע"ע במדור פסוקים ובטווי חז"ל, מדותיו של הקב"ה אינן רחמים אלא גזרות.

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, קוב"ה דרגא על דרגא סתים וגליא וכו'. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, מאמר פתוח. ע"ע "סתים".

גלוי - מושג ומורגש [מא"ה ג (מהדורת תשס"ד) כד].

הנתפס באיזה רעיון שכלי אנושי [ע"ר א קיא].

גלות - חרבן פנימי⁵ ופזור חצוני [א' קה].

חותם הגלות - דיכוי רוח עם ד' ודכודך סדרי חייהם עד שלא יוכל לקום בהם רוח להרגיש יפה את צרכי החיים הטבעיים כולם באופן הראוי להיות מורגש לעם חי מלא אונים [עפ"י ע"א ג ב סה].

הריסת חיי האומה⁶ בניתוקה ממקומה, "גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו" [ל"י א קצב].

גלות - (מטרת הגלות) - >לא בשביל איזה מירוק⁷ של חטא⁸ מיוחד, כ"א< כדי להסתגל להיות גם בגלות עומד חי וקיים בתור אומה⁹ מחוטבת¹⁰ [ע"א ד ט קמז].

כור ברזל והכשרה לזיכוכה של האומה, כדי שתהיה מוכנת באחרית הימים לשוב לארצה ולחוסן יקרה וכבודה [ע"א ד יז].

כור הברזל, (ש)זקק וצרף את האומה, הוציא מן הכח אל הפועל את דעת עצמותה, את נטיותיה הגנוזות, הטבעיות לה, לצדק¹¹ לאורה¹², לחיי יושר¹³ וטהרה¹⁴, באופן שבכל פינות שתהיה פונה בכל צורה שהחיים יראו לה על ידה, תכיר את האור ואת הטוב¹⁵ [ע"ה קכח].

>ההתקשרות האלהית, העליונה והטהורה, אינה מגדלת כלל את העולם ואת החיים, לכל עמקי תוכניהם, אלא גם מכשרת אותם ומרחיבתם.

אלמלא חטאו ישראל לא היו צריכים כלל לסגל להם איזה סגולות מן החוץ כדי להשלים את עצמם בכל ערכי החיים. אבל החטא גרם, והמחשבה העליונה הועמה, ומה שנשאר הוא אור של תולדה, שאין לו אותו הבוהק העליון וההכללה הגמורה של העליוניות המוחלטת, של המחשבה האלהית, וממילא אין לו אותה סגולת ההרחבה, עד שבא הדבר, שההתייחסות עם התכונה של ההתקשרות האלהית, החסירה את הכשרון לשארי כשרונות, והוצרך הפיזור של הגלות כדי להשלים את החסרונות הללו, לספג את כל היתרונות של כל הגויים אל תוכם כדי להשלים את צביונם, >והשלמת הצביון והזיכור הארוך של הנפש הלאומית בכור הברזל של הגלות גרם לאפשר את החזרת האורה העליונה< [א"ק ג סז].

תכלית הגלות - כדי שיוכלו גם האומות להכיר כבוד¹⁶ [ע"א א ה פג].

גמול - הגורל¹⁷ המוסרי¹⁸ [עפ"י ר"מ קטט].

קשור הגורל עם מהלך החיים הרצוניים [עפ"י שם צו].

משפט הצדק¹⁹ [שם קמא].

הגמול הגלוי - התגלות²⁰ המשפט²¹ המעשי שבעולם ומלואו [שם קמג].

על כל הצורות הקדומות, המעבר המשלים את צביונה של היצירה בכללותה [עפ"י ע"א ד יב מג].

מקום²² ששם מתגלה לעצם הנפש המרגשת הרגש האכזרי שפועלת עליה ההשקפה האמתית של אבדן הטוב היותר נחמד, האוצר היותר יקר שבכל אוצר החיים, שם מתגלה כח הצער²³ בכל כחו, הצער המגיע מהכליון המוסרי²⁴ [עפ"י ע"א ב ט קיב].

חוסר התורה²⁵ [א"ת ז ו].

גיהנם - "שרה של גיהנם"²⁶ - הכח המשבר את הצורה²⁷ הרוחנית ביסודה, בכח ההרס האכזרי שלו [ע"א ד יב מה].

גיהנם - "אשו של גיהנם" - כח הצורב של ההעדר הנורא [עפ"י שם מד, נ].

הצירוף והזיקוק, המהרס בזעפו [שם מה].

יסורי גיהנם - צער הנשמה שאינה מוציאה את מעלות רוחה מן הכח אל הפועל, המתענה בעינויים נוראים [עפ"י קצב' ב קנז]. הצער הפנימי²⁸ על חסרון ההשלמה של הנשמה²⁹ במעשים, בידעות, ובדעות, ביחוד בקנין³⁰ התורה³¹ [א"ת ז ה].

מצרי גיהנם - שטף הרצון החיצוני³², שנגד הרצון הפנימי, הוא מצרי גיהנם המתגברים לפי אותו הערך של מניעת אור³³ התורה³⁴ [א"ת ז ו]. מצרים האוחזים בכל מי שריפה ידיו מן התורה; הצער הגדול על מעוט התורה, שבא מצד בטול תורה וצמצום הדעת, המאפיל על אורה הרוחני של תורה [עפ"י א"ת ז ח].

צער הגיהנם בעולם הזה³⁵ שחשים את כיעור הנפילה בעמקי הרע³⁶, ואי אפשר להושיע³⁷ את עצמו [קצב' ב קז (פנק' ד רנ)].

המחשבה מוכרחת להתעלות כפי אותה המדה שגנוז בכחה, ואם אין מוציאים אותה מן הכח אל הפועל היא מתענה בעינויים נוראים, שרק המתמכרים אל החושים יכולים הם לשכחם. אבל מי שהוא איש רוחני³⁸, מרגיש את צער נשמתו איך היא נתונה ממש בתוך אשה³⁹ של-גיהנם⁴⁰, כל זמן שאינה מוציאה את מעלות רוחה מן הכח אל הפועל [קצב' ב קנז].

ע"ע שאל. ע' במדור מלאכים ושדים, "דוקמה". ע"ע ערבה. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, קילוסו של הקב"ה עולה מגיהנם כשם שעולה מגן עדן. ושם, עדן, דישון עדן.

גיוור - ליהדות התורה של האומה - ע"ע גרות, התגירות.

גיוור - הטרם⁴¹ היסטורי במובנה של יהדות⁴² התורה - ע"ע גרות.

גלוי - "פתוח"⁴³. הדברים הגלויים - כל המציאות המוחשית והמושגת בכלל, וכל המעשים הנעשים במפעלות ידי אדם. כל התכניות הגלויות שבהויה וכל המעשים המושגים [ע"א ד יב ב (מא"ה ב קל)].

5. שבת קד. זוהר ח"ב יח.

6. יסורי גיהנם, הצער הפנימי על חסרון ההשלמה של הנשמה וכו'. שטף הרצון החיצוני, שנגד הרצון הפנימי - ע"ע אור השם, לר"ח קרשקש, מאמר ג ח"א כלל ג פרק ג ד"ה ואמנם השני והשלישי (מהדורת הר"ש פישר עמ' שלה). הצער הפנימי [...] בקנין⁴⁴ התורה [...] מניעת אור⁴⁵ התורה [...] מעוט התורה - ע' נפה"ח שער ד פרק יז.

7. ע"ע ע"א ב ט לח.

ע' במדור אדם הראשון, חטא אדם הראשון. ושם, אדם הראשון בגן עדן. ע"ע עונג, עונג הגן.

גן עדן - ההתייחסות המסורתית במעמקי הנשמה⁹ [עפ"י קבצ' ג קנה].

גנזי שחקים - הספירות¹⁰ העליונות, ששם חביון-העז, ושם כל התכונה הכללית של מערכי ההויה, מסבותיה ומגמותיה¹¹, צפוייה היא ונערכת [ע"ר א ריד].

גס - חומרי [פנק' ד תלא].

גסות - נטיה חמרית¹² [עפ"י א"ש טז יב].

ע"ע דק.

געגוע - **הגעגוע האלהי העליון** - הצמאון¹³ האדיר להכלל באזור האור בחיי החיים העליונים, מקור כל החיים ושרש כל ההויות [ע"ר א סז].

געגועים אלהיים - חפץ טמיר מלא חיים עזויים מקוריים ממקור חיי עולמים [א' נט].

הגעגועים ההומים לזוהר¹⁴ הצחצחות¹⁵ הנשמיות¹⁶ - הצמאון-האלהי, החפיצה הפנימית¹⁷ להתעלות¹⁸, להשאב¹⁹ בחיי חיי מקור חי כל חיי העולמים²⁰ [א"ק ג ס].

"גרא אמת" - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות.

"גרא תושב" - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות.

גרות²¹ - **התגירות** - התבטלות רוחנית²² גמורה לכללות²³ האומה²⁴ הישראלית²⁵ [עפ"י ע"ר א שצח].

גירור - **ליהדות התורה של האומה** - קשור בסדרי חייה ובמערכת חוקיה ומשפטיה של התורה הזאת ושל האומה הזאת. התחברות והצטרפות אל אומה זו ואל ייחוד שכינתה עם ההתחייבות במשמרת התורה והמצווה [ל"י ג קו].

◊ **גרות עיקרה** החלטת קבלתו בדעתו להיות גר בישראל ונלוה על ד', המתחילה לצאת לפעל עם קבלת המצות, וידיעת אזהרותיהן ושכרן ועונשן, ו**נגמרת ונעשית** על ידי המילה והטבילה, ואינו גר עד שימולד ויטבול [דעת כהן תמה].

ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, גרי צדק.

גרות - הוראה של קבלת-מלכות-שמים²⁶ באמצעות ישראל וע"י השפעתם [ע"א ב ט קיד].

גירור - **הטרם-היסטורי במובנה של יהדות-התורה** - ביטול האליליות²⁷ ושחיתותיה. גירור במובנה של אגדה והשפעה רוחנית כללית [ל"י ג קו].

"אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים"²⁸ - מדריכים אותם רוחנית [שי' ת"ת 162].

גמול - מדת הגמול העליונה האידיאלית - וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם. הגמול האידיאלי העליון המופשט, הגנוז ביסוד החסד-העליון²⁹ אשר בו עולם יבנה [ר"מ קמב"ג].

גמילות חסדים - יסוד גמילות חסדים - נטית החסד והאהבה של הבריות, היוצאה מכלל הרחמים על אומללים ונדכאים, אלא חפץ ההטבה ושפור החיים, להרבות טוב לכל [ע"ר א סג].

ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, גומל החסדים.

גמילות חסדים טובים - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, חסדים טובים.

גן החכמה - ההכרה העליונה והבהירה, ההרגשה היפה והעדינה [קובץ ג קעח].

"גן עדן"³⁰ - ההצמחה של כללות העדונים, מקום³¹ זיו³² חיי הנשמות³³ והתענוגותם³⁴ האצילית³⁵, בטיסתם העליונה העולה למעלה למעלות, בכל חזות עולמי פאר³⁶ נגוהות, בדליגות מעלות ע"ג מעלות, ובשובע שמחות³⁷ של תענוגי ריות קדשים³⁸, ההולך וצומח בצמחי מעדניו, הוא התגלות העדן³⁹ של ג'ד' [ע"ר א יז].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, עדן, דישון עדן. ושם, אטייל עמכם בגן-עדן. ע"ע, עדן העתיד.

גן עדן - ◊ מורה שישוב המין האנושי לגובה מעלתו בפרטיו, עד שלא יהיה צריך שום לימוד והדרכה, ולא עזרת קיבוץ, כ"א לחיות בגן עדן, לעבדה ולשמרה, בתור טיול⁴⁰ ועונג⁴¹ מורחב הממלא את החומר והרוח עדנים [קבצ' ב צז].

תיקון⁴² המלכות⁴³, שלעתיד ושקודם החטא⁴⁴ (ה)מכוון לקבלת אור לנשמות ישראל בעצם. תיקון הנשמות ועילויים, נקרא בשם **גן** - המצמיח הנטיעות וארזים אשר נטע ד' [עפ"י פנק' ד תמ].

יסוד גן עדן - השבת כללות האדם לטהרתו⁴⁵ האלהית⁴⁶, שהיא למעלה מכל חילוק לאומים, שהוא עומד למעלה מעולם הזה [קבצ' ב קנז].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, נקודת ציון. ע"ע רוח גן-עדן אלהים, המנשב בנשמה. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, אטייל עמכם בגן עדן. ע' במדור אדם הראשון, "לעבד את האדמה", (מששולח האדם מגן-עדן).

גן עדן - בבחינת "גן הדס" - צורתו הרוחנית, הריחנית, של גן עדן, המוסיף ריח טוב ועדין שהנשמה⁴⁷ נהנית ממנו [עפ"י ע"א ד יב מה, מט].

ע"ע ריח בושם של גן עדן.

גן עדן - סעודת אכילת הפירות של גן עדן - ההנאה מזיו-השכינה⁴⁸, היסוד העקרי של חיי-עולם⁴⁹ [עפ"י שם].

גן עדן - (לאדם הראשון) - מקום⁵⁰ הזרחת השכל על אדם-הראשון⁵¹ בפועל [עפ"י מא"ה ב רסט].

8. **גן עדן** - אדיר במרום ח"א עמ' מג, "גן עדן הוא פנימיות העולם". אור החיים עה"ת, בראשית ב טו "גן עדן אשר היום אדמת הנפשות לבד".

9. השוה ל"גרא תושב", במדור מדרגות והערכות אישיותיות. לבירור החלוק בין שני מושגי הגרות, ע' ל"י (מהדורת בית אל) ח"ב, מאמר ששים, לבירור ענין הגירור מבחינת היהדות התורתית. ע"ע לבנת הספיר, ויחי, עה"פ אוסרי לגפן עירו. ובברית הלוי לר"ש אלקבץ, סוף פרק יד, כג.

10. בר"ר פר' לט יד.

גשם - (לעומת טל°) - ההשפעה° שאנו גורמים בעבודתינו באתערותא־דלתתא°, מכוון נגד קרבת° השי"ת הבאה ע"י המחקר בגדולתו° ית' [מא"ה א קנט, מ"ש נט].

גשמי - ע"ע התגשמות.

גשמים¹¹, **הבאים מיסוד המים** - מורים על עצם ההויה הגופנית, עֲכָל הגוף [ע"ר ב קעו].
ע' במדור משכן ומקדש, אש המערכה. ע"ע רוח, (הרוח שלא נצחה את עשן המערכה).

ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, גר תושב.

"גרים גרורים" - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות.

"גרי צדק" - ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות.

גרים - **"קשים גרים לישראל כספחת"** - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.

ד

דאגה - עצב ופחד [פנק' ג רפט].

דאגה - חיפוש עצה¹ איך למלאת החסרון [פנק' ג רפט].

דבור - המחשבה² הגופנית [אג' ב לט].

דבור - ע"ע לשון. ע"ע שפה. ע"ע פרי השפתיים. ע"ע הבל.

דבור - **תוכן של דבור המתלזה לאמירה**³ - התגלות הדבור (ההופעה המילולית), כשבא להתגלם בצורה המשפעת על השומע, שמקבל הנהגה ע"י הצורה הדבורית, הבאה אל חוגו, והוא משותף עם דברות והנהגה [עפ"י ע"ר ב נד].

לשון דבור הוא לשון הנהגה ולשון קשה [ע"ר א קלו].
ע"ע אמירה. ע"ע אמר. ע"ע קול. ע' בנספחות, מדור מחקרים, "אמר" לעומת "דבור".

דבור - (**לעומת "אמרי פי"**)⁴ - ההגיון הפנימי [א"ה ב 902].

הדבור הפנימי - הגיון הלב [עפ"י מ"א א א].

דבור החיצוני - (**לעומת דיבור הפנימי**)⁵ - הדיבור אודות צרכיו הפרטיים והכלליים של האדם, בתור איש חברותי ובעל-חי נזון, ובעל צרכים רבים יותר מבעלי החיים האחרים. החלק החיצוני של הדיבור, שהם עלי הדבור ולא פריו [עפ"י ע"ר ב סו].
ע' במדור גוף האדם אבריו ותנועותיו, שפתיים. ושם, שפה.

דבור הפנימי - (**לעומת דיבור החיצוני**)⁶ - הדיבור השייך להערכים הרוחניים⁷, שהם עומדים למעלה מצרכיו הפרטיים והכלליים של האדם. פריו של הדיבור [ע"ר ב סו].
ע' במדור גוף האדם אבריו ותנועותיו, לשון.

דבור - **הדבור האלהי** - יסוד אור-השכל⁸ במקורו [ע"ר א קיט].

דבור - **דבור ההויה הכללית** - ההשפעה הנהלית, הבאה ע"י השפעת כח המבטא על השומעים והמקשיבים לקול ההשפעה [ע"ר ב נד].
ע"ע קול, קול ההויה כולה. ע"ע אמר, אמר ההויה כולה.

דבור רע - **הדיבור הרע** - ארס שלוח והרחבת ענפי כח הזוהמא⁹ הבשרית והצד העכור שבחי-הרוח¹⁰ [עפ"י קובץ ג רנו].

דבקות - יסוד הדבקות-האלהיות¹¹. תשוקת הטוהר¹² המתעלה ע"י טהרת מחשבה¹³, עומק הגיון¹⁴, חופש¹⁵ רוחני¹⁶, והסתכלות בהירה. ההתהלכות-את-האלהים¹⁷ של הדורות הראשונים [א"ק ג קסט].

מעלת הערת-השכל¹⁸, הארת השכל בעבודת השי"ת [עפ"י פנק' ג ערה].
ל תולדת הקשר של הקדושה¹⁹, ברצון ובשכל, בחיים ובהכרה שכלית [ע"ר ב עז].

דבקות אלהית - אמונת²⁰ אלהים-חיים²¹, אהבתו²² ויראתו²³ [ע"ט מח].

זריחת²⁴ האור הבהיר של כבוד²⁵ השי"ת, אמונתו ואהבתו, באופן נעלה מכל מופת וידיעה [עפ"י קבצ' א קלו].
הפניה אל ד', אמירת אלי אתה, בלב ושפה, זו היא האמרה המקנה את עירוב המהות [א"ק ד תנא].
התכונה המבוקשת של דעת-אלהים²⁶ הטהורה²⁷, המלאה חוסן²⁸ וחיל²⁹ [קובץ ח רמט].

התגבורת של הטבעיות של הקודש³⁰, המחזקת את הנשמה באימץ אדיר וקדוש מאד [פנק' ב קצה].

דבקות הנשמה בצרור-החיים³¹, באור-ד' [א"ק ג רמ].
קשור פנימי³² נשמתי במה שהוא הכל³³ ומקור הכל ויותר כל מן הכל, והחפץ המלא טהרה³⁴ הולך ומתגבר מבלי להשאיר שום חלק מבלי שאיבת תמצית לשדו העליון³⁵ שבעליונים [אג' ג ד].
דבקות³⁶ בחי-החיים³⁷, באור ההויה העליונה שכל חמדות, כל הנצחיות, כל הענוגים, כל השלומים וכל הגבורות, הפארים, התהילות והזהרות ממנה הם באים [עפ"י קובץ א תרסג].

התשוקה האידיאלית³⁸, אשר היא יסוד הכל, חשק³⁹ הטוב-העליון⁴⁰, העולה בטובו מכל שנקלט אצלנו במושג של תענוג⁴¹ ועידון⁴² [עפ"י א"ק ג קסט].

דבקות אלהית אמיתית - אור התענוג העליון, החיים האמתיים, מקור ההצלחה⁴³ ומגמת⁴⁴ החיים וההויה כולה [עפ"י א' צט].

דבקות אלהית פנימית - יסוד כל הידיעות [א"ק א יב].

דבק בחי-החיים - דעת צור-העולמים⁴⁵, המתעלה על כל גבול ומחזה עין בשר [ע"א א מהד"ב ב].

תוכנה של הדבקות האלהית - להיות משוקה מטל חי עד⁴⁶, משורש החיים האמיתיים שאין לו הגבלה [עפ"י ע"ר א סג].

שאיפת היש אישי, הגודל⁴⁷ והשיגוב⁴⁸ [קובץ ח כו].

1. **דבור חיצוני ודבור פנימי** - מקבילים שני סוגי דבורים אלו לדיבור החול והקודש בע"ר א קצב: "הדבור בכללו יש לו כח כפול: דבור קדש, ודבור חול. **דבור הקדש** מוצאו הוא ממקור הדעה העליונה, יוצרת כל היצורים, "בדעתו תהומות נבקעו", ו**דבור של חול** מקורו הוא למטה, מהיצורים הבאים ומתרשמים בנפשו של אדם מכל מה שיש ביצירה".

דין - מדת הדין - ההנהגה העליונה המצמצמת, המודדת מדה כנגד מדה [עפ"י ע"ר א ריג].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, חסד, מדת החסד. ושם, גבורה, מדת הגבורה (האלהית).

דין - מדת הדין האיתנה - הקו המחשבתי בהמצאת ההויה הנגלית שתהיה מפוארה כ"כ עד ההשתוות, בפעולה והופעה נאצלת, עם ההויה הגנוזה בסתר-עליון [עפ"י ע"א ד ט קלז].

מדת הדין העליונה - אור האמת [ע"ר ב תפח]. תפיסת הבריאה מצד תוכן הרצון העליון, המתגלה לה בערכו העצמותי עד לחשבון צמצומה וגבוליותה [ב"ר שעה].

מדת הדין של מעלה בעוצם חזקה - האידיאליות המאירה שברעיון היצירה, הקודמת לכל עולמים, הדורשת את האור התכליתי בהירותו [ר"מ צה].

הדין הקדוש - התוכן האידיאלי של כל היקום טרם הבראתו [עפ"י ר"מ לא].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, גבורה גנוזה. ושם, גבורות, הגבורות. ע' במדור מדתם ועניינם הרוחני של אישי התנ"ך, יצחק, מדתו של יצחק. ר' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, מדת הדין, שעלתה במחשבה, לפני בריאת העולם.

דין - מדת הדין של מעלה - הבינה העליונה, שהדינים מתעוררים מצדה, כדי לבסס העולם ולשכללו [פנק' ג שדמ].

דין - מדת הדין המיוחסת לבית שמאי⁵ - העליה אל חקר עומק החכמה, היא החכמה הגדולה המופשטת ונעלה מכל רגש, בה כלולים כל השלמות [עפ"י ע"א ב ח ד]. ע"ע חסד, מדת החסד המיוחסת לבית הלל. ע' קבלה ונסתר, הלכה כבית שמאי לעתיד לבוא.

דין - מדת הדין הקשה - מתיסדת ע"פ המבט של ענין היצורים כשהם מצד עצמם [ע"ר א צט].

דין - דינים - הגבורות והצמצומים [ח"פ 6].

דין - דינים - הפעולות המרעישות, המחבלות והנראות כמהרסות ומחריבות את העולם [ע"ר א קלד].

דין - דינים קשים - הדעות הרעות, שהן המביאות את המעשים הרעים [ק"ו קנה].

ר' במדור מונחי קבלה ונסתר, מתוק דינים.

דין - כובד הדין - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "חבוט הקבר".

דין - עומק הדין - הדקדוק היותר מכון שבדין [קובץ ה קסד].

חשקת הדבקות האלהית - כלות הנפש ועריגה בלתי פוסקת, ההולכת ומתגברת בכל עת תוסיף ההכרה להתעמק בתהומות הנפשיים [קובץ ז קיח].

◊ **התוכן של הדבקות האלהית הטבעית** - אהבת ישראל⁶ [א"ק ג שמ].

◊ **חיים של דבקות אלהית** - דבקות שכלית [קבצ' א קסט].

דבקות אלהית - דבקות אלהית בהירה, מגמתה - שרוח האדם בעליון, ע"י הכרה צלולה והתנשאות רצון מטוהר⁷ וגמור, יתנשא לבוא עד לידי השלטת רצונו על ההויה מפני עוזו וחשיבותו [עפ"י ע"ט ז].

ע"ע הצלחה אמיתית. ע"ע עונג. ע"ע בטול. ע"ע חשק.

דבקות בדי' נותן התורה² - זכירת היצירה האלוהית של נשמת האומה אשר אל חי בקרבה, השכינה שורה בתוכה, וחי עולם של תורה נטועים בתוכה [ש"ה 46 מאגרת רבינו, מכ"ה א תשל"ז].

דבר די' - כל התיאור והבנין העולמי עם כל חוקותיו [קובץ ה קצב].

דבר די' - סוד הידיעה האלהית⁹ [קובץ ה קמג].

דבש - מורה על תכן של הנאה ומתיקות והחשת ענג מוחשי, הקשורות עמו [ע"ר א קמד].

ע' במדור נפשיות, גאווה, ב"שאור ודבש". ע' במדור מצוות, הלכות, מנהגים וטעמיהן, דבש, סוד איסור הדבש בהקטרה ע"ג המזבח.

דגל - ◊ מסמן את ההכרה של הנקודה היסודית, שכל התוכן של הקבוץ תלוי בה. דגל הצבא מרכז את רוח המחנה [ע"ר א מט].

דין - יד שמאל⁸, המכשיר לשפע הטוב (שהוא התכלית - יד ימין)⁹ בזמן המעשה, פחד העונש והיראה¹⁰ > שהיא תחילת הכניסה לדרכיה¹¹ ית' [עפ"י מא"ה ב רפד (פנק' ג קפו)].

דין - "יכולני לפטור את כל העולם כולו מן הדין"³ - מחובות מצרים וגבולים צרים [עפ"י א"ק ג ט, שלא].

דין - "משמים השמעת דין"⁴ - אושר המציאות במגמתה התכליתית, רום נשמת האדם ובהיקותה, אומצה וחוסנה הטהורים, במעמדם הנצחי החובק כל אושר, כל שאיפה וכל עדנה. הכבוד העליון של הוד¹² נשמת¹³ כל היקום [עפ"י ע"א ד ט ע].

דין - מדת הדין - כח המגביל את האור¹⁴ שלא יתרבה על הכלים¹⁵, וישברו. הכח העוצר והמעכב, הפועל שלא יבקעו הדברים אל הפועל בעוד שאין הזמן גרמא, בעוד שאין הכשר לזה מצד האנושיות [עפ"י א"ב 65 (א"ה ב, מהדורת תשס"ב, 87)]. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, רחמים, מדת הרחמים.

2. ע' בהקדמת המהר"ל, תפארת ישראל, עמ' ב ג: שלא בירכו בתורה תחילה פירוש "שלא היו דברים בו יתברך באהבה במה שנתן תורה לישראל".

3. סוכה מה:.

4. תהילים עו ט.

5. זוהר ח"ג רמה.

דעת ד' ויחודו - ◇ דעת ד' ויחודו הוא מצד הנשמה⁶ לבד [פ"א קעח].

דעת צורה העולמים - דבקות בחייה החיים⁷, המתעלה על כל גבול ומחזה עין בשר [עפ"י ע"א א (מהדורא בתרא) א ב].

דק - רוחני [עפ"י פנק' ד תלא].
ע"ע גס.

דרור - הדרור האמיתי - הדרור המתאים להתכונה הפנימית הנטועה בנפש אשר עשה אלהים אותה ישרה⁸ [ע"א ד יג יא].
ע"ע חרות. ע"ע חפש.

דרישה⁶ - האימות היותר גדול בה - הניסיון המוחשי [פנק' ג כד].

דשן - המחיה הגופנית של המאכל, המלא לשד ושמן, החומר המחיה, האוצר בתוכו כח חיים רב ועצום, החוזר לערך של חיים בהבלעו בגויה המצומצמה [ע"ר א כ].

דשן - "דשן ביתך"⁷ - התוכן התמציתי של הזוהר⁸ האלהי העליון⁹ בצורה מוגבלת, הראויה להיות המזון המבריא, והנותן את המחיה להנשמה הבריאה, השוקקת אל הנועם¹⁰ האלהי [ע"ר א כ].

דת - אמצעי עוזר להכשיר את המעשים, המדות, הרגשות, סדרי החברה החיצונים והפנימיים, באופן מתאים המכשיר את החיים ואת ההויה לדעת-אלהים¹¹ [קבצ' ב ט].

הדת המעשית - תוכנה, וכל הרגשות המתיחסים לה - רוח אלהים¹² בצבע¹³ האומה [קבצ' ב פג].

דת - "אורתודוקסיה", נשמתה - תכונת דרישת-ד'¹⁴ [עפ"י אג' ב ח].
רגשי דת - ציור¹⁵ קרבת-אלקים¹⁶ על דרך השכר והעונש [קבצ' ב ל].
דת - רגש דתי - רגש נשגב נטוע בנפש האדם מיוצר נשמתו, כדי להטביע בקרבו את היחש האמיתי שבין האדם לקונו, בתור היחש הראוי להיות בין יציר ליוצרו. [רגש ה] חובק בזרוע עזו את כל יסודות החיים והמוסר הכללי והפרטי [עפ"י ל"ה 132].

עקרה של הדת - להרגיל את האדם בהכנעה ושיעבוד לאלהים¹⁷ לפי מובן האדם בהוה. הרגל הנפשות לדביקות¹⁸ ועבודת-ד', שממנו יתד ופינה לכל מוסר ומעגל טוב. מדה כללית מוסרית הנובעת ממקור ההכרה האמיתית של יחש האדם לקונו ולנשמתו הרוחנית [עפ"י ל"ה 81].

הכלל הכולל את הדתות - ההכשרה הרוחנית של האדם ביחשו לקונו על פי הרגש המוסרי הפנימי [ל"ה 82 (פנק' ב סג)].

רגש דת פשוט - ◇ מתבאר לאדם עפ"י השתדלותו להיות יותר קרוב לבורא בדרכיו, מעשיו ודעותיו [עפ"י ע"א ב 384].

יסוד הרגש הדתי - הגעגועים אל הקדושה¹⁹ ורוממות הנפש לאהבת-ד'²⁰ וכבודו ופחד גאונו [מ"א ב מד (קבצ' א מו)].

דין - שורת הדין - כל מעשה וכל הנהגה בפרטיותה בצדק ובישור, כתורה וכמצוה [עפ"י ע"ר א צח].

דליגה - פעולת הרצון²¹ החפשי²² ההחלטי מכל סטרא, ה"רצון הפשוט"²³, שאינו בדרך השתלשלות²⁴ מדרגא לדרגא [נ"א ה 26].
ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, "זריקה".

דלת - מה שסותם את החלל הפתוח [ע"א א ב נה].

דם - (בביטוי "דם יהודי" וכדומה) - "הדם הוא הנפש" הטבעית בגלוייה המעשיים [רצ"ה אג' ב שמג].

◇ בו טבוע כח החיים, >הוא מצד עצמו משולל השלמות ובהמי, אבל הוא בטבע נכנע אל השכל והקדושה< [מ"א ב רסט-ע].

◇ בו טבוע כח החיים והרצון, >שאמנם מצד עצמו הוא בהמי ומשולל השלמות, אבל כפוף הוא אל כח השכל והקדושה הפועל עליו ומטביע עליו את צורתו< [ע"ר א רנה].

דמות - תוכן המציין בצורה מיוחדת וידועה איזה תאר מוגבל [ע"ר א נב].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, צלם, דמות, תבנית, צורה.

דמות האדם - התוכן של מרכז העולם, הרצון²⁵ החפשי²⁶, שיתעלה²⁷, ויהיה, עם כל חופשו שהוא כשרון עצמי עדין, עזיז²⁸ ומתמיד בפעולתו לטובה²⁹ קבועה ההולכת ומתעלה [עפ"י א"ק ב תקס].
ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, אדם עליון כללי. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, צלם אלהים. ע' במדור אדם הראשון, "אדם הראשון", נשמתו בכל מלואה.

דמיון - עולם הדמיון - האספקלריא-שאינה-מאירה³⁰, המלאה הדר³¹, תבנית כל צורה מפוארה, כל חזון לב מרומם ומתעלה [א"ק א רמב].

דמיון - ע' במדור הכרה והשכלה והפכן.

דעת אלהות³² - **הבינה היותר שלמה שלה** - הכרת היחש האלהי אל העולם הכללי ואל כל פרט ופרט מפרטיו, החמריים³³ והרוחניים³⁴, (כ) יחש הנשמה³⁵ אל הגוף³⁶ [עפ"י א' מח].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, אלהות, שני דרכים בהכרת האלהות. ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, הבנה האישית של האלהות. ושם, הבנה הכללית של האלהות.

דעת את ד' וההליכה בדרכיו - התרחבות הכח המוסרי³⁷ [ע"א א ה פג].

דעת ד' - תלמוד של חלקי התורה הנוגעים לבירורן של המדות והדעות [ל"ה 178 (פנק' ב קכב)].

6. **דרישה** - הכוונה למחקר המדעי.

7. תהילים לו ט.

דת ישראל - המבוע של אור־ד[°] בעולם [ל"ה 104].
רגש הדת בישראל - ◇ בא מהגעגועים אל הקדושה ורוממות הנפש
 לאהבת־ד[°] וכבודו[°] ופחד הדר[°] גאוונו; שכל התורה כולה היא הכנה
 לזכות את העולם (בעתיד) לדברים שעליהם מיוסד טבע הגעגועים
 האלה אל הטוב [עפ"י פנק' א קכג (מא"ה ב מד)].
 ע"ע מוסר, רגש המוסר. ע"ע רליגיוזיות, הטבעיות הרליגיוזיות.
דתיות - הגילוי וההוצאה־לפועל, במחשבה ובמעשה, של התורה[°]
 ומצוותיה[°] [ל"י א לג].
 ע"ע עבודת אלהים.

דת - אצל כל עם ולשון (חוץ מישראל) - ע' במדור אליליות ודתות.

ע"ע עבודת ד', (המצויה גם בעמים). ע"ע רוח האמונה. ע"ע
 רליגיוזיות, הטבעיות הרליגיוזיות. ע"ע דת, בישראל, רגש הדת
 בישראל. ע' במדור תורה, תורת חיים. ע' במדור אליליות ודתות,
 דת, אצל כל עם ולשון (חוץ מישראל). ע"ע אידיאה דתית.

דת - (לעומת מסורת) - יסודה הפנימי של המסורת [ב"א 11].

דת - בישראל - אור־ד[°] שבנשמת־(ישראל[°]), הבעת החיים היותר
 עצמיים והיותר פנימיים שלו, מה שנתן ונותן לו את הכל, שמעמידו
 על הרום העליון של במתי־ארץ, על המעמד של מורה האנושיות
 כולה [אג' ברט].

"גופא דאורייתא", "נר אלהים בארץ" [עפ"י א"ת ב 217 (פנק' ד עב)].

ה

הא - מורה על המוכן ומוכשר להושטה [עפ"י ר"מ פה].

האדרת שם ד' - גלוי עז^ו הגבורה־האלהית^ו הפועלת את הכל למען הרוממות האצילית, המסוקרת אך לפני כסא־כבוד^ו של בורא כל העולמים ברוך הוא. ההופעה העזיזה החודרת מרום הגובה העליון עד שפל המדרגה של אדם על הארץ^ו [עפ"י ע"א ד ט קד].

האח - קריאת השמחה^ו והחדוה^ו [ר"מ קכ].

האצלה¹ - הזרחת^ו אור^ו ויפעת^ו אצילות^ו, המעדנת את הנשמה^ו בהשפעה^ו נעלה מעל מכל ערכי בינה^ו וחקר [ע"ר א לג].

הארה - שביעה רוחנית^ו [עפ"י ע"ר א קלד].

הארה גדולה - הופעה^ו נשמית אלהית, מגלה רזי^ו עליון, מודיעה האגור בסתרי חושך [עפ"י א"ק ב שיז (ע"ט קיד)].

הארה רוחנית - רוממות נשמה^ו וחדות^ו קודש^ו [שם ג שמב].

ע"ע מאיר, מאיר את העולמים. ע' בנספחות, מדור מחקרים, זריחה.

הארת הנשמה - ע' במדור נפשיות, נשמה.

הארת זיו שכינת אל - עלית אור עולמי עולמים, הדר כבוד אל הכבוד [א"ק ב תקל].

הבטה² - הסתכלות בהירה וחודרת, שמכנסת בתוך הנושא המקבל את הרושם, את כל הפרטים של הקיום והשרטוטים אשר להמושגים [ר"מ קלב].

הכרת הפרטים, אחרי שהסתמנו לפרטיהם והתקשרו אל בית קבולם [שם קלה].

ע' במדור גוף האדם אבריו ותנועותיו, עין. ע' במדור אותיות, עי"ן.

הבל - דבר כחני, שלא יצא אל הפועל [ע"ר א קה].

דבר שבכח שאיננו כלל בפועל [שם שם].

כל מציאות של כח, שאין לה ערך בפועל [שם שם].

הבל פה - כח פנימי עצור שעתידי לצאת אל הישות המוחלטת [ע"א ד ט צו].

הבל - כח של הדיבור^ו [מ"ש מד].

הדבור שבכח [שם נא].

הכנה לדיבור [מ"ר 423].

הגבלה - צמצום חמרי^ו ומעצור [עפ"י ע"ר א קנד].

ע"ע מגביל. ע"ע גבולים.

הגשמה - הוצאה אל הפועל [עפ"י א"ק ג קו].

הוד - יופי, נוי^ו, שאמתתו היא בהשלמת כל הפרטים וערכם^ו הנעים והמדויק [עפ"י ח"פ לו].

הוד - (בהויה^ו) - ההתאמה הנאה של כל אורות־החיים^ו וכל כוחות ההויה כולם בהסתדרותם הנפלאה [ע"ר א יב].

הוד תפארתו^ו - התגלותו ביקרו [א"ק ג שמג].

1. בשו"ת הרדב"ז, ח"ג סי' תתקי "בהיות האדם מתכוון אל רבו ונותן אליו לבו תתקשר בנפשו ויחול עליו מהשפע אשר עליו ויהיה לו נפש יתירה וזה נקרא אצלם סוד העיבור בחיי שניהם, וזה הוא שנאמר "והיו עיניך רואות את מוריד" וזהו "והתיצבו... עמך שם ואצלתי מן הרוח".
2. מובחנת ההבטה מן ה"ראיה בעלמא" דבה לא קני, "דהבטה בהפקר קני" לתוס' ב"מ ב. ד"ה דבראיה, "היינו שעשה מעשה כל דהו", שעל ידו קונה הראיה ועל כן היא קרייה - הבטה; ולרש"י שם קיח. ד"ה אתה אומר "הבטה קניא הואיל ודבר טורח הוא ודעתו לכך". של"ה, ב' מאמרות, מאמר ט, דף מא: "יש חילוק בין הבטה לראיה כח הבטה יותר הסתכלות מראיה דעלמא כמו שפרש"י בפ' חוקת אצל נחש הנחשת שכתוב וראה וכתוב והביט ע"ש". ובאר החיים עה"ת, בלק כג כא "דקדק לומר לשון הבטה שהיא יותר מהראיה, פירוש כי הגם כי בראיה ראשונה הוא רואה מחשבה הרעה, כשהוא מביט בפנימיות מפעלה אין און". וברוח חיים על פרקי אבות, פרק א לפני ההג"ה הראשונה "ולשון הבטה הוא הסתכלות יתירה בעצם הענין". ובהעמק דבר לנצי"ב במדבר כא ה, ושם כג כא: "הסתכלות בתוך ופני הדבר". ובאבי עזר על פי' הראב"ע במדבר כא ז "גזרת הביט בנויה על השכלה זכה". ובנפשחיה לר"מ סי' רכה "הביט - מביט בו בכוונה". וכן גם במלבי"ם ביאיר אור, הכרמל, ערך הבט: "פעל הביט מציין קשורו עם המובט הוא הגיוני ומחשבי לא במציאות ובחוש הראות לבד רק משים לב על העצם לדעת מהותו וענינו". ובתורה והמצוה, שמות ג ו "ההבטה הוא שימת לב על הדבר ואינו בא על ראות העין". ובבראשית, טו ה, "ההבטה היא שימת לב על הדבר ועיון השכל... יבא לרוב על שימת הלב ועיון המחשבה... וכשבא על הראיה אמר במדרש (בר"ר פ"י מד יב) "אין הבטה אלא מלמעלה למטה". אמנם צ"ע האם עולים דבריו אלה האחרונים של המלבי"ם עם דברי המ"ר איכה פ"ה א "הביטה וראה את חרפתנו. ר' יודן אמר הבטה מקרוב וראייה מרחוק. הבטה מקרוב שנאמר (מלכים א יט) "ויבט והנה מראשותיו עוגת רצפים" וראייה מרחוק שנאמר (בראשית כב) "וירא את המקום מרחוק". ר' פנחס אומר הבטה מרחוק שנאמר (תהלים פ) "הבט משמים וראה", וראייה מקרוב שנאמר (בראשית לב) "וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו", והי"ע. ואולי אפשר להבחין בין המושגים עפ"י ר"מ צז: "מושג הראיה, וכו' מורה הסמנה מדויקת בפרטים, והארה כוללת בכללים"; לעומת ההבטה שהיא כניסת הרשמים מן החוץ אל הפנים. וצ"ע.

ע' במדור משכן ומקדש, "בית ד'".

"היכל מלך" - סודו - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר.

היפנוטיזם - מי שנפשו מסוגלת לזה, מושל על המושפע ממנו, עד שמה שרוצה שיצייר°, כך מצוייר ממילא [פנק' ג פז].

הכנה - (לעבודת ד') - הכשרתו של האידיאל° ההולך ומתהווה [ע"ר א קפן].

הכספה - כחישות ומיעוט ההבהקה [ע"א ב ז מט].

הכרת טובה° - 3 - 4 מקור הרגש, הטבעי כ"כ לאדם, להתנשא אל הקדש° ואל השאיפה האלהית° הנעלה, גם במדה המתאימה לצמצום° כוחות הנפש הטבעיים [ע"ר א קעה].

4 העמוד המוסרי° היותר גדול ונשגב, שכשיתפתח כל צרכו בלבות בני אדם יהי עוזר מאד אל התיקון הכללי [ע"א ג א יד].
ע"ע הודאה. ע"ע תודה.

הכתרה - ענין הכתרת מלך - מורה תוספות גדולה והנהגה נסתרת שיש בשפע הרצון שהשי"ת משפיע על המלך° [פנק' ג רמז].
ע"ע שליטה.

הלול - ההילול האמיתי לשם ד' - הכרת הוד כבודו° ושלמותו, משלמות מעשיו ופעולותיו. שיגלה בחיים תמיד צד יותר עליון מהשלמה, מה שלא היה לפני זה. >בזה יתואר הלול מגזרת "יהל אור"°4, הארה חדשה, הברקה חדשה, הוספת שלמות חדשה [עפ"י ע"א ג ב לו].

מגזרת "יהל אור", הארה° והופעה° בהכרת החיים העליונים° ברום ערכם, בהופיעם ממכון הטוב° והעלוי° הנשגב°, להאיר על האופק של המציאות° המוגבלת° שפעת נהורים רחבי ידים וגדולי ערך [ע"ר א קצג].

4 ההילול הבא מתוך מעמקי הנשמה לצור-כל-עולמים° נובע הוא מההופעה° הגדולה המקיפה באורה את נשמתנו, מההכרה של הטוב°, של השלמות העליונה, שנשמת כל חי אליו עורגת, והצמאות-העליון° והרוממות הבלתי משוערת בשיגוב קדושת° אור-ד'° היא מפתחת בקרבנו את ההילול מעל לכל רגש וטעם [עפ"י ע"ר ב עט].
ע"ע תהילה. ע"ע שבח. ע"ע זמרה. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, התהלות, "התהללו בשם קדשו".

הליכה - יציאה מהכח אל הפועל והנהגה מפורטת [מ"ר 82].

הליכה - במהלך שלמות האדם - להוסיף לקנות מעלות מדתיות ושכליות [ע"ר א רסב].
ע"ע עמידה.

הליכה בדרכי ד' - ע"ע דעת את ד' וההליכה בדרכיו.

הודאה - הבעה של הכרת-טובה° למטיב, ההולכת מתוך הרגש המלא, שדוחק את הלב, שלא ישאר תוכן הטובה מבלי הבעה של הכרה זו [עפ"י ע"ר א קדח].

מורה חובת תודה° על קבלת הטוב° [ע"א ב ט ד].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, ברכה לעומת הודאה.

הודאה - תוכן ההודאה (לד') - הכרת-הטובה°, שהאדם מוקף בים של השפעת° הטוב-העליון°, ונפשו בתכונתה העדינה מכריחה אותו, שלא יהיה כפוי-טובה וניב שפתיו יתפרץ בהבעה של הכרת הטובה למטיב העליון ב"ה [ע"ר א קצב-ג].
ע"ע תודה.

הויה - יציאה למציאות בפועל [עפ"י ע"א ד ו קו].

התגלות אל הפעל [עפ"י א"ש ו ו].

הויה - היקום וכל העולמים כולם [ע"ר א קנז].

כל ההויה כולה - כל החיים, כל היופי, כל העז, כל הצדק, כל הטוב, כל הסדר, כל ההתעלות [א"ק ב שט].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, הויה. ושם, הויה, מציאות, חיים.

הופעה אלהית° - הסתעפות חיים וישות ממקור-החיים° והיש [א"ק א ב (מ"ר 401)].

ההופעה האלהית הכוללת כל - אור הקודש-העליון° [ע"ר ב עז].

הזרחה - ע' בנספחות, מדור מחקרים, זריחה.

הטבה - (הטבה ורחנית) - הארה° והרחבה, של החיים-הרוחניים°, בהתפשטותם המלאה° והכבירה [עפ"י ע"ר א קמו].

הטבה - ההטבה היותר עליונה° - ההתעלות° הקדושה° היותר טהורה°, ואור-ד'° הבהיר בהגלותו בתועפות עזו [שם קסו].
ע"ע טוב.

הטבעה - קביעת צורה [רצ"ה א"ש יא הערה 23].

היכל - ע' בנספחות, מדור מחקרים, בית לעומת היכל.

היכל - הזיו° התוכי הפנימי° של אל אלהי ישראל°, המיוחד אותנו בעליות° הקדוש° של קדושת° המצוות° והאורות-האלהיות° המיוחדות לעם סגולה°. הטרקלין [ע"ר א ד].

ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, חצרות ד'. ע' שם, טרקלין מלכו של עולם.

"היכל ד'" - בית-המקדש° מצד היותו מרכז הקדושה° וע"י נשפע טהרה° בלב והכשר לכל המדות היקרות. כנגד קדושת המדות המכניות יותר את לב האדם לדעת-את-השי"ת° וכבודו° [עפ"י ע"א א ז].

3. **הכרת טובה** - ע"ע פנק' א וז ובהערה 1 שם. א"ה 728, 757-8, א"ת פרק י יז.

4. לקוטי תורה לרש"י, בשלח, דף א עמודה ב ס"ק ב. "כל הנשמה תהלל י"ה", פ"י תהלל לשון שבח ולשון הארה כמ"ש בהלו נרו היינו שהנשמה תמשיך אור וגילוי שם י"ה וכו".

הלכה - הלכות - פרטי הנהגות התורה⁶. והמה באמת "הליכות-עולם"⁷ [מ"ר 82].

עצות מרחוק⁵ שנתן האל הטוב ב"ה לבני אדם איך להגיע על ידי קיומם ולימודם לשלמותם, ענפים מחכמת אדון כל המעשים ב"ה, (ה) ערוכים ע"פ משפט חכמת-העליונה⁸ [א"ה ב 306].

הלכה - ענינה - כיוון המעשה ע"פ פנימיות השכל ואחיותו בה [א"ה ב (מהדורת תשס"ב) 214].

ע' במדור מצוות, הלכות, מנהגים וטעמיהן, בהגדרות מבוא, מצוות. ושם, הליכות של התורה. ע' במדור תורה, משנה. ע' במדור תורה, הלכה, ההלכה. ושם, הלכה, חכמת ההלכה.

המון - ההמון - (בני אדם בעלי נטיה) ארצית ומעשית, (ש) כל מעייניהם לחיי הזמן והעולם, (ו) הקפה רוחנית עולמית לא תיווצר ברוחם [עפ"י א' עג].

המרה - ההמרה היסודית (המרת דת) - קציצת העיקר באמונה, והסרת הלב מאחרי ד' ע"א ד ט מד].

ר' מומרות.

המשכה - גילוי ושכלול [עפ"י א"ל רלב].

הנהגה עליונה - מדת הנהגה העליונה - דרכי-אלהים-חיים⁹: החיים יוצאים מהרכבה ממוזגת של כוחות שכ"א מונח בטבעו לפעול בשפע רב יותר מקיומו של עולם, וממילא הוא מביא בכחו הריסה וחורבן, וכן השני; וע"י התחברם והתמזגם נמצא [ים] החיים וכל המונם נצבים לפנינו וקיימים ונהנים מזיו¹⁰ החיים [עפ"י ע"א ב ט קלא]. העולם כולו ביחוד עולם החיים, הוא משתכלל, לא ע"י חיבורי כחות מצומצמים שכ"א ואחד פועל על גבולו, כ"א ע"י התחברות של כחות, שכ"א שואף להתרחב יותר מגבולו, וחברו ג"כ שואף כן, וכשהם פוגשים זה בזה דוחק כ"א את חברו ועוצרו, וע"י התגוששויות כאלה מתהווה חזיון החיים. זה נוהג בין בטבע החמרי, בין אפילו בטבע השכלי והמוסרי. וזהו אור זיו חסד החיים, המתמלאים תמיד ממקור אינ-סוף בכל צדדיהם, עד שהם מסבכים חיים, בין בהתגברם והתפרצם, בין בהדחקם והעצצם [עפ"י א' א פד-פה וההגדרה הקודמת].

הנהגה צבורית - יסוד הגדולה שלה - (ההנהגה) המרכזת דעות שונות בודדות ומנוגדות זו מזו המפוזרות בכללות הצבור, ומביאה אותם לידי מערכה גדולה ומסודרת של אמת אחת גדולה וערוכה בכל [ע"א ד ו נג].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, מנהיגים (סוגי מנהיגים). ע"ע שליטה. ע' במדור תורה, "הלכות צבור".

הסתפחות⁶ - התחברות לא ממשית הדוקה אלא חיצונית ורופפת, שסופה שנהפכת ליספחת [עפ"י ק"ת סג].

ר' לויה.

הפנוזה - ע"ע היפנוטיזם.

הצלחה אמיתית - הישועה-האמיתית⁹, הדבקות-האלהית⁹, המושכלת, החיה, המורגשת, מצד גודל אחיזתה בכל תוכן החיים, בכל מהותו של האדם, בקדושתו¹⁰. "כל עצמותי תאמרנה ד' מי כמוך" [ע"ר א רטז].

הצלחה פנימית - יסודה - שידע האדם שאשרו ימצא תמיד בעצמו בקרב נפשו ולבבו ולא ילך לבקשה אצל אחרים [ע"א ד ד ט].

הצצה⁷ - הבטה⁹ שע"י הדחק, היינו בהשתדלות לראות דבר שלא היה ראוי להרגיש בו אם לא בהתכוונות יתירה [ע"א א ב כ].

הקשבה - השמעות אזנים, הקלטה את מה שבא מן החוץ [קובץ ח ר].

הרהור חטא⁹ - הרהור של משגה הדעת⁹ וכהות ההשכלה [עפ"י ע"ר א כח].

הרמוניא - התאמה מאחדת [א"ש ח ז].

הרמוניה - הדרת⁹ האחדות⁹ ביקרתה [קובץ א תו].

השפעה - (השפעת חיים) - ערך החיים [עפ"י קובץ ו סג (א"א 132)]. ע"ע שפע.

השקפה שרשית - ההשקפה השרשית - ראייה בכל בריה את מסקנת החיים של שטח רחב מאד, של עומק ורום גדול ונעלה, המרוממת, לפי בהירותה, כל בריה למעלתה האידיאלית⁹ [עפ"י א"ק ב שנו].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, העלאת מחשבות לשרשן. ושם, גונין דלא מתחזין ע"י גונין דמתחזין. ושם, בהגדרות מבוא, סוד, יסוד סוד ד' ליראיו. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, דימוי הצורה ליוצרה.

התבודדות⁸ - (ענינה) - התעלות הרעיון, התעמקות המחשבה, השתחררות הדעה [א"ק ג רע].

דבקות אלהית של המחשבה וההרגשה. יחוד המחשבה ורוממות הדעת של קדושת אמת [א"ל קפט].

התבודדות עליונה - התקשרות פנימית למגמת החיים והעולם, למטרת ההויה ברזי⁹ רזיה [א' מה].

התבוננות - עצם חיי התבוננות - סידור המחשבות⁹ [א"ק ג רד].

5. **עצות מרחוק** - ישעיה כה א. רמב"ם סוף ה' תמורה "ורוב דיני תורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים". ע"ע זוהר ח"ב פב; ח"ג רב.

6. ע' ישעיה יד א.

7. זוהר ח"ב רנ: "מצין, כמאן דאשגח מאתר דקיק, דחמי ולא חמי כל מה דאצטריך".

8. ע' חובות הלבבות, שער הפרישות פרק ג. ע"ע א"ל עמ' קפט.

ע"ע פיוט ושירה.

התגלות - יציאה אל הפועל בעולם [עפ"י ע"ר א ריט].

התגלות המהות - **באה (באדם)** - \diamond כפי אותה המדה שהבחירה ההפשית^ו מגלה את תכנה [עפ"י אג' ב מא].

התגלמות - **(של אידיאל)** - התעטפותו (של האידיאל^ו) בהגדרה מיוחדת [עפ"י א' קלג].

התגשמות - **ההתגשמות** - החמריות^ו, המעשיות [א"ק א ט].

התהוות - התגלות^ו הכח של היכולת^ו, המלאה גבורת^ו אין-קץ, בחוג המתואר חצוני לגבי עצמות הישות [ע"ר א ט].

התהוות - **להוות** - לחולל, להרבות חיים וישות [ר"מ קיז].

התנגדות - **(עניינה של תנועת ההתנגדות הכללית)** - הדאגה הרבה ליסוד המעשי שלא יתמוטט ע"י ההתגברות של הנטיה אל הרגש, ועל הפרטים, שהם מעמידי הכללים, שלא יתשטשו ע"י הנטיה אל הכללים, ועל כח הדמיון, המתעורר גם ע"י התרגשות של הרגשות טובות, קדושות ואמיתיות, שלא יעבור את גבולו ויביא תוצאות רעות ומרות לכלל האומה לדורות הבאים [א"י כה].
ע"ע חסידות, (מגמת תנועת החסידות).

התנוצצות - תחילת ההופעה^ו, הברקה של ראשית האור [ש' רד"ך 216].

התעלות - התקדשות^ו, והתרוממות^ו אל המרומים^ו כולם [עפ"י א"ק א קפח (ע"ר ב ז)].

התעלות האדם - התפתחותו, בגילוי כל כשרונותיו הפנימיים [א"ק א צז].

להיות חפץ באמת^ו, להיות חי ופועל לפי הדיעות היותר אמיתיות וההרגשות היותר קדושות לטוב ולחסד, כמעשה גדולי העולם אשר נגשו אל ד' במעשיהם הבהירים למלא את העולם חסד ואמת [ע"א ג ב קפד].

כל מה ששייכותו היא יותר גדולה לתוכן הפנימי של ההווה והחיים [א"ק א יז].

עליה במעלה יותר שלמה ממה שהיה עומד עליה בתחילה - ששלטון השכל על חומרו הוא במעלה יותר שלמה ממה שהיתה אצלו בתחילה [ע"א ד ו כה].

ההתעלות התדירה במעלות הקודש - הרצון הקבוע להליכה מתמידה בדרך הקדושה והטהרה [ע"ר ב סה].

התעלות הנפש למרומי שמי ד' - ההכרה העליונה בהדר^ו גאון-די'ועוזו^ו, ההכרה בכלליות^ו המציאות והאהבה^ו, היינו, הקרבה-אל-ידי^ו [צ"צ א כד (א"ל ריב)].

ע"ע עלוי. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, עליה.

התעלות - **ההתעלות הגמורה** - התמזגותו של כל ערך^ו ההויה בכל צורותיה, הקדש^ו והחול^ו שלה, לערך הקדש, ביסוד המכון של קדש-הקדשים^ו [ע"ר א קעג].

ההתעלות העליונה - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, סוכת עורו של לויתן. ע"ע עלוי גמור.

התקטנות - העזבות ממקור השפע^ו [עפ"י ע"ר א קנב].

ע"ע קטנות.

התרוממות - הגבהת^ו הערך^ו האמיתי של האדם [עפ"י ע"ר א קפו].

1

הַרְזוּ הַפְּנִימִיִּם שֶׁל הָעֵרְכִים, מִסּוּד הַחֲמָה־הַעֲלִיּוֹנָה. הָרָאשִׁית, הַמַּחֲשָׁבֶה־הָאֲצִילִית [עִפְּיִי שֵׁם רַז].
ע' בַּמְדוּר מוֹנְחֵי קְבֵלָה וְנִסְתֵּר, אֲבָא.
וּ - קֶרֶס מַחְבֵּר נוֹשָׁאִים מְפֹרְדִּים [עִפְּיִי ר"מ פה].

וִידוּי - מַגְמַת הַנְּטִיָּה הַטְּבַעִית לַהֲתוֹדוֹת שֵׁשׁ אֲדוֹן כָּל הַנִּשְׁמוֹת
בְּלֵב כָּל בְּנֵי־א - זֵרִית הָאֵלָּה כָּל רִצּוֹן זֶר לְכָל עוֹן וְלִכְל חֲטָאֵת, בַּהֲאֵרֶת
אוֹר הָאֵמֶת וְהַיּוֹשֵׁר בִּנְפֶשׁ פְּנִימָה וְקִבְיַעַת הַרִצּוֹן לְפִי טִבַּע הָאֱלֹהִי שֶׁלּוֹ
[עִפְּיִי ע"א ג ב רה].
ע"ע תְּשׁוּבָה, בָּאֵדָם.

וּדְאוֹת - הַתְּרַפָּאוֹת הַנִּשְׁמָה, בְּקִבְלָתָהּ צוּרָה תְּקִיפָה, עֲדִינָה, מְלֵאָה
תְּנַחֲמוֹת, וְעִזּוֹז קוֹדֶשׁ בַּגְּבוּרָה עֲלִיּוֹנָה [עִפְּיִי א"ק א רי (ע"ט קכח)].
יִסּוּד הוֹדָאוֹת - עֲדוֹן [עִפְּיִי שֵׁם שֵׁם רַה].
וּדְאוֹת בְּאֵמִיתוּתָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה - ע' בְּנִסְפָּחוֹת, מְדוּר מַחְקָרִים.

וּדְאוֹת מוֹחֲלָטָה - הוֹדָאוֹת הַמוֹחֲלָטָה בְּצוּרָתָהּ הָאִי־דִי־אִלִּית - מְקוֹר
כָּל הוֹדָאוֹת, וּמְקוֹר כָּל הַסְּפָקוֹת, מְקוֹר שְׂאִיבֵת הוֹדָאוֹת, שֶׁמֶשֶׁם כָּל
הַסְּפָקוֹת שׁוֹאֲבִים, לַהֲחִיּוּתָם, לַהֲעֻלּוֹתָם, לַרְעֻנָּם וּלְפֶאֶרֶם בְּפֶאֶר
חַיֵּיהֶם עוֹלָם. הָאוֹרָה הַמוֹפְלָגָה, מְקוֹר שִׁשּׁוֹן מְלֵא עוֹלָם, מְקוֹר
הַגְּבוּרָה, מְקוֹר הַחֲסֵד, מְקוֹר הַתְּפָאֶרֶת, הַנִּצְחָה וְהַהוֹדָה, מְקוֹר כָּל
יִסּוּד עוֹלָמִים, מְקוֹר כָּל מַלְכוּת, כָּל אֲדֻנּוּת, כָּל שְׁלִטוֹן, כָּל כְּחָדִי, כָּל
גְּבוּרַת אֲצִילוֹת בְּרִיָּאָה יִצִּירָה וְעִשְׂיָה [עִפְּיִי א"ק א רה"ו].

ז

הרוח, השואבים מאצילות החיים של רוח־הקודש¹ הצפון במעמקי הנשמה² [ר"מ קעד].
זוהר - ספר זוהר - ע' במדור תורה.

זיו אלהי - מעוז הזיו האלהי שממעל לכל גבול־עולמים - הגודל־העליון³ [ע"ר א כ, ועפ"י שם ב עד].
זיו שכינת אל - אור⁴ עולמי־עולמים⁵ [א"ק ב תקל].
 ע"ע הארת זיו שכינת אל.
הזיו העליון - ההארה⁶ המלאה⁷ [עפ"י א"ק ב תה"ו].

זיו⁸ אור אלהים - **זיו החיים** - שכינת־אל⁹. אור־אלהים¹⁰, הממלא את העולמים¹¹ כולם, המחיה ומרוה אותם מדשן¹² נועם־עליון¹³ של מקור־החיים¹⁴, ונותן חיל¹⁵ בנשמות¹⁶, במלאכים¹⁷, ובכל יצור, לחוש את פנימיות¹⁸ תחושת החיים. יד¹⁹ אל²⁰ עליון הפתוחה ומשביעה רצון²¹ לכל. מקורם של היצורים העליונים שביצירה, ברואי מעלה ומטה [עפ"י א"ק ב שכת"ל].

זיו השכינה - הארת השכינה המודדת עולמי עד במדידת ההגבלה, הזמנית והמקומית, שרשיהם ושרשי שרשיהם, כדי להבליט את הודם ונצחם, את עליונותם וחופש עצמם, מרחבי טיסתם ואין סופיות הערצת פאר קדושתם [ע"א ד ט צז].

זיו אלהי - שכינתא²² [א"ק ג כ].
זיו השכינה - השפע החיוני הכללי [עפ"י א"ל רמז].
 ◊ **הזיו** מתנוצץ מברק היפעה²³ המתגלה על כל המון הברואים, היצורים, והנעשים, בכל הקצבת מהותיותם, השוכן עליהם ושומר את צביונם [ע"ר א יג].
 ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, שכינה, "זיו השכינה".
זיו של מעלה - אור עליון²⁴ שמעל כל רעיון²⁵ ומחשבה²⁶ [א קכ].

זבול¹ - האמצעי בין (אוהל -) ארעי (לבית -) לקבע [פנק' ה קלב].

זהירות הפנימית - חסימת התאוה הבהמית, (ופקחת) [וסקירת] העינים על כל העשוי בכל חוג הבשר והחומר [א"ק ד תכט (קובץ ה לז)].

זוהר - הזריחה² וההברקה³ של האור לכל שלל צבעיו⁴ הרבים המתנוצצים בבירותם הנפלאה [עפ"י ע"א ד ט לח].
 חן⁵ העושר המיוחד של האור⁶ והברק [צ"צ א עט].

זוהר² - זוהר הנצחי - הגודל⁷ והרום הקדוש⁸, המופע מאור⁹ חיי כל עולמים¹⁰ [עפ"י ע"ר א יח].
זהר עליון - שם¹¹ קודש־ידי¹² [עפ"י שם ר].

זוהר - זוהר הפנימי - החיים שהם מגמת הכל, שכל היש חי בו בנשמתו פנימה. המאור האלהי של האותיות המאושרות של שם המפורש, הפועלות והמשפיעות בתכונתן האלהית [קובץ ז קמז].
 ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, טל. ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, יה"ו.

זוהר - זוהר הנשמתי ביסודו - השכל־העליון¹³ [א"ק א יא].
"זוהר הרקיע"³ - מרחב ההתפשטות הנשמתי¹⁴ העליונה¹⁵ של האדם, ההוד¹⁶ העליון הנמצא בנשמתו בעצמותה הגדולה לאין חקר, האורה־העליונה¹⁷ של הנשמה, ההיקף העליון של הנשמה העליונה בהתרחבותה המוחלטת [ע"ט כה (א"ק ד תעה)].
 ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, כוכב. ושם, והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע.

זוהר - ההוד¹⁸ הנעלם, המתנוצץ ומסתתר המבהיק ונגנז שהוא העמילן ויסוד המזין של ההשכלה בכלל >שהיא מתגלה בכל המדריגות בקודש¹⁹ ובחול²⁰, בכל יצירה רוחנית²¹ לפי ערכה, בהוד מפואר ובזיו²² כמוס²³ המתנוסס בתוכיות הרוח הטהור שבלב זכי

1. מלכים א ח יג.

2. **זוהר, הגודל והרום הקדוש, המופע מאור חיי כל עולמים** - אור החמה לרא"א, יתרו, ריש פרשת ואתה תחזה: "בורא כל עלמין יורה על הא"ס, וסתם עלמין בבניה שהיא נקראת עולם". ובינות אלם, פרק ד "דע כי אור עדיף מזוהר" "אור צח זהו זוהר מאור, פי גדולה הבאה מהתנוצצות הכתר והחכמה יחד". ע"ע בנספחות, מדור מחקרים, אור, זוהר, זיו.

3. ב"ב ח:.

4. **זיו** - בדעת תבונות, עמ' עה (מהד' ר"ח פרידלנדר) כותב הרמח"ל כהקבלה לסדרי הבריאה של הקב"ה ודרכיה בבריאה עצמה: "יש דבר אחד נמצא מהתחברות הנשמה והגוף - הוא זיו הפנים... ואין הזיו הזה נמצא לא לנשמה בפני עצמה, ולא לגוף בפני עצמו, אבל הוא הדבר הנולד מחיבור הנשמה והגוף ביחד". ובדרך מצותיך נא. "זיו הנפש הוא ענין חיוני מתפשט בגוף שהוא מקבל חיות זה וחי ממנו. וכך מהותו ועצמותו המחוייב המציאות, שהוא לבדו הוא, ואין זולתו, והוא חיי החיים, כשימשיך ויאיר ממנו ויגלה הארה בבחי' זיו ענינה הוא המשכת חיים בבחי' א"ס וז"ש הודו על ארץ ושמים כו' ופי' הוד וזיו". ע' בנספחות, מדור מחקרים, אור, זוהר, הוד, זיו. ושם אור, זיו, ברק.

זָכָר - (השגת זכר ד' לעומת שם־ד') - התרשמות הנרשמת על הנשמות, מצד ההשגות הבאות מסבת ההסתכלות במעשים הנפלאים של דרכי ההשגחה העליונה על כל תקופה ותקופה, בתור חטיבה פרטית. הרישום של פליאת גדולת השם יתברך וצדקו העליון, היוצא מתוך כל הדורות ומסיבותיהם [עפ"י ע"ר ב פג].

זכרון - קשר שייכות ודבקות [ש"י מועדים א 25].
ר' זכירה.

זכרון - "זכרו לעולם בריתו", הזכרון העולמי - תכן הברית [עפ"י ע"ר א רב].

זכרון⁵ - (לפני ד') - כח הסגולה האורית⁶ כמו שהיא בעינה לפני ירידתה⁷ והתמעטותה במשך הדורות בירידתם, שאותה הבהירות, שעמדה הסגולה הקדושה⁸ המיוחדת, שממנה באה הנקודה הנשמית⁹ הקדושה לכל פרט מפרטינו, נזכרת ומופעת מכח שורש מציאותה [עפ"י ע"ר א פג].
ע"ע פקידה. ר' זכירה, זכירה את ד'. ע' בנספחות, מדור מחקרים, פקידה וזכרון, ההבדל בין פקידה לשאר דרכי זכרון.

זמן - (לעומת נצח¹⁰) - ההוה התדירי [ע"ר א סד].
ע' במדור מועדים וחגים, קידוש הזמנים.

זמן (וערכיו) - ההתפתחות ההדרגית (ומדוהית) [ע"א ד ט נא].

זמן - סדר יחסו של האדם אל העולם [עפ"י א"ל רמט].
ל יחסי האדם והעולם מתגלים הם במציאותו של ענין הזמן, ומסתדרים בסדריו [ל"י א קלב].
האדם בעולם. סדר החיים של האדם בעולם הזה. ענינה של הופעת הנשמה בגוף בסדר ההסטוריה. <הזמן אינו דבר שיש לו מציאות כשלעצמו, אבל בו מצוייה עובדת מציאותנו> [עפ"י ש"י ב 132].
ענינו של הזמן בכלל, במהותו הטבעית - רציפות התנועה של השינויים החליפות והתמורות, אשר יוצר בראשית, המחשך מעשהו בטובו בכל יום תמיד, משנה עתים ומחליף את הזמנים, במערכת רצונו [א"ל רמט].

זמר⁶ - (בטוי) עומק ההרגשה בנועם השתפכות הנפש [עפ"י ע"א ד ה עח].

התפרצותו הבטויית של הרגש הלבבי, המתעמק בעומק הנפש, הצפון בחגוי החיים, שאינה יכולה להתלבש בבטויים, כי אם בתנועות קוליות מסודרות [עפ"י ע"ר א קפ].

זיו החיים - טוהר¹¹ הרוח, ברק השכל, זיו¹² המוסר, נועם האהבה¹³ והאשר¹⁴ [א"א 73].

זיו החיים (ה)מתמשך על הכל - הוד¹⁵ השירה¹⁶ בסוד חייה הולך ומתפשט על כל החוגים, הקרובים והרחוקים [א"ק א פז].

זיכוך - **זכור האדם** - רוממות דעתו ושכלו, כינון תכונותיו ומעשיו לצד היותר נעלה וישר¹⁷ [עפ"י קובץ א קטו].

זין - כלי המלחמה להגן נגד כל מחריב [ר"מ פט].
הכלים שהמלחמה נאסרת על ידם נגד כל מפריע, נגד כל אויב ומתנקם, הנצחון המלחמתי, הנשק, הכח לכלות כל מפריע [עפ"י שם ט"י].

זית - ל מורה אורה [ע"א ב בכורים כט].
ע"ע שמן זית.

זכויות - ע"ע זכות.

זכות - **ענינה** - רצונו של איש ישראל כדי להתקרב לאביר־שבשמים¹⁸ [מ"ש קעז (מא"ה א קיט)].

זכויות - הפעולות הטובות¹⁹ מכל צד, שתהינה טובות כשהאדם הוא (ה)הולך ופועל ע"י המכשירים שמוצא לפניו ממעשה שמים, הרי הוא מתדבק²⁰ בדרכי־זייתברך²¹ פועל כל [ע"א ג ב קצד].

זכירה - דבקות ההכרה [ל"י א י].
ר' זכרון.

זכירה - **זכירה את ד'** - דבקות ההכרה האלהית התמידית. הזכירה הפנימית, הנשמית הקבועה, החיה והקימת בישראל, של תוכן החיים ויסודו הפנימי הכולל, ממקור החיים וההויה ומעין ישעם וחפצם [עפ"י ל"י א י].
ר' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, שכחי אלהים. ע"ע זכרון (לפני ד').

זכירה - **זכירת הצור²²** - העלאת עצמיותו (של האדם) אל העולם המגמתי העליון [א"ק ב תקנה].

זָכָר - היסוד העקרי שבתולדה והמשכת החיים, הסגולה²³ המפעלית [עפ"י ע"ר א מ].

כח המפעלי שבחיים [ע"ר א מב].

ל המוכן לעבודה שכלית היותר רוממה וטהורה, השולטת ג"כ על עז הרגש [ע"א ג ב נ].

זכרי - תוכן פועל מפעלים חיים חזקים וגמורים [ר"מ קלא].

ע"ע נקבה, נקבי.

5. תולעת יעקב, סוד ראש השנה סוד התפילה לג': "מה שאנו אומרים זכרנו, הוא ענין בסוד הנהר המרוה צמאונים בסוד כל ענין, כי הוא סוד (ה'), שפע המערכה, 'כי שם צוה ד' את הברכה', בסוד נעלם, 'חיים עד העולם'. כי בהתעלות הכבוד ממדרגה למדרגה ומסבה לסבה אז החיים יוצאים ממקור מוצאם ונמשכים אל הסבות כולם". ע"ע עטרת ראש להרד"ב, שער ראש השנה, סי' טו. מחשבות חרוץ לר"צ, סה. "כל זכירה הוא העלאת הדבר לשרשו והתחלתו כמו יום הזכרון דהרת עולם, כי הזכרון הוא שמזכיר ומצייר הדבר עתה ממש כמו שהי' אז". וע' אלפי מנשה ח"א, סוף פרק צז.
6. תורה אור לר"ש, בשלח דף סב: ד"ה אך "ענין הגון הוא שאין בו רק התפעלות הנפש מפני גילוי התנועות ולא מפני שיש בתנועות ההם מצד עצמם שום שכל והתחדשות אלא מפני גילוי התנועה מתעורר גילוי הלב... להיות בחי' התפעלות הנפש מצד עצמה ולא מצד השגה להוליד מבינתו כו'... ולכן קוראין אותן פסוקי דמרה שהם בחי' גגון... כשאומר הפסוקים ואינו נוגע לנקודת לבבו אין זה בחי' זמרה וגגון כו'".

זמרה - הכח המתמלא בלב[°], בהרצון וההסכם השכלי, המורכב מזכרון מחשבה רצון, אם כי עוד לא נשלמה שמחתו בפעל מ"מ בצפיתו יצפה לה [פנק' ג כב (מא"ה ב רע)].

ע"ע שיר.

ההבעות הנותנות דחיפה לביטויינו לקרא בשם־קדשו[°], בהם אנחנו מרגישים את הנועם־העליון[°]. ההבעות הקשורות לענפים החודרים לתוך התוכיות הנפשיות שלנו, המשתרגים מתוך האור העליון, שלהופעה[°] הגדולה המקיפה באורה[°] את נשמתנו - ההכרה של הטוב[°], של השלמות העליונה [עפ"י ע"ר ב עט].

כח הזמר - הרגש, העולה מתוך רעותא־דליבא[°], הבוקע את האויר הנעלם, ומתרומם בהרחבת תועפות גדלו ממעל לחוג הצר של הבטוי והרעיון המחולל אותו [ע"ר א קצח].

ע"ע הלול. ע"ע רנה.

זקוק - בהיר[°] ומלא יושר[°] [א"ק ג נט].

זקיפה - התמתחות הכוחות והארכת החלקים והכוחות החיוניים כולם, להגלות בכל מלא מדתם [ע"ר א עג].

הבטוי של הרגש הנפשי[°], ההולך ומתעמק במעמקי החיים הרוחניים[°], (שיש והוא בא) בתור תוצאה רבת הכח מתוך ההסתכלות הבהירה, המצמחת את השירה[°] בתחילה [עפ"י שם ר].

השגת[°] הנפש דרכי חייה האמיתיים בעת המשכת הזכרון להמשיך אור החכמה, אחרי שמכסה כבר הענין באופן שאין הרקיע־בטהרתו[°] [עפ"י מא"ה ב רסט־רע].

הרוח[°] המתלבש בלב[°] ע"פ השכלת השכל בציור אמיתי של זכרון מעניני השכל, והמחשבה בעניני השלמות והרצון בהם באמת לפעול, הרוח המשמח את הנפש[°] ומעירה לבקש דרכים לצאת ממאסרה כדי שתחת הזכרון יזרח[°] עליה אור־השכל[°] [שם רע].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, שיר וזמר, ההפרש ביניהם. ע"ע שיח. ע"ע רנה.

השירה בשעה שהיא מתפרצת מתוכיותה, מעצמיותה, משטף יצירתה וזרמה הנשמתי כשהיא באה לידי ביטוי [מא"ה ב רסא].

ח

חביון - פנימיות, גנו [רצ"ה א"ש ד הערה 9].

חביון עז - צורה פנימית⁹ [מ"ר 257].
"חביון עז" - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.

חגויה - בינות חלקיה [רצ"ה א"ש ח הערה 16].

חגורה - **יסוד הויתה** - התאמצות כל שרירי הגוף לחטיבה אחת.
 קישור כונויות¹⁰ חגויה בכללה [עפ"י ע"א ד ו לג].
 ע"ע אבנט.

חדוש - **החידוש של המחשבה** - פנינים רוחניים שבאים מנטיפות גן-העדן¹¹ אשר לנשמה [פנק' ג שכת].

חדוש - **(חידושי תורה)** - פיתוח שפעת החיים של האורה החיה האלהית הכללית של תורה-שבע"פ¹² [עפ"י א"ת א א].
 לימוד דבר שלא היה אצל האדם מצד מדרגתו אפילו בכח [הגדרת מו"ר הר"ש אבינר, עפ"י א"ת ו ד].

◊ **מוצא החדוש האמיתי** - נלקח מתמצית כל המהות של היש הקדום לו. כל הבעה מחודשת באמת אינה יוצאת מהסעיף האחד הקרוב, אותה החוליה שההגיון תופסה, אלא מכל המהותיות, המשכלת והחיה, הפועלת וההוגה של המחשד, "ערוכה בכל ושמורה"¹, וכל חדוש שהוא מזדלף רק מאיזה חלק ומשאיר חלקים בלא תנועה רוחנית, איננו חדוש באמת כי אם סדור מכני במערכת ההשכלה.

שאית החדוש הוא הזלת התמצית מתנובת הכל¹³ [עפ"י אג' ג ד].

חול - **(לעומת קודש)** - החומר¹⁴ של הקודש¹⁵ [א"ק א קמה (מ"ר 400)].

הנמצא בדרך סיבוב והתעסקות, המעשה הבלתי מכוון רק מסובב ומתפשט [עפ"י אג' ג מא, מב].

כל מה שעודנו רחוק מתכליתו ולא נקשר בקשר התקון שהיתה אליו הכונה התכליתית [מ"ש שטט (ה' קעה)].

◊ דברים בהנהגת העולם שמועילים לחזק את עולם החיים וחוזק הברואים והטבעים, אלה הם בכלל דברים של חול שעוד אינם עיקר בבריאה [ע"א א ה סב].

דרכי החיים המעשיים. המכשיר את החיים לתעודתם, הנותן חומר כח והכנה להם למען יתרוממו לתכליתם האמיתית שהוא הקודש [עפ"י שם ג ב סט].

האור הבא מימות החול - שפעת החיים, יושר השכל הפשוט הבא מהופעת החושים, החברותיות וכל תוכניה [שם ד ט נד (ג"ר 51)].

חול - **השגת החול** - השגה מחוברת ברשומה גופנית [קבצ' א נט].
 ע' במדור מועדים וחגים, שבת, השגת השבת.

חיים חלוניים - החיים המעשיים, הטבעיים, צרכי האדם וחיו. החיים העסוקים בצרכי החמר הפעוטים, אחר שנתפשטו מתוך מרכז הקודש¹⁶, שירדו מרום מעלת הנצח, לעסוק בצרכי הזמן של יום יום, של חיי-שעה [עפ"י ע"ר א קכה, קכד].

כח חלוני - כח אשר רק התוצאות המעשיות ביסודי חיי החברה הן מגמתו, שגם להם (כלקודש) יד ושם לשאיפה של עדינות הכוחות וטהרת¹⁷ המושגים [שם קכב].

ע"ע קודש, לעומת חול. ע"ע כנסת ישראל הטבעית.

חול - **נטיית חולין** - גופניות, בהמיות [א"ש יד ה].

חולוני, חולני - ע' בנספחות, מדור מחקרים, חילוני, חולוני, חולני.

חולי - בלבול סדר החיים בכללם במערכת הגוף [ע"א ג א לא].

◊ הפרעת הסדר מיציאת פרט מהסכמתו אל הכלל בגוף עושה **חולי** [שם א ה נח].

ע"ע מיחוש. ע"ע ארוכה. ע"ע רפואה.

חולשה - רשלנות החיים ומיעוט צביונם [ע"א ד ט כב].

חומר - **(תכונת ההחמרה, להחמיר)** - הדיוק, העול, הזהירות וההרחקה מכל כעור ותעוב, גם נגד הנטיה, ונגד הזרמת האורה, כפי מה שהיא מצטיירת¹⁸ לפעמים בנפש. ולפעמים יצא גם בזעף לשם הבאה למגמתה העליונה של השאיפה הקדושה¹⁹ [עפ"י ע"ר א קפג].

חומר - **(לעומת כח, ענינו)** - שלא להיות פועל כי אם מקבל פעולות של הכוחות [מ"ש קיז (מא"ה ב יא)].

חומר (לעומת צורה) - כח מקבל פעולה [ע"א ב ט רמ].

חומר - **(לעומת רוח)** - ע"ע חמר.

חוסן - עז²⁰ ואיתנות²¹ [ע"א ג ב קנה].

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, חסין.

חופש - ע"ע חפש.

חויץ - ע"ע סקירה חצונית. ע"ע חצוני.

חושב - התופר ציורים²² זרים על יריעה²³ [פנק' ו קעב].

1. **ערוכה בכל ושמורה** - שמואל ב כג ה.

2. ע' רש"י שמות כח, ו.

חושב - מצייר^ו ציורי המוח על לוח הלב בשכל [פנק' ו קעב].

חושב - **החושב** - העומד על עמדתו העצמית [א"ק ג ככ].
ע' במדור הכרה והשכלה והפכן, המחשבה היסודית.

חושך - הניגוד המסובך והסתירה המבולבלת [קבצ' ג טז].

חושך - התשוקות הגסות^ו וכל המדות הרעות, הגאוה^ו והשנאה, הרפיון ושיויון הרוח לכל נאצל וכל מרום וקדוש [פנק' ה סג].
התשוקות הגסות והמדות הרעות, התגעשויות חית האדם, ושיויון-הרוח ורפיון-החפץ לכל נשא ונאצל, לכל מרום וקדוש, לכל מה שלמעלה מהחושים החמריים והדמיון הגס הנשען רק עליהם [עפ"י א' קו].

חושך - **החשכה פנימית** - ע' במדור נפשיות, החשכה פנימית.

חזון - ר' ראייה לעומת חזון.

חטא - תוכן של חסרון [ע"ר א עז].

הפסד והורדה^ו [ע"א ג ב נא].

חטא - הירידה המוסרית^ו, מצד שעדיין לא בא השכלול האנושי לאותה המדרגה העליונה שאין החטא^ו נמצא עמה [ע"א ד ה לו].

חטא - **פגם החטא** - פגם התכונה הנפשית חסרון מוסרי^ו בטבע הנפש^ו ותכונת המדות הנוטות לאיזה כיעור וקלקול [ע"ר א עז].
הפחיתות שבנפש [מ"א א ו ע"ר ב קכב].

מעמד הנפש שלא נשלמה בכל בכללותה [ע"א ד ה לו].

חטא - **המובן הפשוט של החטא** - השגגה^ו [ע"ר א קכו].

ריקות הפעולה מתכנה הראוי [ע"ר ב קסב].

פעולה בלתי הוגנת המונחת ברוב בתועלת הבאה מצד סכלות [עפ"י ע"א ב 194].

◊ קלקולו של כל חטא בא מתוך מעוט האור^ו של הנשמה^ו שלא האירה יפה בתוכיות החיים [ע"ר א קכו].

ע"ע עברה. ע"ע עוון. ע"ע פשע. ע"ע הרהור חטא. ע"ע מחילה. ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, פושע. ע' בנספחות, מדור מחקרים, מחילה סליחה וכפרה.

חטא - כל דבר שהוא אמצעי להפריד ממנו השכל [פנק' ג קעד].

ע' בהגדרות מבוא למדור מצוות, הלכות, מנהגים וטעמיהן, מצוה.

חטא - אי התאמה להרמוניה נצחית [עפ"י א"ק ג ז].

חטא - (**לעומת מעילה**)^ו - החסרון ו(ה)השפלה שנעשה בנפשו, שהיא עלולה כעת לחטאים אחרים מסיבות שונות לידי נסיון יקראו חטא, מלשון חסרון, כמו קולע אל השערה ולא יחטא, כי חסר נפשו מטובה ומדת הזהירות שקנתה הפסידה לפעמים ע"י חטא אחד המאבד טובה הרבה [ע"ס 34].

חטובה - מאורגנת³ [קובץ ו רכט].

חטיבה - צורה^ו אורגנית^ו [עפ"י א"ק א יד].

אחדות גמורה [ע"א ד ו מה].

קשור כללי [א"ש ה].

חטיבה פנימית - מאור מאחד במהותיותו העצמית [עפ"י א"ק ב תנז].

חיות טבעי - **התוכן החיוני** - המזגים והתכונות הגופניות [ע"ר א קכב].

חיי האדם - חיבור נטית החפץ לקיום ההרגשה העצמית - אשר לכל חי - עם רגש שאיפת ההשתלמות, הנובעת מההשתקפות הפנימית^ו העמוקה אל השלמות האלהית^ו, הנשקפת ביסודה הפנימי של הנשמה^ו ממקור השלמות המוחלטה והנצחית, מקור אינ-סוף^ו [מ"ר 34].

חיים - אור הקודש^ו וההערצה המביאה לפתוח בנו את כל מקורי השירה^ו [עפ"י ר"מ קעה].

ע"ע חיים, תביעתם השלמה. ע"ע חיים, תוכן החיים. ע' בנספחות, מדור מחקרים, אהבה ויראה. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, חיים, "חפץ חיים". ושם, ימים, "אוהב ימים לראות טוב".

חיי החיים - הרוח הגדול השוכן בשמי שמי עז^ו, בהיכל הצדק^ו והבינה^ו, הנותן עז וגבורה^ו, שהוא העז והגבורה, הוא נותן חיים, והוא החיים^ו [עפ"י א"ק ב שסו].

חיים - שלמות עליונה של סגולת הרכבת החלקים וקשורים [ע"ר א רצ].

כח החיים - התאחדות כל פרטי האברים והחלקים שבגוף למרכז אחד, >שע"י שליטת השכל^ו שולטים החיים בכל פרטי פרטיות הקטנים שבגוף< [ע"א א ה ע].

חיים - **החיים** - שורש הרצון השופע על התנועות וההרגשה [פ"א רכז].

חיים - "**החיים**" - תוכן הפנימי של החיים, שהוא מלכות-שמים^ו ויראת-שמים^ו [מ"ר 390].

היחס האלהי^ו של ההויה [מ"ה יראה ב (א"ק ד תלא)].

חיי אמת - חיים של נועם-די^ו וההתענג^ו מזיו^ו כבודו^ו [ע"א ג ב סט].

החיים האמיתיים - קדושת^ו הנפש [מ"ש קנב (ה' קצא)].

(חיים) המתאימים למקור-הנשמה ואמתת הישות [עפ"י אג' ב רסג].

חיי גדולה^ו גבורה^ו וקדושה^ו [אג' א מט].

עיקר החיים (**אפילו בחיי הזמן**) - עוצם הרגשת הכוחות הנפשיים בהוד החיים [ע"א א ג י].

ע"ע חיים עצמיים. ע"ע חיי החיים.

חיים - פעולותיו הבחירות^ו (של האדם) [ע"א א ב לד].

חיים - **תביעתם השלמה** - התביעה המרחקת את האדם מן החטא^ו, המעמידתו ישר^ו כאשר עשהו אלהים^ו [א"ש י ה].
ע"ע חיי האדם.

תוכל נפש היחיד לשאת רגש צרת הכלל הנוגע עד לבבה כ"א ברגש חזק מאוד. (ו)מצייר הרעידה וההגבלה לעמוד בתחום השגתו שלא להרוס יותר במה שלא הורשה. להמנע מלהלך בגדולות במה שהוא מופלא משכל האדם. שבתפילת (היחיד על) הרבים ההכרח לשלח המחשבות בדברים יותר נעלים ונשגבים, עד שראוי להשמר עמהם ג"כ מהרוס אל המופלא [עפ"י ע"א ד נז].

חילוני - נשמה חילונית - זרם ההווה הבא מצד המשך ההווה שאנחנו קוראים טבעי, ההשגה של אוה"ע, הזרם הבא מהאמצעים מהסיבות⁴ [נ"א ה 31].
ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, שכניה, גילויי שכניה.

חילוני, חולוני, חולני - ע' בנספחות, מדור מחקרים.

חילוף - ע"ע חלוף.

חינוך - ע"ע חנוך.

חיצוני - ע"ע חצוני.

חיקוי - תכונת החיקוי (הטוב) - הנטיה של ההתייחסות בתואר המעמד המושג ממעל להגבול המוגבל של היש המפורט הנערך בערכיו המיוחדים. החיקוי המשכלל את הישות הוא מקור הפארה וההתהדרות⁵, המעלה את כל שפל אל רום, מכון המנהגים הטובים והקבלות היקרות שהן הולכות משרים וקולעות אל מטרת רוממות צביונו [ר"מ כב].

הכשרון להתקרב יותר ויותר למדרגה העליונה שעליו [נ"א ה 31].
התחקות - יסוד ההעתקה של הציורים⁶, המושגים, הכחות, המפעלים, והתנועות, המשפטים, השאיפות והאידיאלים, ממרומי מקוריותם לתחתית המשכת החיים והמציאות בחוקיהם [ר"מ כד].
ע"ע קופיות.

חירות - ע"ע חרות.

חכמה - מה שצריך עיון [מ"א א ב].

חכמה ישראלית - **החכמה הישראלית יסודה** - ההתגברות של העולם המאוחד על העולם המפורד [א"ק ב תכנ].
ע' במדור תורה, חכמת התורה.

חכמת הקודש - חכמת האמת⁷, הכוללת הדעות כולן, בשלום פנימי [א"ק א, מבוא הרד"ך 21, ובשער הפתיחה].
ע"ע אורות הקדש. ע"ע מוסר הקודש.

חכמת ישראל - חכמת ההסתוריה והבקורת, הגיון הדעות, הפיוט וכל ענפיהם [עפ"י אג' א קמח].

חכמת ישראל - כללות חכמת התורה⁸ ומדע האמונה⁹, דעת אלהים¹⁰, הבנת המוסר הנשגב וחינוכו וקנייתו, שבכללם נכנס ממילא ג"כ כל מה שנקרא בדרך הרגיל בפיו הדור בשם זה⁴ [עפ"י פנק' ג שיה (קבצ' ג כג)].

חיים - **יסוד החיים** - רוח¹¹ החיים. יסוד רוחני, בעל תוכן מתעלה. הכח המעלה, המרום, הנושא את נושאו החומריים¹² [ע"א ד י, יב ג].

יסוד החיים במהותו - הכח - הכח המעשי, כח העבודה שבחיים ובמציאות, השואב את עז המפעל ממקורו ומשלח את מעינותיו ופולגיו לכל מקצעות המפעלים כולם; ההתעוררות - כח המתעורר שבחיים, המעורר את המפעלים, ביתרון התעצומה שבהמשך החיים; וההמשך של החיים - כל המשכת החיים של תכן הזמן [עפ"י ע"ר א קסד, קסג].
חיים - **תוכן החיים** - רצון החיים לחיות, המעריך את ערכם [עפ"י ע"ר א לה].

ע"ע חיי האדם.

חיים - **תכליתם** - קרבת אלהות¹³ [ע"א א ה מג].

חיים - חיים של אמת - חיי עולם הבא¹⁴ מסבת ההטבה הכללית בחיי השעה¹⁵, והמשכת צורתם¹⁶ הפנימית¹⁷ [קבצ' ב סד].

"חיים" - **"חפץ חיים"** - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל.

חיים - **(לעומת אור)** - רצון¹⁸, מציאות מלאה¹⁹ [עפ"י א' יא, ע"ר ב עז].

"חיים" - **תאר למעלה שבמציאות** (לעומת אוריימים)²⁰ - ההרגשה הקדושה²¹, שמרגיש (אדם) שנעשה לבבו יותר קרוב אל השי"ת²², ומדותיו יותר מזוקקות וצרופות [ע"ר א תיאב (פנק' ג רסח)].

"חיים" - **"חלקם בחיים"** - ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, חלקם בחיים.

חיים עליונים - **החיים העליונים** - החיים הקדושים השמימיים חיי החכמה, חיי העדן הקדוש של נועם די²³ [א"ק ב תקסאב].

חיים עצמיים - החיים השופעים ממקור האמת²⁴ המוחלטת [עפ"י מ"ר 148].

ע"ע חיים, חיי אמת.

תהום החיים העצמיים - אותו המקום²⁵ העליון ששרשי הכחות, הרעיונות²⁶, הצביונות והאידיאלים²⁷, מתהווים שם [ר"מ לג].

חיים פנימיים - החיים השכליים והמוסריים²⁸ של האדם מצד צורתו²⁹ וצלמו צלם אלהים³⁰ [ע"א ג א מב].

חיל - **החיל** - רכישת הכוחות וריכוזם למטרת האושר³¹ העולמי הכללי, שכל אושר של כל נקודה בה תלוי [א"ק ג עא].
ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, איש חיל.

חיל - **עז החיל** - הצדק³² המחפש ומהווה [א"ק ג ע].

חילה - הידיעה במה שאין ראוי לצייר³³, כמו חלל פנוי במשפט הכרת מיראתי³⁴ [ע"ר א רנו].

חילוי - תפילה³⁵ שבאה לצרכי הכלל > מגזרת חולי. שצרת הרבים מסעירה מאד את הלב, עד שהוא במצב חולי מרוב כאב ועקת נפש, כי לא

4. כל מה שנקרא בדרך הרגיל בפיו הדור בשם זה - כלומר: חכמת ההסתוריה והבקורת, הגיון הדעות, הפיוט וכל ענפיהם.

חלל - המקום הריק המשולל ממצואות [ע"א ד נז].

חֲמָה - (**בחירתה שבאדם**) - ענין פעולתו שפועל (אדם) עליו, בתורה ומצות - לטוב, ובעבירות - להפכו, מצד עצמו ומעשיו וחכמתו [עפ"י מ"ש קעט (מ"א א קב)].
ע"ע לבנה, (בחירתה שבאדם).

חמר - **החמירות שבעולם** - הכוחות הפועלים המכניים [ע"ט טו].
הטבע הקשה, החשוך, הקשור לחק עפר אבן וברזל [עפ"י א"ק ב תקכד].
חמרי - **החזיון החמרי של ההויה** - ממשותה הראלית > שהיא המסקנה של החזיון הרוחני של ההויה, של האידיאל שלה, ועולה עד ראשה < [א"ת ד ב (ע"ט נג)].

הענינים החמריים - (הענינים) המדיניים אקונומיים [ע"א ג א לג].
חמרי - (**הכח החמרי בנפש**) - התעודדות החיים, חשק העבודה ומרץ הפעולה [א"ק ג ראש דבר ל (מ"ה יראה ט)].
ע' במדור נפשות, רוחני, הכח הרוחני. ע"ע רוחניות.

חן - הגודל והפאר הנפשי, המתגדל ע"י ההכרה לטובה, שהאדם מכיר איזה חזון, איזו מציאות, אע"פ שהרושם הזה, של הגודל והפאר, אין בו כלל משום נטיה מעשית לטובה ממשית ולכבוד להנושא ההוא [ע"ר א עט].
ע"ע חסד.

נתינה לחן - מציאות המעוררת רגשי כבוד, גדולה ותפארת, בכל הנפגש עמה, ובכל הסביבה כולה [עפ"י שם שם].

חן - יסודו בכללות האדם ולא בפרט מיוחד שבו, בכלל פרצופו, בכל הנשמה כולה. מגלה באופן היותר עמוק את ענין החיים [עפ"י ק"ת סג].
כח החן ואור הנשמה - קרני ההוד היוצא מזוהר^ו אור חכמת אדם אשר תאיר פניו [ר"מ קעדה].

חן - **עניינו** - השפעת^ו דבר [ע"ר א רנו].

חן - **החן הפנימי של המחשבה** - הקדש^ו היסודי שבתוכה [א"ש יד יד].

חניך - הכנסה בענין מחודש מתמיד [ע"ר א תלג].

חניך - הטית התוכן הנפשי אל המבוקש מכאן ולהבא [עפ"י ע"א ד ט ל].
עבודת רוח האדם. עסוק בפתוח הכוחות הנפשיים, להשלימים, להוציאם מן הכח אל הפועל, לעדנם, להרחיבם, לחדדם ולשכלם, ולהעמידם על מצב החופש^ו [עפ"י קבצ' ג יא-יב].
פקוח והוצאה מן ההעלם אל הגלוי ומן הכח אל הפועל מה שהוא גנוז בנשמת המתחנך ושהוא גלוי בתור אופי כללי ומרכזי בכללות האנושיות וקבוציה ההיסטוריים והלאומיים. התאמת היחיד עם התרבות הכללית בעומק טבעה [עפ"י מ"ר 33].
הדרכה, להסתגלות לההויה הכללית ולמקוריותה [שם 100].

הדעות והמחשבות של היהדות^ו [פנק' ד תצב].

חכמת ישראל המקורית והאמתית - חכמת הרזים^ו [עפ"י א"ק א קיב].
קבלה^ו, שיסודה הוא ההכרה בערך האלהי^ו של נשמת-האומה [עפ"י מ"ר 280].

חכמת ישראל - שבבירורה לאמיתתה מיוחסת לאליהו - הידיעה איך כל הדברים הגדולים רבי הפרטים של הקדושות המיוחדות לישראל בקנאתו לשמירת טהרת לאומיותו, הם דברים רבי ערך מאד, נצרכים ומוכרחים לכלל ישראל, וכל הפורש מהם פורש מן החיים וחותר מחתרת במעוזם של ישראל. ההגעה עד עומקם של דברים בהצביון המיוחד לישראל, להיות עם לבדד ישכון, שומר טהרתו ויחוסו [ע"א ב ט רחצ].
ע' במדור תורה, חכמת התורה.

חכמת נשמת אל בעולם - החיים הרוחניים העליונים^ו הכוללים. החכמה^ו הכללית העליונה, החיה ומחיה את ההויה [עפ"י ע"ט סב].
ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, ספירות, חכמה.

חלום - ציור^ו בחפץ כביר, המשולל מכל התחשבות עם איזה מניעה, עם הגבלת יכולת, מאיזה צד ופינה [עפ"י ר"מ מח].

חזיון החלום - החזיון הפנימי שהנפש מתבודדת בעצמותה כשמתנשאת מעל לכל הגבולים הצרים של העולם המעשי, ומתנשאת הנפש לעולם אחר לגמרי [ע"א ד ה פד].

חלום - **ענינו** - התעוררות מהכח והסגולה^ו הפנימית שיש בנפש החולם לסבב את גלגל מעשיו ומקריו [מ"ש רלא (מ"א ג קא)].

התחלת ההתפתחות שהסגולה הנעלמה שבנפש מתפתחת לצאת מן הכח אל הפועל [מ"ש רכה (מ"א ג צד)].

הוראת החלום - שיש סגולה צפונה בנפש החולם שכאשר תצא מן הכח אל הפועל תסבב אותן הפעולות הנוגעות לו כפי מה שבא רמיתן בחלום [עפ"י מ"ש רכד (מ"א ג צד)].

חלומות ופתרונם - **ענינם** - עיקר הכח אל הפעולות הנוגעות לאדם שם השי"ת בסגולות נפשו ובציוריו^ו, והציורים באים ג"כ בהשגחת^ו השי"ת ע"פ המעשים, והם מתחילים לצאת מן הכח אל הפועל ע"י החלומות^ו, רק שאותן ההוראות שצריכין חלומות לצאתן אל הפועל עדיין חלושות הן ועוד לא יצאו כראוי אל הפועל. והחלום כשם שהוא בא מכח עומק הסגולה שבנפש שבא ע"י מעשיו ומדותיו ודרכיו של אדם, ה"נ ע"י החלום מתחזקת הסגולה הצפונה שהרי מתחזקת בצורה, מיהו צריכה עוד להתחזק ע"י הפותר ע"פ דרך האחת, והפותר הוא מפתח את הסגולה. ע"כ אם יפתור בכל ההוראות הצודקות שבו, אע"פ שסותרות וז"ז כי זו תהי' לטוב וזו להפכו, כולן נכונות להתקיים [מ"ש רכה].

ע' במדור פסוקים ובטו"י חז"ל, כל החלומות הולכים אחר הפה.

חלוני - ע"ע חילוני.

חלוף - שלילת ערך קיים מתואר ב**חליפין**, כמו "יציץ וחלף" [ע"ר א נד].
ע"ע תמורה.

כח הצדק והיושר⁶, החסד⁷ והרחמים⁸, המוסרי⁹ הפנימי¹⁰ שבנפש האדם [א"ל רג].

ע"ע צדק, כח הצדק. ע' בנספחות, מדור מחקרים, חסד לעומת צדקה.

"חסד"⁵ - הרגש הפנימי הנעלה [שי' ה 57].

חסד - **מדת החסד** - כוללת כל המדות הטובות כולם [ע"א א א ה].

חסד - **אור החסד של אברהם אבינו** - ע' במדור מדתם ועניינם הרוחני של אישי התנ"ך, אברהם.

חסד - **(לעומת ברית⁶)** - האידיאליות⁷ המנוגדת. מעלת חפשו⁸ ויסוד מציאותו מתוך רצון מלא נדבה, שהוא גילוי האידיאלי של כל דבר נעלה בחיי הרוח⁹ המתפשט במציאות [עפ"י ע"ר א פג, פד]. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, אחרית, לעומת הראשית בחיי הרוח. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, נתתי את תורת בקרבם ועל לבם אכתבה.

חסד - **מדת החסד המיוחסת לבית הלל⁶** - הכשרת הרגש לפי המדה האנושית ועשיית דרך סלולה לכל העם כולו, יעלו בה כקטן כגדול [עפ"י ע"א ב ח ד].

ע"ע דין, מדת הדין המיוחסת לבית שמאי.

חסד מוחלט - **"רב חסד"** - ההטבה⁷ שאין לה קץ ותכלית [ע"ר א קכח].

השטף הגדול של החסד⁸ [שם נו].

חססחון⁷ - ההבטה בעין יפה, שלא יקטן בעיניו כל פרט [עפ"י פנק' ב קסז (ל"ה 247)].

חססחון - **החססחון הרוחני** (בישראל) - ההבטה בעין יפה על כל מה שהוא משלנו, ממוסר, ממדות, מדעות, מדינים ומנהגים, לאהוב הכל ולחבב הכל [עפ"י פנק' ב קסז (ל"ה 247)].

חסידות - כשרון אמנותי נפלא המבסס את רוח האדם בכללו ומעמידו על עמדתו העליונה, שהוא שואף אליה בפנימיות תכנו [עפ"י א"ק ג שמו].

דבקות־אלהית⁸, (ושייכות ל)חכמות רוחניות עליונות מופשטות [עפ"י שם רז].

התעמקות קדושה⁹ בהכרה בהירה של הבינה והמדע הרוחני המזהיר. יסודה אהבת־החסד¹⁰, שאיפת ההטבה המוחלטת כשהיא מתגברת בלב, עד שהיא נטבעת בטבע הנפש [עפ"י ע"ר א קפדח, קצז].

התעמקות קדושה המביאה לידי הבעה גלויה את יסוד ההארה הצפונה, המתגלה בהתגלות מצערה לפי הערך, בפי עמו (של התהלה¹¹) [עפ"י ע"ר א קצז].

הנטייה אל הטוב¹² והצדק¹³ [עפ"י פנק' ב סז (ל"ה 106)].

חינוך - **של האיש הפרטי** - ההוצאה מכח לפועל, מהעלם לגילוי, את הכוחות והכשרונות הנמצאים בנפש הילד בטבעה, או הראויים לפי טבעה להתקבל בה ביותר מתוך ההשפעות החינוכיות השונות [ל"י א ו].

יסוד החינוך הטוב - לבסס יפה את הרגש הטבעי לטובה⁶, לצדק⁷, לקדושה⁸ ולמישרים⁹, באופן שכשיגדיל האדם כבר ימצא דרך החיים מוכנת לפניו ואיננו צריך כ"א להוסיף לקח ושכל־טוב¹⁰, לעלות מעלה־מעלה¹¹ [ע"א ג ב ריד].

מטרת החינוך - להכשיר את האדם לצורתו המתוקנת, שהנקודה המרכזית שבה היא לעשותו טוב¹² וישר¹³ לפני ד'¹⁴ ואדם [עפ"י אג' א ריה-ריט].

תפקיד החנוך - למצוא את הדרך לטרקלין־מלכור־של־עולם¹⁵, אל הנקודה הפנימית של דרך החיים, מלכות־שמים¹⁶ ויראת־שמים¹⁷ [עפ"י מ"ר 390].

תעודת החנוך בישראל - להביא את הילדות בעצם תומה וטהרתה אל גבול הבחירות והשחרות, הזקנה והשיבה, באופן שתוסד עוז, שלעולם לא ינוס לחה [מ"ר 230].

ר' תרבות.

חנוך - **החנוך הכללי אצל העמים** - צורת חינוך המכרת את הילדות רק למעבר בעלמא, לזיין על ידה את האיש העתיד בכלי קרב למלחמת קיומו [עפ"י מ"ר 230].

חנוכת הבית - **(חנוכת בית־המקדש⁶)** - קביעת הבית הגדול והקדוש שממנו תצא תורה⁷ ואורה ליישראל ולעולם עדי־עד⁸. קביעות מקום האורה⁹ ליישראל ולעולם [ע"א ג ב נ]. ההכנה, הכשרתו של האידיאל ההולך ומתהווה, הולכת ונמשכת ע"י עבודות תדיריות, הקבועות במקום היותר מוכשר להתעלות היותר מקודשת [ע"ר א קפו].

חניה - קביעת מקום והתפסו [ע"ר א רנו].

חניניה - **מדת החניניה** - בוחן לבבות הוא ידע את הטוב העצמי שגם בהמנעו מצאת אל הפועל הוא חפץ יקר ונעלה שראוי למצא חן⁹ מצד עצמיותו, ע"כ גם הנחשלים שבטובים, שטובם לא יצא אל הפועל, אבל כ"ז שלא הושחת יסודם והזיק האחרון קיים בקרבם מנחלת אבות, ראויים הנם לחן, יגיעו למצבים כאלה שיוכל הטוב הגנוז ג"כ לצאת לפועל [ע"א ד ה לב].

חסד - ענין שירושם בנטיה מעשית, להגדיל הטוב של איזה חזון, או איזו מציאות, בכל מליי הרצון [עפ"י ע"ר א עט].

ע"ע חן. ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, אהבת חסד.

חסד - **כח החסד** - הרצון להשפיע טוב¹², שאיפת הטוב¹³ מצד עצמה [עפ"י ע"ר א קג].

חסד - הנהגה טובה של צדק¹⁴ ומישרים¹⁵ [פנק' א לט].

5. סוכה מט: "אין צדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה, שנאמר: "זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד".

6. זוהר ח"ג רמה.

7. ע' מנחות עו; וברש"י זבחים ו; ד"ה אלא שחיסך הכתוב. ועוד י"ל מלשון - חס וחן (גיא מונטר).

חופש, עליתו עד מרום פסגתו - חיים ברוחו הוא, כפי חפץ הטבע האביר של נשמתו החיה [א' ק].

כשאין הנשמה^ו סובלת משום מוטה ועול של כל דעה מוסכמת שיוצאת שלא ממקור־ישראל^ו [עפ"י א"ק א קלה].

החופש הישראלי - ההגיון הרזי^ו, כלומר, הנשמה^ו הישראלית בהיותה, בתור נשמה יחידה יונקת מטל החיים של כנסת־ישראל^ו, חושבת ומציירת על פי טבעה, ועל פי כל אותם הגורמים שגרמו לה לחשוב על דבר כל אותם המאורעות הגדולים, המיוחדים לישראל ותולדות, על פי אותו היחס האלהי, העליון, המובלט, אשר הופע באומה נפלאה זו [א"ק א קלה].

חפש גמור - בלא כח צביוני מיוחד [עפ"י א"ק ג לו].

בלא שום העקה [פנק' ג שלג].

חירות הרצון [א"ק ג לו].

ע"ע חרות. ע"ע דרור.

חפש דעות - תעודתה של שאיפת חופש הדעות - סילוק הפחדנות הרפיה מכל התחום השכלי, כדי שיתגלה אור האלהים במלוי אורו, במלא חופש של שם־מלא^ו [מ"ה פחדנות ג].

חפש העליון - חופש רוח טהרה^ו וקדושה^ו [אג' ב רכנ].

ו המבוקש העולמי היותר מגמתי [שם].

חפש - עולם של חפש - כשהעולם המוסרי^ו מרומם את העולם החוקי הסבתי כולו ומושכו אליו, משפיע עליו מאורו ונמצא שהוא כולו טבוע בים של אור־חיים^ו זה של החוקים המוסריים שהם הרבה עליונים ונשגבים מהחוקים הסבתיים [עפ"י א' יט].

ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, יושר (לעומת עיגולים).

חפש מחשבה - התעלות^ו ושכלול המחשבה^ו, כשיותן לה כל היקף גדלה, כשיוכנו אשיותיה על פי הגודל הכמותי והאיכותי, בכל אשר תעיף שם את עיני רוחה^ו [עפ"י א"ק א רטז].

חפש עליון - דבר־ד^ו [ע"ר א מט].

הגבורה^ו והחסד^ו המוחלטים, באין גבול מדה והערכה [שם מו].

החפש האלהי - היכולת המלאה באין מעצור, הכוללת את האידיאליות^ו המלאה השלמה ומכוללה מכל חמדה, מכל נצח^ו והוד^ו, מכל נשגב^ו ומפואר^ו [עפ"י א"א 140].

החפש העליון - היכולת־העליונה^ו האוצרת בקרבה המון עולמים^ו לאין תכלית [א"ק ג כח].

החפש הגמור - אמיתת השלמות, ההוראה ליכולת הגמורה [עפ"י ע"א א ה קז].

החופש - אפס הגבלה, כל יכול(ת) [עפ"י פנק' א רנד].

חפש גמור - אפס מצרים וגבולים^ו מצמצמים^ו [ע"ר א קס].

מרומי האור ו**החפש העליון** - שם עטרת המלוכה צפונה, מקום^ו ההפך הגמור של העבדות^ו וההכרח - מקור מלכות ישראל [עפ"י מ"ר 38].

חפש עליון - תשובה־עילאה^ו, עליצות דרור^ו [א"ק ג ז (א"ש יב ט)].

החסידות הטהורה - אהבת חסד במלואה [א"י סד].

החסידות ענינה - לעשות נחת־רוח־ליוצרו^ו [מ"ר 275].

מדת החסידות הגדולה - ו יוצאת מתוך בינה^ו אלהית^ו עליונה ותכופה [א' נג].

שורש החסידות האמיתית - ההנחה האמיתית של כל דבר ע"פ תכונתו האמיתית בתכלית היושר^ו והתיקון, עד שלא תמצא הפרעת סדר מפני כל רוח ונטיה אף כחוט השערה [ע"א א ה צא].

יסוד תמימות העבודה והחסידות האמיתית - שהשלמות הפרטית ותשוקתו אליה לא תתפוש מקום כלל לעומת חשקו בשלימות הכלל־איש כזה שקנה לו השלמות הזו ביושר שכלו וטבעו, הוא החסיד־האמיתי^ו ההולך בעצת השכל ולא ע"פ הרגש של אהבת עצמו^ו [עפ"י ע"א א ג נא].

ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, חסיד.

חסידות - החסידות המעשית - ההתגשמות של קרבת־אלהים^ו בחיים בפועל [א"ק ג שיא].

ע"ע מעשים של קדושה, שהחסידות המעשית מתלבשת בהם וכו'.

חסידות - (מגמת תנועת החסידות) - לרומם קדושת המדות, קדושת האמונה, (ו) ההכרה הכללית בקדושתם של ישראל ומעלתם, (ו) להגדיל את רגשי הקדש, הנרדמים בלב בטבע, ע"י רוממות ערך התפלה [א"י כה].

להאיר את האור־האלקי^ו בעשירות ובזריחה^ו מבהקת בכל לב^ו וכל מח [אג' א קלב].

ע"ע התנגדות.

חסיון אלהי - הבא מתוך הדבקות^ו - צרור־החיים^ו [עפ"י ע"ר ב עז].

ע"ע בטחון נשגב עליון.

חפש - החפש היסודי - התפשטות הנפש וכחותיה לאותם הצדדים שהיא נוטה, שוקקת ושואפת אליהם מעצמות טבעה [מ"ר 33]. מעמד טבעי כזה שמצד עצמו יחשק כבר בהנהגה היותר שלמה ומתוקנת. >ה בא אחר עמל גדול וידיעה שלמה בהשכלת החיים, שהציור הפנימי התרומם, להתרחב ולהתעמק בעומק היותר נעלה עד כדי להרגיש יפה את כל הקיום היותר דקים הנמצאים בענפי החיים וכל סכסוכים שנמצאים בהם, ולדעת שעכ"ז מטרתו חזקה ובינתו ברורה שיבחור תמיד את הטוב> [עפ"י פנ' קה].

כשתנועות החיים הולכות אחרי ההכרה הברורה בטוב^ו שנמצא בנטיה שהן חפצות לנטות לה [קבצ' ב מז (ב"ר שכה)].

מצב החופש - שיהיו הכוחות הנפשיים עושים את תפקידם ברוח האדם לא על־פי מועקה של עבדות^ו, כ־אם על־פי הכרה והתנדבות הרוח המלא אורה^ו, ודעת מלאה בערכו ותוכן פעולתו [עפ"י קבצ' ג יא-יב].

האידיאליות^ו העליונה שהיא גלוי אור הקדש^ו שבשאיפה הפנימית של הרוח^ו [חד' קמ].

הרגשת שורש נטית הנשמה ממקור החיים שלה [עפ"י א"ק א ה].

חפשי - שיסודו ביסוד הנשמה^ו במקוריותה [קובץ א תקיב].

כשהעמיד האדם את שכלו במעלה כזאת עד שהוא הולך ועולה מאיליו במסילה ישרה העולה למעלה, וכן מדותיו הן כ"כ מזוקקות עד שכל מה שהן מתגברות הן מוסיפות טוב וישר, ואז אינו צריך לשום הדרכה מחוץ לעצמותו [עפ"י פני קכד].

חרות עצמית - חרות הגוף מכל שעבוד זר, מכל שעבוד הכופה את צלם אלהים אשר באדם להיות משועבד לכל כח אשר הוא מוריד את ערכו, את תפארתו גדולתו והדרתו קדושתו, הנקנית ע"י חרותה של הנשמה, חרות הרוח מכל מה שהוא מטה אותה ממסילתה הישרה והאיתנה היצוקה במהותו העצמית [שם רמדה].

חירות אמתית - גאולה מכללים עבדותיים [א"ק ג לה]. להתפתח על פי הטבע הפנימי בלא עירוב יסודות זרים המעיקים [ע"ר ב רפח].

מצב המתאים לנטיות הטבעיות שביצור ההוא, שיצאו אל הפועל השלם [עפ"י ע"א ג ז].

כשהאדם מתפשט בהארת נשמתו לכל הצדדים, לעומק־רום ועומק־תחת, עומק מזרח ועומק מערב, עומק צפון ועומק דרום ואינו מניח מקום בשכל ובהרגשה שלא יחדור שם במלוא חופשו [א"ה ב (מהדורת תשס"ב) ב 493].

יסוד החירות - החיים על פי הטבע הטהור בלא שום מעיק ומכריח, לא העקה חומרית, לא מוסרית, ולא שכלית [עפ"י ל"ה 222].

עיקר החירות - התגלות הצביון הטהור של הנטיה הפנימית [עפ"י ל"ה 222].

חרות עליונה - שחרור הרצון, חפש האופי. התכונה היותר עליונה הראויה להיות מתממת את כל העולם באור החרות העליון [א"ק ג לה].

חרות גמורה - השתלמות שלטון רוח האדם על עצמו ועל העולם. "אי בעו צדיקי ברו עלמא" [מ"ר 34-35].

חרות - התגלות התביעה הפנימית במציאות המעשית [שי' מועדים ב 129]. ע"ע חפש. ע"ע דרור. ר' עבדות. ר' "חרות עולם". ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה.

חרות - אור החירות העליון - ההתודעות האלהית הבהירה, הבאה רק מתוך הכרה ואהבה, מתוך רוחב לב, מדושן עונג רוחני [עפ"י קובץ א תרצג].

חרות - יסודה בישראל - ההכרה שכל דרך־ד' כתורה היא תולדה נאמנה מכוונת לפי אמתת טבעיותו הכללית, מצד כללות כנסת־ישראל [ע"ר ב רפח].

חרות - "עלמא דחירו" - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר.

"חרות עולם" - חירות עולמית, כללית, קוסמולוגית, של שייכות לרבנו של עולם. החירות הפנימית [שי' ב 38]. ע"ע חרות עליונה.

חפש - שכל מקודש, יסוד החכמה־הקדומה, אומן, אב האמונה־העליונה - אמונת־אומן, שמכוחו האמונה נאצלת [עפ"י א"א 128, 77].

חפש העליון - ההתעודדות המאושרה המתעלה מכל רעיון ומכל הקצבה מחשבתית, וק"ו מכל סדר מדותי ומכל תכונה מעשית [ע"ר א יג].

חצון - עולם חיצון - המציאות הרחבה של הרוחניות ממעל להיותנו [א"ק ב שמח].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, חיצון, עולם חיצוני.

חצוני - ההכרה החצונית (לעומת פנימית) - ההכרה השכלית שבאה מתוך הכרת העולם והמציאות [א"ק א נח].

מושג חיצוני - מושג הבא לאדם מחוץ לפנים [עפ"י שם שם].

חצוני - בנין חצוני ברוחו של אדם (לעומת בנין פנימי) - התורה, החכמה וההכרה, בלא - היראה, התפילה והעבודה. כל מה שהחפץ הפנימי עומד מרחוק, או אינו משתתף בזה. >אפילו ההכרה המדעית כשאיננה משתכללת כל כך עד לכדי הטבעת הרצון היותר עמוק על פיה. כל זמן שתהיה מציירת והוגה, וחפץ הלב בחייו אינו נוטל חלק במעמק החיים הציוריים הללו < [עפ"י א"ק ג פח].

חצוני - ע"ע סקירה חצונית.

חצוני - חצוניות באדם, הצד החצוני - הכלים החמריים וההמשכה הטבעית אחרי נטיותיהם [ע"א ג ב קא]. ע"ע פנימי, פנימיות האדם.

חצוניות העולם - (לעומת פנימיותו) - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר.

חצות לילה - ע"ע לילה, חצי הלילה הראשון. ע"ע לילה, מחצית האחרונה של הלילה.

חרדת קדש - החרדה והרגשת כח הקדושה ע"י ההתנגדות שיש בטבעה הבהמי של הנפש הטבעית אל השלמות [עפ"י ע"א א ה].

חרוב - אילן שתכונת מטעו בעולם בא ע"י דעה מיושבת של אהבת הכלל, באופן מוסרי עליון, בתור חובה של היושר המושכל לנטע בשביל שיהנו הדורות הבאים, "כי היכי דנטעי לי אבהתי"*. ע"כ הוא יותר קרוב להשכליות הנשאות של גדולי עולם המקפלים את הטובה היותר עליונה של הדורות והזמנים בסקירתם העליונה והקדושה [ע"א ג ב רסז].

חרות - הרוח הנשאה שהאדם וכן העם בכלל מתרומם על ידה להיות נאמן להעצמיות הפנימית שלו, להתכונה הנפשית של צלם־אלהים אשר בקרבנו, ובתכונה כזאת אפשר לו להרגיש את חייו בתור חיים מגמתיים, שהם שוים את ערכם [ע"ר ב רמה].

8. תענית כג. "כי היכי דשתלי לי אבהתי שתלי נמי לבראי".

9. סנהדרין סה:

חשק - (הדבקות־האלהית^ו המתבטאת בשם **חשק**) - קשר מקיף^ו שעומד מבחוץ (לנפש), ומקרין קרני זוהר^ו ממרחק, עד שהוא מקיף את כל שעור־קומתו^ו הרוחנית של האדם. >דומה להביטוי חשוקים, וחשוקיהם כסף, החשוק המקיף את העמוד. תוכן זה מתגלה ע"י מפעלי חיים ומעשים נבלטים, שעל ידם בא החבור של אור הקודש^ו עם נפש האדם <[עפ"י ע"א ד יב לה].
החשק הפנימי - המחשבה־הרוחנית^ו, הצמאון־האלהי^ו [ע"א ד ט צ (ג"ר 93)].

חשובן הנפש - הלמוד של תורת המוסר^ו, והבקורת העצמית של האדם [מ"ר 121].
ההשתדלות בינו לבין שכלו במה שיש עליו מהחובות [מ"א ד ב].
חשובן הנפש, מהותו - שיהיה האדם נושא ונותן בשכל על כל עניני נפשו וחיוב עבודתו לאלהים^ו ית' [מ"א ד א].
חשך - ע"ע חושך.

ט

טבע - הטבע - החיים והעולם [עפ"י א"א 113].

טבע - הטבע - הגופניות והחברתיות [א"ק ב שיז].

טבע - תביעות הטבע - הפשטות, הבריאות, הנורמאליות שבחיים, בהרגשה, בשכל, בהתפעלות [שם (ע"ט קיד)].

טבע - החוקיות הכללית את האדם והעולם. חוקיות החורזת את כל סדרי המציאות - האדם, הדורות, ההויה וההסתוריה, שמים וארץ. חוקיות המארגנת את כל הברואים והיצורים לחטיבה אחת [נעפ"י ב"ר שצז].

טבע - החק הכללי התדירי שבו חקק צור־עולמים ב"ה את עולמו לעדי־עד [ע"א ד ה ג].

אחיזת הסבות^ו במסובבים, באופנים השונים ובתכניות הרבות שהגן עומדות ומסודרות, שוטפות והולכות [עפ"י א"ק ג כח].

קשרי הסיבות בעלילותיהן [קובץ ז לה].

מערכה טבעית - חוליות של שלשלת גדולה, ארוכה ומסודרת, שכל אחת נאחזת בחברתה [א"ק א קמד].

סדרי הטבע - השלשלאות שהן טבועות כטבעות אחוזות זו בזו באופן קבוע ובלתי נהרס ונדלג [ע"ר א מט].

התהלוכה עפ"י טבע - בלא השגחה^ו פרטית [עפ"י מא"ה ג קפח].

טבע - מהלך ההשלמה לאט [ה' רכ].

הסדר וההדרגה המניחים מקום לאדם להיות פועל לא נפעל [עפ"י ע"א ג ב קצד].

טבע - זרם מצד המשך ההויה, מהאמצעים מהסיבות^ו נעפ"י נ"א ה [31].

הסיבות והמסובבים [נ"א ה 29].

טבע - (במובן המדעי הרגיל) - חוקי ברזל, החוקיות העיוורת^ו השולטת במציאות (שהקדושה^ו לוחמת כנגדה) [נעפ"י ב"ר שצז].

טבעיות - היציבות המסודרת של התופעות [ב"א 10].

טבע - **עולם הטבע** - העולם־התחתית^ו, המוגבל ומצומצם בטבעיותו [עפ"י א' כדח].

ע"ע נס, עולם הנס. ע' בנספחות, מדור מחקרים, הנהגת הטבע והנהגה נסיית.

טבע הניסי - **הטבע הניסי** - אותם החוקים הניסיים והגדרים הנפלאים, המקשרים את עלילותיהם, והכל עשוי בעצה^ו של החירות־העליונה^ו שאין עמה שיעבוד והכרח [קובץ ז לה].

טהור - במלא טהרתו - בתוכן המסולק מכל עכירות וזוהם^ו רצוני משופל [ע"ר א ח].

בלא שום פניה גסה^ו [קובץ א מז].

לא בתערובות תאוות הגופניות, חלאה וסיג [עפ"י פנק' ג רעז].

מנושא מכל נטיות החומר^ו וזוהמותיו^ו [עפ"י ע"ר א כח].

טהורה - שאינה סופגת^ו בקרבה את הזוהמא^ו של ערלת^ו הלב וטומאת^ו יצרי האדם הרעים [פנק' א שסב].

ע' בנספחות, מדור מחקרים, טהרה וקדושה ההבדל ביניהן, בהפרש שבין טהור לקדוש.

טהור - שם טהור - השגה^ו צחה בלתי מעורבת בדמיונות שוא [לא' קפב].

ע"ע "יראת ד' טהורה".

טהור - ע' בנספחות, מדור מחקרים, קדוש. טהור. טמא.

טהרה - העתקה מן הרע והכיעור, מן הרפיון והשפלות [ע"א ד ט נא].

העלאה משפלות ומאפשרות עיוות לדרכי חשך [עפ"י שם ג ב נ].

טהרת הלב מתאוות רעות [עפ"י פנק' ג רעז].

הפעולה המזקקת ומעלה [קובץ ה רט].

שיהיה הלב טהור^ו וכל פניותיו במעשה חובה ורשות לא יהיה כ"א לשם השי"ת [מ"ר 274].

מעלת הטהרה - שתה"י כל הגשמיים לכה"פ הכנה לקדושה^ו [מא"ה ב שטו (ב"ר שמא)].

תכלית הטהרה - שלא יתערב אפילו משהו מנטיה לצד הרע^ו והכעור מצד עצמו [עפ"י ע"ר א קלזח].

הטהרה האמיתית - קרבתו ית' והשגת רצונו [מא"ה ג רעו].

הקירוב בערך אורי־פנייהשי"ת^ו, קרבתו^ו ית' והשגת רצונו^ו [מ"ש שיט].

ר' טהור. ע' בנספחות, מדור מחקרים, טהרה וקדושה ההבדל ביניהן.

טהרה - הסבה של צורך הטהרה - ע"ע טומאה.

טהרה - עצמיות הטוב. יסודו העליון^ו של תוכן הטוב^ו המתגלה בחיים [עפ"י א"ק ב תעז].

טהרה עליונה - שפעת^ו החיים העליונים, המקודשים בקדושה^ו האצילית^ו. שפעת החיים ההולכת מקור־החיים^ו מהטוב־העליון^ו.

שפעת עז^ו החיים־החיים בטהרת^ו טובם [עפ"י ע"ר א לד].

ע"ע טומאה.

טוב - הטוב הכללי - הטוב־האלהי השורה בעולמות^ו כולם, אור טי־העולמים^ו. נשמת־כל, האצילית, בהודה וקדושתה [א"ש פרק ב]. כבוד־שם־י^ו, להועיל לכלל המציאות [ע"א ב ט שכא]. הטוב־המוחלט^ו הסובב כל מצבי ההויה [מ"ר 4]. הטוב האידיאלי, המתגלה בהשקפת האחדות^ו, הוא הטוב־המוחלט^ו, הנשאף בטוב המתעלה [א"ק ב תנא].

הטוב המוחלט - הטוב האלהי הנצחי שבמציאות כולה. הטוב אל הכל. הטוב האלהי הכללי. מלכות־שמים^ו [א' נב]. הטוב הכל־כללי, הנצחי, האינסופי, האלהי [צ"צ כג].

טוב אלהי - הטוב האלהי - עוצם היכולת^ו ואדירות החפץ, להיטיב^ו, להאיר^ו ולהחיות [א"ק ג יא]. הטוב הגמור, היסוד של המגמה^ו לכל התגלות אלהות^ו, והשפעת התורה^ו והנבואה^ו בעולם [א"ק ב תקמז]. הטוב לכל [ע"ר ב רסד].

הטוב הגמור - עוצם הרצון לתיקון^ו, לשכלול, להויה [א"ק ב תקכו]. הטוב־העליון^ו [נ"א ה 30].

ו בעולם הגדול של הטוב המוחלט, ערכי ההבדלה שבין טוב לרע מתבטלים, מרב טובו ותגבורת שפעת חייו האדירים [עפ"י א"ק ב תצט].

טוב - "רוב טובך"¹ - הטוב הרב, הטוב־המוחלט^ו. מלא החיים, בכל עז^ו ואומץ, בקדושתו ושאיפת טובו, שרק רצון^ו הבורא כל עולמים יעשה בעולמים כולם, ורק החפץ^ו הכביר והקדוש העליון יהיה הרודה והדוחף את כל מערכות המעשים בכל היקום, בטבע, ובכל משטרי המציאות [ע"ר א קנט].

טוב העליון - זיו־העליון^ו של אור פני המלך המתנשא לכל לראש מעל כל ענין העולמות^ו [ע"ר א רפט]. החכמה־העליונה^ו [ע"ר ב סא]. מקור־החיים^ו [עפ"י ע"ר א לד].

תכלית הטוב - מקומו־של־עולם^ו, החכמה העליונה השלמה [עפ"י מ"א א ו].

הטוב - התוכן של הקודש^ו [א"ק א צ, ע"ר א שעב, א"ש ו ו]. השלמות העליונה שנשמת כל חי אליה עורגת [ע"ר ב עט]. האור^ו של החסד^ו הנאמן^ו, מקור־החיים^ו והשלום^ו, האמת^ו והצדק^ו, שכל ההפכים יושלמו אליו [א"ק ג קפג]. האלהות^ו - [קבצ' ב עא].

זרם הטוב - מקור האושר^ו, הצדקה^ו והישרנות, השלום והברכה^ו [א"ק ג קפט]. הטוב^ו שהוא למעלה מכל מדה ושיעור. התעלות^ו עצמנו והתעלות כל העולם, כל היש, כל ההויה למעלת יסוד כל המרחבים, לאור^ו כל האורות^ו, לנחלה בלא מצרים [שם שמו].

הטוב האמיתי - אור־י^ו והשכלת אמיתו, נעם^ו טובו, ענג^ו יפעת תפארת^ו גדולתו^ו [ע"ר א קנז].

טהרה - (באדם) - שיהיה האדם טהור^ו בכל דבריו ודרכיו ומחשבתו שלא יהיה בהם שום תערובת דבר שהוא נגד רצון־עליון^ו ית"ש. >ואפי' אם לא יהיה לו חטא^ו ועבירה^ו בפועל רק שהוא נוטה לחטא ג"כ אין זה טהור< [מא"ה א קג].

מדת הטהור - שימחו מקרב לבבו כל הנטיות של החטאים ותאוות חומריות [שם].

הטהרה הגופנית - (הטהרה) במזג ומדות - שקיטת התאוה וזיכוך החומר [א"ק א רמ].

טהרה - "הבא ליטהר" - המתאים את הוויית מציאותו עם המציאות הכללית שלכל ההויה כולה לכל הרום^ו ולכל העומק שלה [עפ"י ע"א ד יב ל].

טוב - הסדור הקיים בתנאו המורכבים המתקבלים על רצונו ודעתו של אדם [ע"ר א קפט]. המושג המתאים [א"ק ב תנט].

טוב - המשכלל את הישות [ר"מ כב]. התכונה שהיא מכוננת לשכלולה של ההויה, לכללותיה ולפרטיותיה, לרוחה ולגויתה [א"ק ג קסג]. שאיפת בנין, קוממות, הארה^ו והתרוממות^ו [שם ב תעו]. מוביל לתכלית השלמות הנצחית^ו הרצויה [עפ"י ע"ר א פ]. בנין העולם שכלולו ופארו [פנק' א שכט]. ע"ע רע.

טוב - שמה שראוי להשפיע ולהתלבש באיברים ופעולות משפיע^ו לזולתו [מא"ה ד קסג]. ע"ע "רע".

טוב - הטוב האמיתי - הטוב־הכללי^ו, חן^ו השכל הטוב, המוסר^ו והיושר^ו האמיתי, שא"א שיבנה כי אם על ידי תיקון־עולם־במלכות־שדי^ו [עפ"י ע"ר א שפו (ע"א ב ט רצ. א"ה 721)]. חפץ^ו השם יתברך [מ"ה ברית א (פנ' ה)]. השגתו^ו יתברך [מא"ה, ענייני תפילה, תקט]. הטוב ההולם עם כל הכחות הפנימיים והחיצוניים של הנפש ועם כל ההויה כולה [קבצ' ב קח (פנק' ד רנ. מא"ה א (מהדורת תשס"ה) עג]].

טוב - הטוב הגדול - הטוב העולה מהכללות המאוחדת של כל הפרטים, בין פרטי הזמן, בין פרטי המקום, בין פרטי המציאות בכללותה [ע"ר א צט].

"טוב ד" - המציאות כולה [ע"א ב ז לט].

"טוב ד" - מדת טובו המוחלטה, אשר לא תגור עמו כל רעה [ע"ר ב פח]. ע' במדור פסוקים ובטוויי חז"ל, אעביר כל טובי על פניך.

הטוב האידיאלי האלהי - מקורי־ישראלי^ו, המקור שכל הטוב של המציאות נובע ממנו. המקור האמיתי של הצד האידיאלי ביסוד המוסרי שבקרב עם ישראל [עפ"י ע"ה קלה].

ע"ע טהרה.

טוב - הטוב והיושר^ו - מרומי המגמות^ו היותר נשאות, שהם הנם החפצים^ו האלהיים^ו [ע"ה קיב].

טוב - כל טוב - חיים שלום^ו ועדנים^ו [א"ק ב שסט].

טוב - "רב טוב" - ע"ע טוב אלהי, "רוב טובך".

טוב ד' - ע' טוב, הטוב הגדול.

טוב לב - \diamond טוב הלב יבוא כשהנטיית הטבעיות הן קולעות את מטרותן [ע"א ג ב נ].

ע"ע לב טוב.

טוהר - בהירותה של הערפלות וחסרון לקויה [צ"צ א עט].

טומאה - עצמיות הרע^ו. יסודו העליון של תוכן הרע המתגלה בחיים [עפ"י א"ק ב תעז].

הרשעה^ו הסרה בעיקר עומק מהותה משכלול הטוב^ו [עפ"י שם תעה].

רגש יחש מציאות הרע והבחנתו [ע"א ג ב עח].

הריחוק בערך אור פני השי"ת [מ"ש שיט].

ע"ע טהרה. ע"ע טמא.

טל - (לעומת גשם)^ו - ההשפעה^ו שבאה מצד חסד־עליון^ו לבדו, מכון כנגד קרבת^ו השי"ת הבאה ע"י הכנעת^ו הלב, שע"י שהוא מכניע את לבו השי"ת מרחם^ו עליו, ובלא השתדלותו מתקרבת אליו השגחתו^ו ית' ואורי־פניו^ו [עפ"י מא"ה א קנט, מ"ש נט].

שפע קדושת הנפש, שאינו נמנע לעולם וטוב לכל כטל [עפ"י פנק' ה קיט].

טל חיים - טל החיים היסודי - הרצון^ו וההרגשה, ההכרה והתשוקה ממנה הפנימית^ו של הנשמה^ו [א"ק ג קלז].

חכמה ורעננות^ו של קדושה^ו [פנק' א תלז].

טללי אורות^ו - חיי קודש^ו וטוהר^ו [א"ק ב שכט].

טללי חיים - לשדי אורות^ו [א"ק ג שמג].

טמא - שהמהותיות העצמית שלו הוא רע [קובץ ח א]. ע"ע טומאה.

טמא - ע' בנספחות, מדור מחקרים, קדוש. טהור. טמא.

טמטום² - כשנעשה האדם מדרס לצד העור^ו שבו, לאותו הצד החלש, שאינו יכול להתגבר עד כדי האומץ של אחיזת החיים^ו בסדרם כפי התביעה השלמה שלהם [א"י י ה].

טמטום הלב - איבוד הרושם של ציור^ו החיים המיוחדים לישראל, שטטוש הקדושה הישראלית, (עד ש)שוב אין כחות הנפש מתקשרים בתכונה ישראלית, ותוכן החיים הפנימיים של האומה, בעומק הרגשותיה, איננו נכנס בתוך (הלב). פגימת הנשמה [עפ"י קובץ א קסא].

שלא יכנס אור הדעת שבמוח אל תוך הלב וזה גורם ממילא קלקול המדות [פנק' ג טז (מא"ה ב רסה)].

טמטום הלב המרגיש והמח החושב - (שלא) להיות עלול להרגיש עדינות ולחשב גדולות^ו ואמתיות [עפ"י קבצ' ג קלג (קבצ' ב קמז)]. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, עברה מטמטמת לבו של אדם.

טמיר - ספון וגנוז [פנק' ב רט].

טעימה - (לעומת אכילה)^ו - תתיחס להנאה של שעת העסק באכילה, ההנאה בעת האוכל [ע"א ג א לה].

טעם - (במובנו הרוחני לעומת ריח)^ו - מסמן את השאיפה האידיאלית^ו לפי ערכה אחרי ההתגשמות המעשית שבפועל [עפ"י מ"ר 237].

יהדות טבעית - ההוד^ו שבקומתה הרוחנית^ו של היהדות^ו, הצורה הטבעית^ו אשר לכנסת־ישראל^ו בהסתעפותה [עפ"י א' קמב]. הדבקות בכנסת־ישראל ובעול מלכות שמים ברגש אמונה^ו שלמה ואהבה^ו טבעית נאמנה^ו של עם ד', >שעל זה נאמר "העמוסים מיני בטן הנשואים מיני רחם"< [עפ"י ע"א ב 235]. ע"ע יהדות ניסית. ע"ע אמונה, היסוד הטבעי של האמונה. ע' במדור פסוקים ובטוויי חז"ל, עמוסי בטן. ושם, ירח (בעולם השכלי וכו'). ע' בנספחות, מדור מחקרים, כנסת ישראל ניסית וטבעית וכו'.

יהדות ניסית - הנצח^ו שבקומתה הרוחנית^ו של היהדות^ו, הניסיות שבה והלך מחשבותיה, עומק רגשותיה וחותרם המעשי שלה. הצורה הניסית^ו אשר לכנסת־ישראל^ו בהסתעפותה [עפ"י א' קמב]. ע"ע יהדות טבעית. ע"ע אמונה, היסוד הטבעי של האמונה. ע' בנספחות, מדור מחקרים, כנסת ישראל ניסית וטבעית וכו'.

יום - היום - זמן המוכשר לחיי החברה, והתפזרות החיים ברעות וידידות קבוצית [ע"ר א קעב]. ע"ע לילה.

יום - "מדת יום" - ע' במדור פסוקים ובטוויי חז"ל.

יום הגדול - היום הגדול - היום אשר כל הימים השוטפים ועוברים אליו ישובו ועמו יתאחדו בעלייתו יתעלו וירוממו ברומו [ר"מ קפג].

יופי - הסדר המתוקן¹ [ע"א ב ו מו (מ"ר 212)].

משפט היופי - קבוץ חוקים נפרדים אל תוך מערכה אחת וסדור מקביל [שם].

הערכת היופי - חק הדברים המתאימים זה לזה כשהם יחד, שבהם תוכן ההדר והפאר^ו [עפ"י ע"ר א קט]. ע"ע נוי. ע' בנספחות, מדור מחקרים, נוי לעומת יופי.

יופי עליון - היופי העליון - התפארת־האלהית^ו [קובץ א תרו].

יופי שכלי - היופי השכלי - הצדקה^ו והמשרים^ו, מעשים טובים ומדות טובות [ע"א ב ט רסט].

יוצר - (כדוגמא של מעלה) - פועל בציוורו^ו על כל היקום [עפ"י א"ק ג סח].

יושר - האור^ו והצדק^ו [עפ"י ע"ר א קעו].

ידיעה - רעיון^ו ומחשבה, המכריעים את דרכי החיים כולם [עפ"י ע"ר א קיד].

המסקנא המוסרית^ו המתגלמת [קובץ ד מו].

ידיעה - (מדד איכותה) - עפ"י עומק ההבנה וחריפות השימוש בה לכל חפץ [עפ"י ע"א ב ט שמד].

ידיעה - הידיעה המוחלטת (האלהית, לעומת צפיה אלהית) - ע' במדור השגחה.

ידיעת האלהות - ידיעת האלהות הטהורה בעולם - אותה ההכרה השלמה, שגוררת אחריה ועמה כל המעשים הטובים בכלל האנושיות, להאיר את העולם כולו באור האמת^ו והשלום^ו [ע"ר א שפו].

ידיעת שם ד' - התנשאות אל רוממות התכלית הכללית [עפ"י ע"א ב 210-211].

◊ **ידיעת השם ית' כוללת שתי אלה** - ידיעה האמיתית הדרושה להישיר המעשים ולרוממם. והשנית - ידיעה שהיא לרומם הנפש עצמה בידיעות האמת והדרת^ו נעם^ו הנשגבות^ו בדעת־האלקים [ע"א א ב ה].

ע' במדור פסוקים ובטוויי חז"ל, דעת אלהים. ושם, יודעי שמך. ע"ע דעת ד' העליונה.

יהדות - הוקרת האמונה^ו ושמירת התורה^ו והדת^ו בכנסת־ישראל^ו ביתרון של קדש^ו עליון [מ"ר 30]. ארחות החיים הנובעים ממקור האחדות של יחיד^ו תי־העולמים^ו [אג' א קעה].

האידיאל^ו של האומה^ו כולה. הטבע הנפשי, שמשותף את הרצונות להרגשה אלהית^ו קרובה וגם נקיה וטהורה^ו [מ"ר 457, 493]. התמצית הפנימית^ו של האנושיות ושל המציאות במובן הרחב, מצד תוכנה הפנימי של היהדות ומקורה שהוא כנסת־ישראל^ו [עפ"י אג' א קעה, ב סה, א' קמב].

יהדות - מגמתה - ההארה של האלהות^ו בצורה היותר טהורה^ו ומאירה בקרבה פנימה ובעולם ובחיים בכלל, והשלמת טפוסה הלאומי הזה עפ"י רוחה העצמי בארצה ההסתורית [א' נ].

דמותה העליונה של היהדות - גלוי ערכיה הנצחיים והקדושים של האומה הישראלית [ל"י א (מהדורת בית אל תשס"ב) כה]. ע"ע רוח הזמן, רוח הזמן האמיתי של היהדות.

1. **יופי, הסדר המתוקן** - על היופי־העליון כותב רמח"ל בקל"ח פתחי חכמה, פתח נח: "יופי הוא הסידור הנאה של התיקונים, שאין שום עירבוב של חשך, אלא הכל מסודר בדרך הנהגה שלמה, לפי התיקונים הצריכים להשפעת הטוב".

זמן שלא יחלל זרעו ולא ישפיל את הוד תעודת האוצר אשר אור חיי עולמים בתוכו, ברוח החיים וקדושת כל הטוב, (שאז) כל הנחלה של רכוש המדות הטובות והידיעות היקרות שנמזגו במשך הזמן בדם ובבשר של הדורות ונעשו לנחלה בטוחה וקבועה, (ו) הבאים אחריהם מתחילים את בנינם מאותו המקום שכבר עלו עליו דורותיהם הקודמים והולכים למעלה למשכיל² [עפ"י ע"א ד ה נד].

יכולת - (לעומת רצון, חפץ) - החכמה והכשרון [א"י לו].
שלמות היכולת - כשיצא האדם אל הפועל את כשרונו המדעי בכל חכמה עיונית ומעשית וכל מלאכה, תשלם יכלתו [עפ"י ל"ה 191].

יכולת עליונה - היכולת העליונה - המציאות היותר נבחרה, יותר פאורה, יותר חזקה ויותר אמיתית. היכולת האין סופית, כלל כל האפשרויות האלהיות, שאין להן קץ ותכלית. הים האוירי-העליון² של כל האפשרויות האין-סופיות [עפ"י א"ק ג כח, ע"ר א מז].
ע"ע אדנות מוחלטה.

ימין - (לעומת שמאל) - מתיחש יחוש של ערך ורושם אל הענינים הרחוניים³, >מול הענינים הגשמיים שראוי להכירם בתור חלושים מהם, כערך הימין אל השמאל<. צד השכל והמעלה [ע"א ב ט רלח, רלט (ח"פ לח:)].

כח הימין³ - מורה על יתרונות [פני יא].
ימין - הנטיה התכליתית של כללות המטרה של החיים. המטרה העליונה והמסומנת שהחיים מתאימים לה הנכרת ביותר, ע"פ היסוד האלהי בהם, בצד הימין, שעילוי כח החיים ניכר בו [עפ"י ע"א ד ו טו].
המטרות העקריות [ע"ר א נו].
המגמה העיקרית [עפ"י ע"א ד ו נו].
המגמות העליונות [ע"א ד ו נח].
הצד החשוב [עפ"י מ"ש נו].
העיקר [ע"א ד ו יז].
הכח הפועל, כערך צורה⁴ [עפ"י ע"א ב ט רמ].
הפועל, המסדר, הבונה והעוסק התדירי. מקום הרחמים והחסד, הגבורה והאמונה האלמותית [עפ"י קובץ ז רג].

המוסר⁵ השלם ודעת-ד⁶ וכל המדות העליונות הנמשכות מהם [ע"א ג ב צא].

להיות הנפש דבקה בעצם טבעה בשיווי קדושת התורה [עפ"י ע"א א ה פח].

יושר האמיתי - העצמיות והקדושה⁷ בבירורה [קובץ ו רסט].

מרום היושר - הקושט והאור, הקודש⁸ והטוב⁹, להיות מבלט את החותם הנצחי, את האמת, חותמו של הקב"ה [ר"מ כו].

יושר וצדק - הסדר הטוב¹⁰ והמעולה המסבב טוב לכל, שהוא קשור יפה באמתת המציאות וברעיון הלב ביחש המעולה שלפי גודלו ותפארתו אנו קוראים אותו ומתגלה בו חפץ-ד¹¹ [מ"ה אהבה ג].

ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, ישר. ע"ע טוב, הטוב והיושר.

יושר פנימי - ♦ אדם מישראל ימצא אותו לפי אותה המדה שאורה-של-תורה¹² במעשה ובעיון התרחבה בלבבו, ולפי הערך שהמדות הטובות נקבעו עמוק בנפשו [א"א כט].

יחוד ד' - דעת ד' ויחודו - ♦ היא מצד הנשמה¹³ בלבד [פ"א קעה].

יחוד ד' בעולם - ליחד כל הברואים שיעשו כולם אגודה אחת, לעשות רצונו בלבב שלם [עפ"י ע"ר א קנח].

יחידות אלהית - היחידות המוחלטה - ♦ היחידות המוחלטה למעלה מכל ציור¹⁴ של עולם¹⁵, אין כח בשום שפה לבטאה, ולא בשום שכל ולב להשכילה, אבל מתוך האחדות-המוחלטה¹⁶, שהיא מבארת את היחידות-האלהית-בעולם¹⁷, שברב זהרה היא באה לנו ע"י אורה-התורה¹⁸ דוקא, אנו באים לקצת הכרה בערך היחידות המוחלטה, שאינה נהגת בשום אופן, מאפס ציור ודוגמא אותיותית איך לתארה [ע"ר א כה].

ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, "יחיד". ע' בנספחות, מדור מחקרים, אחדות ויחוד.

יחס - יחוס בשלשלת שלו, יסודו - הנושא הפנימי של הכוחות הטובים המתנחלים והולכים, המשתלשלים מראשי הדורות עד תולדותיהם. >ובכל אדם גנוז בקרבו אוצר הטוב לתולדותיו, כל

2. **הים האוירי העליון -** בתפילת היחוד לר' נחוניא בן הקנה, המובאת בתחילת הלשבו" הקדוש"ש ד' שדי הטהור בטוהר המציאות ואדיר באחדות השוה המתעלה והמתרומם באויר הקדמון המתמצע לו ללז בקודש הדר נועם טובך" וכו' ע"ש. ובס"י פ"ב מ"ו "וחצב עמודים גדולים מאויר שאינו נתפס". ובז"ח שיר השירים ע': "ובא אליה מלך גדול, דא את ל', דאיהי מגדלא דפרח באוירא דכ"א דאתפס. בגין דאית אוירא אחרא דלא אתפס כלל, ולא ידיע". ובעמק המלך שער א, פרק ג: "אוירא דאין סוף, דהיינו העצמות". ושם שער ב, פרק ב, ובנובלות חכמה ליש"ר מקנדיא עלה יז: "המקום שנתפנה מעליית חצי המלבוש נקרא אויר קדמון ו'רשימו'. ואמר שהמקום שנעשה מפניית חצי המלבוש נקרא אויר קדמון' ובספר הזוהר 'אוירא קדמאה', ונקרא גם כן 'רשימו' בפי חכמי הקבלה, שבאויר זה נשאר רושם הן מאור עצמות הא"ס שנסתלק, הן מאור הלבוש שנתצמצם ונתעלה. ובתוך האויר קדמון יש אדם קדמון". וביונת אלם, פרק א "טהירו עילאה בגי' שמי'... ונקרא אויר קדמון והוא נפש העולם". ובביאורים לס' אוצרות חיים לרמח"ל, סי' ג: "חלל נקרא מה שהוסר ממנו הבלתי תכליות. והרשימו הנשאר הוא אויר פנוי, ואין חלל בלא רשימו, כדלקמן. אך בבחינת מה שנסתלק נקרא חלל, ובבחינה שנשאר נקרא רשימו, והיינו אויר קדמון, כאויר שבין עצם לעצם בעה"ז". ובלקוטי הגר"א סוף ספדצ"ג, לח: (מהד' שערי זוהר) ד"ה וכו"א "אוירא הוא בלא גבול". וברד"ל פדר"א ד ס"ק טז "האויר הקדמון הכתר". ובלקוטי תורה לרש"י, שיר השירים, דף ב עמודה ד, ודף ג עמודה א: "אויר שהוא מקור האור וכו'". ובלשבו" הקדוש"ש, שער ה פרק א "הצמצום הוא כעין אויר ומקום פנוי אשר בתוכו נמצאו ונעשו כל העולמות כולם ולכן נקרא אויר קדמון". ע"ע במדור מונחי קבלה ונסתר, טהירו עילאה, ובהערה שם.
3. **מורה על יתרונות -** מתאים לדברי הרלב"ג יהושע א ז, ושם כג ב. (הערת הרב שלום הימן).

יקום - היצירה⁴ כולה בקישוריה [ע"א ד ט עא].

יראה - המוסריות במעשה וברגש, המאגדת את כל הפרטים אל הכלל והכלל אליהם [ע"א ב 288].

הטבת המעשים בהנהגה [עפ"י מ"ר 395].

יראת ד' - "ראשית⁵ דעת", כלל כל דרך-ד', המתאים עם יושר⁶ השכל והמוסר⁷ הטוב [עפ"י א"ת ט ה (פנק' א רנג)].

האמונה בהשפעתה המעשית, התוכן האצילי⁸, המקודש, האלהי⁹, של האומה (והאדם) [עפ"י א"א 81, 90, 95, 138 א"ש טו יא].

יראת ד' מטרחה - לתקן כל דרכיו על דרך התיקון היותר שלם ויותר נאה [ע"א א ב ס].

שמירת העמדה על יסוד הטוב¹⁰ וישר¹¹ [עפ"י א"ת ב 78].

ע"ע יראת שמים. ע"ע "יראת שמים בגלוי". ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, והאלהים עשה שיראו מלפניו.

יראה חיצונית - יראה-תתאה¹² לבדה מצד עונשי עוה"ז או עונשי עוה"ב [אג' ב קפז].

ע"ע יראה פסולה. ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, בעלי יראה חיצונית.

"יראה עליונה"¹³ - יראה הבאה מתוך ההופעה¹⁴ של הגדולה-האלהית¹⁵, המתרוממת ממעל לכל הערכים ולכל ההשערות¹⁶, לכל המדות ולכל האפשרויות ועם כל זה היא שייכת לנו, ואנו אחוזים קשורים ודבוקים בה, בכל עומק היותנו, מתוך השאיפה הבלתי-יפוסקת להקלט בהדרת¹⁷ הקודש¹⁸ הנוראה, המתעלה מכל מדה וקצב, מכל ערכי זמנים ומקומות [עפ"י ע"ר א קפה].

◊ **מקור יראת ד' -** השערת¹⁹ הגודל והשיגוב המוחלט >שהאדם נהנה מזה בעונג אסתתי נורא, שהוא דומה להנאה של טעם חריף מוטעם מאד, המאמץ את הלב ומעורר את הכח <[קבצ' א קצ].

◊ **מקור יראת ד' -** הוא מצטייר בעומק הנשמה מפני ההרכבה הנפלאה של שני ההפכים אשר בההשגה האלהית: העדר הידיעה המוחלטת במהות האלהות, וודאות הידיעה במציאותה השלמה. והתמזגות נפלאה של שני ערכים אדירים הפכיים מאיימת היא מאד [מ"ה יראה ב (א"ק ד תלא)].

◊ **מקור היראה** - המחשבות המקודשות, בצירוף²⁰ האמתות האלהית, (שמתוכם) מתפתח מרום רוממות והערצה אינ-סופית [ע"ר א ריד].

יראה עליונה - יראה הבאה מתוך הכרת הכבוד והשלמות האלהית²¹, הממלאה אותנו הוד נורא, שתוכה רצוף אהבה²², העומדת למעלה מכל ציור²³ אהבה ורגש, רק במרום השכל²⁴ וההכרה העליונה בעז' טהרת²⁵ גבורתה [עפ"י ע"ר א מד, צג].

אמתת הבושה במקורה, בתעודתה התמימה. והבושה הזאת היא הבגרות העולמית, הכוללת את כל הבריות כולם, בהיותם מכירים את

ע' במדור גוף האדם אבריו ותנועותיו, יד ימין. ושם, יד שמאל. ושם, הצד הימני שבאדם. ושם, הצד השמאלי שבאדם. ע' במדור תיאורים האלהיים, ימין. ע' במדור תורה, "מיימין בתורה". ושם, "ימינה של תורה".

ימין - מימין - יותר מתגלה ברב עצמה [עפ"י ר"מ ג].

פונה אל הימין - להרבות עצמת חיים חיוביים²⁶ ועדונים מסומנים [עפ"י ר"מ סז].

להימין - לצד הזיכרון והעילוי [קבצ' ב עו (פנק' ד קעט)].

ההויה בתחתית ימינה - תחתית הצד היותר בהיר שבהשגות היותר קטנות וקרובות [ר"מ קנב].

ע"ע שמאל, להשמאל.

ימין ושמאל - הקודש²⁷ והחול²⁸ [עפ"י מ"ר 45].

ימין ושמאל - רחמים²⁹ ודין³⁰ [פנק' ג קפו].

ימין - הליכה מימין לשמאל - הכח השואב ממעינות הקודש³¹ ומשקה את מטעי החול³². הנטיה משפעת הקודש אל התבונה הקצובה, המאירה באדם, ברוחו ושכלו, בצירוי ובכח יצירתו. כשמסבירים עמקי הקודש בדעת השכל, בראית התבונה האנושית. >מדתו של אהליאב <[א"ק א סט].

ע"ע שמאל, הליכה משמאל לימין.

יסוד - יסוד העולם - השלום³³ החברתי, ועוצם הטוב להשלמת הנשמות בחיי עולם [א"א 65].

יסוד הכללי - היסוד הכללי - ע"ע כללי.

יפעה - יפי הופעה³⁴ [רצ"ה א"ש יב הערה 24].

יצירה - היצירה - ההתהוות³⁵ העולמית³⁶ [א"ק ב תקלב].

ההויה בכללותה [ע"ר א רכא].

יצירה - (כדוגמא של מעלה) - פעולה בצירוף³⁷ על כל היקום [עפ"י א"ק ג סח].

יצירה - הנתקת האדם מהעולם העכור, שכחות החיים החומריים כולם כל כך מושרשים בו, אל עולם האצילות והטהור, ששם הנשמה האנושית היא אזרחית ופועלת בחופש כחותיה [א"ק א קצה].

הסתכלות בבהירות הציורים³⁸ של רוממות³⁹ מוסרית⁴⁰, ששם מעורבים הם יחד תאורי המוסר, המדע, וההשקפות העדינות שבמרומי הקודש⁴¹ [עפ"י א"ש יג י].

יצירה - כוח אלקי, המחבר ומקשר בין חלקים שונים הקיימים במציאות והופכם לגוף אחד [ק"ת עז].

ר' בריאה. ר' עשיה.

יצירה - עולם היצירה - ע' במדור מונחי קבלה ונסתר.

4. **יראה עילאה יראה תתאה** - זוהר ח"א יא: יב. ת"ז ת"י ל, (מהדורת וילנא דף פא:). עפ"י ע"ר א מג שני צדדים יש לה ליראת-ד' **היראה התחתונה והיראה העליונה**. **התחתונה** היא מתיראת שלא לרדת מטה מטה, ומתוך כך היא מתאמצת בעליותיה התדירות, וה**עליונה** היא מתיראת שלא תהרוס אל על יותר מהחוג המתאים לה, שלא תאבד בזה את המנוחה המבססת כל טוב.

יסוד התפארת³, מקור הכבוד וההודו⁴, וכל נקוד(ו)ת חייהם (תהיינה) נערכ(ו)ת על פיו [עפ"י ר"מ קמ].

יראה עילאה - התכונה הפנימית⁵ המקננת בסתר נשמתם של בני־אדם, שהיא העצמיות⁶ היותר טבעית של נשמת כל־חי [עפ"י ע"ר ב נז].

נקודת יראת אלהים - הסגולה⁷ הפנימית של החיים החובקת ביוקר מהותה את כל המציאות הגדולה [קובץ ה רט].

(היראה) שלא יעלה בעבודתו בקודש יותר ממדרגתו [מא"ה ג ג9].

ע"ע יראת שמים. ע"ע יראת הכבוד והרוממות. ע"ע "יראה תתאה". ע"ע יראת ד'. ע' בנספחות, מדור מחקרים, אהבה ויראה. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, אתרא דיראה עילאה. ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהים, "נורא".

יראה פסולה - יראה־חיצונית ומשפלת רוח ונשמה [אג' א ריד].

יראת־שמים⁸ בתכונה כזאת שבלא השפעתה על החיים היו החיים יותר נוטים לפעול טוב⁹, ולהוציא אל הפועל דברים מועילים לפרט ולכלל, ועל פי השפעתה מתמעט כח הפועל ההוא [א"ק ג, ראש דבר כז].

יראה רעה - פחדנות [קבצ' ב קסו].

יראת־ד' כפי שהיא מתיצבת לפתאים, סמל של הבהלה, הגורמת רפיון ויאוש וחסרון אונים⁵ [עפ"י פנק' א עא].

ע' במדור מדרגות והערכות אישיותיות, בעלי יראה חיצונית.

"יראה תתאה"⁴ - שירא תמיד שלא יקלקל מעשיו בעבודת הקודש [מא"ה ג ג9].

ע"ע יראת ד'.

"יראה תתאה"⁶ - הנתוקה ממקורה שהוא היראה־העילאה⁷ - המצב הריקן של הציור⁸ האפל המלא תהו⁹ ובהו¹⁰ שמתהוו ברעיון כשחושבים על־דבר האלהים¹¹ בלא השכלה ובלא תורה¹², שבו המהות האלהית כלולה רק בתור כח תקיף שאין להמלט ממנו והכרח הוא להשתעבד אליו [עפ"י א' קכו].

ע"ע יראת העונש. ע"ע יראת אלהי האמורי. ע"ע יראה חיצונית. ע"ע יראה רעה.

יראה - **זעזוע היראה** - זכאות¹³, שנוטה לעצבון, לבוש ערפלי המלביש את היראה מצד החסרון של ההגבלה שלנו [עפ"י קבצ' א רכד].

היראה שמשגיג האדם ומרגיש ממנה הרגש מדאיב ועצב [פניני ראה 432].

יראה - **מורא היראה** - יראת־הכבוד־והרוממות¹⁴ שמטלת על האדם הרגש עז והדר¹⁵ נועם¹⁶ [פניני ראה 432].

יראת אלהי האמורי - "לא תיראו את אלהי האמורי"¹⁷ - יראת־העונש¹⁸ כשהיא אינה משמשת לתפקידה >שהוא, לעורר את המהות העצמית של האידיאליות העליונה, שביסוד יראת־הכבוד־והרוממות¹⁹. הזיקוק האידיאלי שהוא מעורר את כח האהבה²⁰ העדינה, ויראת־ההודו²¹ המפוארה²², כשהזיקוק האידיאליים נכבים, שאז כל עצמה של יראה זו אינה כ"א מפלצת, ועליה נאמר "לא תיראו את אלהי האמורי", וי ליה למאן דדחיל מרצועה

5. **יראת־ד' מתיצבת לפתאים, סמל של הבהלה, הגורמת רפיון ויאוש וחסרון אונים** - ע"ע ש"ק, קובץ ב קכו. קובץ א תרכח. ע"ע "יראה תתאה", הנתוקה ממקורה שהוא היראה־העילאה.

6. **יראה תתאה הנתוקה ממקורה שהיא היראה־העילאה** - **המצב הריקן וכו', מהשכלה ותורה שבו המהות האלהית כלולה בתור כח תקיף שאין להמלט ממנו וכו'** - ע"ע א' מט, ע"ה קמו, קנ, ע"ט מו ד"ה כשההשכלה, א"ה 919 ד"ה התפילה כשהיא מתגשמת, מ"ה, כבוד א, ב, ג. א"ק ד תז, תיזכט. פנ' לו, לט, סא, ע. אג' א מב. פנק' ד תנ: "יראת העונש הקטנה והפחותה, שלעמוד תחת השפעתה לבד אין רשות כ"א לקטני דעה, לעמי הארץ וגסי המוסר והשכל". ע"ע זוהר בראשית יא: "ת"ז ת' ל (מהדורת וילנא דף פא:), ושם סוף ת' לו (מהדורת וילנא דף פו:). רש"י סוטה כב: ד"ה פרוש מיראה - "של עונשין". רמב"ם, תשובה, פ"י, א, ה. סמ"ג מ"ג ג. ובספר הישר, עמ' יט (הוצאת אשכול) "ידע כי עבודת הבורא ית' מיראה איננה עבודת החסידים אלא עבודת הרשעים או אומות העולם". בספר חסידים (מהד' רר"מ) ס' קסד בסופו "ואם מפחד עושים זכויות ומיראתו, שהם יראים מפורעניות בעוה"ז: שלא ימית אותם ואת בניהם, או שלא ילקו ביסורים, או שלא ידלדלו, או שלא יביא עליהם את התוכחות ואת האלות, ויראים מן הגיהנם, או שלא ייטיב להם בגן עדן, או בעוה"ז או בעוה"ב, ולכן יראים מן הדין, אין להחזיק טובה להם בשביל מה שעושים" וכו'. ובמקור חסד ציין שם מדרש תדשא פ"ב, ורוקח שרש היראה ואו"ז א"ב ס' מ"ד. ע"ע בתומר דבורה פרק תשיעי "היראה מסוכנת מאד ליפגם ולהכנס בה החיצונים. שהרי אם הוא ירא מן היסורים או מן המיתה או מגיהנם הרי זו יראת החיצונים". וע' י מאמרות לרמ"ע, קה"ק ח"א כד כה. ובשומר אמונים הקדמון, ויכוח ראשון, ס' לג: "כפי ובשפתיו כבדוני, ולבו רחק ממני, ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה". והלא אם יאמר אדם כל היום, אני מאמין שהשי"ת אחד, מה מועיל לו, אם אינו מצייר בלבו איך הוא אחדותו, כי האמונה אינה האמירה בפה, כי אם היתאמת הדבר במחשבת הלב והצטיירו בשכל". ושם, ס' לו: "כי הפשטנים שאינם יודעים גודל רוממות אלהותו, והבדלו משאר הנמצאים, אינם יכולים להשיג כי אם יראת העונש שהיא יראה גרועה". ובשו"ת מהר"ל ס' קנט: "עובד מיראת עונש אינו בכלל צדיק". ובאדיר במרום ח"ב, מאמר יחוד היראה "והנה אי אפשר להגיע לזה אלא בכח היראה האמיתית - יראת ה' שהיא לחיים כנ"ל. שאם לא כן, שאפילו הוא ירא יראת העונש, הנה אין מעשיו אלא להינצל מן הרע, אך לא לתקן המציאות כולו, שהוא עיקר הכוונה... אלא שאם הוא יראה רעה אינו פועל אלא דרך המדות להביא השכר ולהרחיק העונש". ע"ע אגרות פתחי חכמה ודעת ס' מ, (שערי רמח"ל עמ' שצד-שצה). ע"ע ליקוטי מוהר"ן תנינא ס' כב, ובהיכל הברכה, שמות דף רעב: "יראה של עצבות, שהירא מעונש הכאה לחייבא בלא שום יראה ממלך עליון הרי הוא ירא מהקליפות והוא כעובד ע"ז, ואין הבחינה זאת יכולה לצאת מהקליפות לגמרי עד זמן התחייה". וכן שם דף סב. וע' מלבי"ם מלאכי ג טז, יח. איוב כב, פתיחה למענה הארבעה עשר מענה אליפז.

7. שופטים ו י.

מחוקנו. יראת-רוממותו מצד הנשגב מהשגתנו ויכולתנו [עפ"י ע"א א 79 (ע"ר ב קכג)].

היראה הנולדת לאדם מצד שכלו בחקרו בפרטות פלאי ד' ית', מדרגה גדולה הרבה יותר מאד (מיראת-די-הטבעית) שממנה תולד הבושת מהשי"ת והדרגה גאונו⁹ [עפ"י פנק' ה סד].

הנשמה השרויה בתוכיותה של היראה המוגשמת והגלומה, יראת-העונש¹⁰ וההפחדה הרגילה, הנשמה המתגלה לפי בהירות השגתו של אדם ולפי קדושת מעשיו ורוחו, עטרת כל אידיאלי הרוח, הוד הכבוד, ויראת הרוממות, מעוז האהבה, ומקור נחלי כל השאיפות האידיאליות, כבירות החשק, המתרוממים עדי-עד¹¹ ברום עולמים [עפ"י קובץ ה סה].

יסוד היראה - מה שמתיראים להפסיק את הדבקות-האלהית¹², המלאה אורות-עליונים¹³ וחיים עד העולם, ותוספות הארה בכל העולמים. ונחת רוח, ועונג-עליון¹⁴, ביסוד חיי החיים. ומיד בהפסק החשק, ונטיית התאווה הבהמית, הכל מסתתר, והאורה מטשטשת, ומרגישים מיד מיעוט השגה, וכחות רגש, הסרת רוח השמחה¹⁵ העליונה, פחדות של שפלות. וזה נוהג בכל נטיה לצד החומריות, ותמהון לבב, גם כשהיא של רשות, וק"ו בעניני איסור, שאין שיעור לנפילה והריסה לחשכת המאורות, וסיתומי צינורות החיים, התמעטות השפעים והעינוגים [א"ק ד תלג].

ההכרה השלילית שהיא יסוד האמת, המונחת על יסוד הערך האמיתי שיש לכל חמדה מעשית ועיונית בעומק ורום המדע האלהי והגבורה האמיתית של איך-סוף¹⁶ [ע"א ג ב קנט].

הרגש¹⁷ הטהור¹⁸ ההולך למשרים¹⁹, רגש הלב הפנימי²⁰, השמיעה הפנימית להבין את הערך של השכל²¹ הטהור אל הרגש הקדוש החי בלב האדם ההולך למשרים בדרכי-יד²² וטובו²³ [עפ"י שם שם קסט]. ע"ע יראת שמים. ע"ע אהבת ד'.

"יראת ד' היא אוצריו"²⁴ - יראה הבאה מכח ההכרה שהטוב והאמת הוא שוכן עדי-עד²⁵ עם מקור האמת והטוב, ואמיתת ערכו של כל נשגב איננו נערך כלל כ"א לפי הדעה-האלהית²⁶, שרק ביראה-טהורה²⁷ אפשר להגיש לקצה ציורה²⁸, היא האוצר הבטוח על כל אלה הקנינים הגדולים, שיהיו לעד מתקיימים ועומדים בערכם הראוי להם ומשפיעים בכחם הגדול את כל הטוב שהם צריכים להשפיע לטובת הכלל והפרט עדי עד [ע"א ג ב קנט].

הרגש הטוב והנעים של כניעת הלב, של תמימות הרוח ושחות הנפש, שהוא מעטר את האדם כשימצא בו כפי אותה המדה שנדרשת לו לעומת שארי רגשותיו ותכונותיו, "כקב חומטין בכור של חיטים שבעליה" [עפ"י ע"ה קמד].

בישא²⁹, בהיותה נטולה מיסוד עץ-החיים³⁰, של תפארת³¹ הצחצחות³², המוסריות-העליונה³³ בהוד³⁴ קדשה [עפ"י קובץ ד כג]. ע"ע "יראה תאדה", הנתוקה ממקורה שהוא היראה-העילאה.

יראת אלהים האמיתית - יראת הדעת, החכמה והתבונה, הנאחזת במושגים של כבוד ורוממות נפש [פנק' ג דש].

יראת אלהים - אומץ הנפש של שכלול הרצון, בתגבורת עוזו [עפ"י מ"ר 100 (א"א 91)].

יראה - גבורה³⁵ [קבצ' ב קסו]. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, גבורות הגבורה. ע' במדור מדתם ועניינם הרוחני של אישי התנ"ך, יצחק, מדתו של יצחק.

יראת ד' טבעית - אשר אם יאמר לכל אדם, אפילו יהיה ערל לב, השי"ת ברא השמים והארץ וכל צבאם והוא משגיח³⁶ על כל הברואים הרבים עד אין קץ וחקר והוא מעניש לעוברי מצותיו, בודאי יתנוצץ בלבו יראת ד', לכה"פ במדה כזאת שעל ידה יעשה המצות המוטלות עליו [עפ"י פנק' ה סד].

ע"ע יראת העונש. ע' בנספחות, מדור מחקרים, יראת הרוממות והמעלה, יראת הטבע, יראת העונש.

יראת ד' - יראה מד' - ההשקפה הקדושה³⁷ שאין לשום בריה לחשוב שיש בה השלמות המוחלטת, שהיא אינה מצויה כי אם אצל מקור-חיי-החיים³⁸ כולם, בורא כל העולמים³⁹ ב"ה [ע"ר ב סדה].

יראה - היראה באה ע"י הערכת ציור⁴⁰ החסרון שבברואים לעומת המעלה המוחלטת של שלימות השם-יתברך⁴¹ [עפ"י ע"א ג ב קעא].

יראת ד' - יראה הבאה מתוך ההכרה הבהירה של הזיקה הגדולה, שהמסובב זקוק אל סבתו⁴², ומזה שכל ההויה כולה זקוקה היא לעילת כל העילות וסבת כל הסבות ברוך הוא [עפ"י ע"ר ב סג].

יראה הבאה מכח ההכרה שהטוב והאמת הוא שוכן עדי-עד⁴³ עם מקור האמת והטוב, ואמיתת ערכו של כל נשגב איננו נערך כלל כ"א לפי הדעה-האלהית⁴⁴, שרק ביראה-טהורה⁴⁵ אפשר להגיש לקצה ציורה [ע"א ג ב קנט].

פנית התמצית של כל הציורים⁴⁶ הפרטיים לרבותיהם וכל הרחבתם אל המושג האמיתי⁴⁷ הכללי, שהוא חובק את כל המציאות החמרית⁴⁸ והרוחנית⁴⁹ [עפ"י שם שם קסו].

הראשית והאחרית של תמצית כל המחשבות והנטיות של האדם ושל כל העולמים [קובץ ד קכו].

יראת ד' האמיתית - יראת-הרוממות⁵⁰ [אג' א עה].

יראת ד' - יראה הבאה מצד ההתבוננות בגודל הדרכים⁵¹ העליונים, שאין ערך ומבוא לאדם ללכת בהם, מצד רום⁵² שלמותם הרחוקה

8. וי ליה למאן דדחיל מרצועה בישא - עפ"י ת"ז יב. אמנם שם: "בראשית, יר"א שבי", אזהרה דיליה דלא לחללא ברתא דמלכא בט"ל מלאכות, דאינון ארבעים מלאכות חסר א', לקבל ארבעים מלקיות חסר חד, רצועה לאלקאה איהי שפחה בישא, שעטנז, כלילא משור וחמור, דאמר יעקב ויהי לי שור וחמור, על כל דבר פשע על שור על חמור, דאין מלקין בשבת, דלא שלטא שפחה בישא על עלמא, ווי ליה למאן דאשליט לה על עלמא".

9. ישעיה לג ו.

יראת רוממות - יראה של כבוד, של הדר, מוסרי, ושכלי, של שלמות אין קץ [אג' א מז].

דעת ד"ר וועזו⁹ [ע"א ג ב קסז].

השגת עצם רוממות כבודו ב"ה, ע"י האוהב, האמיתי, והראה שההוד והיראה ראויים רק לו לבדו [עפ"י מא"ה א קפג].

היראה הבאה מהכרת ערך מה שהוא למעלה ומרומם >זהו הגרעין שממנו צומח יסוד יראת-שמים¹⁰ בנפש< [ע"א ד ו סח].

יראת-ד' בציור שמרומם ומחיה את כל הכוחות הנפשיים [עפ"י פנק' א עא"ב].

יראה רוממה - היראה הצורתית, האידאית, הבאה ומופיעה על הנשמה המסתכלת, מאותה ההברקה המזרחת בהשגת השלמות האלהית הכוללת כל, המנצחת את כל ההפכים, שהם כולם מתכללים בצורה עליונה של תפארת מלאה וקדושה¹¹ [עפ"י קובץ ז קיח].

◊ **יראת הרוממות והמעלה** - היראה השלמה, המחברת מהאבה והכבוד בהתקבצותם יחד בנפש עד שיהיו לרגש אחד [עפ"י ע"א ג ב לב].

ע"ע יראת ד'. ע"ע יראה עליונה.

יראת העונש - פחד הדין ואימת המשפט בענינים הגשמיים דבני חיי ומזוני [עפ"י מא"ה א פט].

◊ המדה השפלה שבצורת המוסר הרוחני >שהיא גם כן המדה העליונה - כשהיא אידיאלית (ובאה ליראת-החטא)¹² [עפ"י א"ק ד תכד].

יראת העונש וההפחדה הרגילה¹¹ - היראה המוגשמת והגלומה, שהיא קרקע המשכן של האמונה המתפשטת לתקון העולם [קובץ ה סה].

תעודתה של יראת העונש¹² - היא רק תעודת הצתת-אליא, לעורר את המהות העצמית של האידאיות העליונה, שביסוד יראת-הכבוד והרוממות. לעורר את האידאליים הגנוזים של הקודש והטוב, או ללבותם יותר כשהם עמומים [קובץ ד כג].

ע"ע יראת ד' טבעית. ע"ע יראה תתאה הנתוקה ממקורה שהיא היראה-העילאה. ע"ע מוסר נמוך. ע"ע יראת אלהי האמורי. ע"ע מלח. ע' בנספחות, מדור מחקרים, אוהב לעומת ירא. ע"ע יראת שמים, "מורא שמים".

יראת הרוממות - ע"ע יראת הכבוד והרוממות.

ע' במדור פסוקים ובטוויי חז"ל, והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת יראת ד' היא אוצרו.

יראת ד' - ביראת ד' - בדרכי חכמה ושכל [ע"א ג ב קסח].

יראת ד' - כלל כל יושר השכל והמוסר הטוב [עפ"י פנק' א רנג].

"יראת ד' טהורה"¹⁰ - יראת-ד' המובנת לאמיתתה [ע"א ב ט כג 258].

העליה וההעמקה הרוחנית בזיקוק האלהי של האדם בעומק מילואו, שהוא היסוד שכל המעשים נסמכים אליו ויוצאים ממקורו [קובץ ה רכה].

ראשית כל חכמה, גברת כל החכמות, ומקור חכמת החיים [פנק' ג שיז (קבצ' ג כב)].

ודאיות האמונה באשר בחר-בנוי-מכל-העמים ונתן לנו את תורתו [ל"י א (מהדורת בית אל תשע"א) שיט].

◊ **היראה הטהורה** נובעת מהשגת הסוד, עצמותה (של המחשבה) שהיא הכרת האמת, הכרת השלמות המוחלטת של האלהות, השגת התהילה האלהית בשיקוף פנימי [ע"א ד ח לה].

יראת אלהים טהורה - אמונת אלהים אמיצה, השתולה דוקא בתוך הכנסת-הישראלית¹⁰ [מ"ר 3].

ע' במדור שמות כינויים ותארים אלהיים, טהור, שם טהור.

יראת הגודל - איום שמימי עליון, המעמיק עד למעמקי שרשי הנשמה, המרככת את התכונה הקשה של הגסות החמרית, ומכשרת את החיים לספוג אל תוכם את הנועם העדין של אור-הקודש בכל מלא הודו כפי מדת הנפש ואפשרות קבולה [ע"ר א יד].

ע"ע אהבה אלהית.

יראת הכבוד והרוממות - היראה המתמלאת לפי אותו הגודל של שיקוף האידאליים המוסריים והשכליים הגנוזים, שההוגה במתיחש אליהם בכל הוד, כבוד וגדולה, ועל ידם מתעלה ומתעדן אותו הרגש הפנימי של אור האמת, של ברק העצם, מקור המקורות עדיע"ד¹⁰ [ע"ה קנה].

יראת הכבוד וההוד - יחווה השכלי והמגמתי של הנפש למה שהוא מכובד למעלה בהרגשתה היותר פנימית, המגדל אותה, מעשירה ומרהיבה בגאון פנימי [עפ"י ע"ה קמז].

10. תהילים יט י.

11. **היראה המוגשמת וכו', שהיא קרקע המשכן של האמונה המתפשטת** - ע"ע פנק' ג קא-קפג, ושם: "בכל מדרגות השלמים, יראת העונש אינה סרה לגמרי להיות מועילה כל זמן ששוכן בגוף החמרי". ובע"ר א קצה: "היראה מוכרחת היא להיות מתחלת, בראשית גידולה, מציור של רטט, הממלא פחד, שתכונתו היא תכן מר המקושר עם צער וכאב נפשי. אמנם זהו רק ראשית הצמח של היראה מצד התכונה החמרית של האדם, הפועלת את רשומה על הנפש". באגרות פתחי חכמה ודעת, לרמח"ל, סי' מ (שערי רמח"ל שצד-שצה): "יראת העונש סוף סוף אינו רע. ועוד שאפילו יהיה רע, הוא רק אם שעובדים להקב"ה רק בעבור זאת. אבל לעבוד לעשות נחת רוח ליוצרו, ואח"כ להיות מפחדים מן העונש - אדרבה זה טוב, ועל זה נאמר "אשרי אדם מפחד תמיד".

12. **הצתת אליא** - ע' יומא כד: וברש"י שם מה. ד"ה אליא - קיסמים דקים. לעורר את האידאליים הגנוזים של הקודש והטוב - ע' רש"י שם מה. ד"ה להצתת האליא - להצית בהן אור מערכה גדולה. ללבותם יותר כשהם עמומים - רש"י שם כד: ד"ה הצתת אליא - הצתת קיסמים דקים, אם הוצרך להצית על המזבח באחת מן המערכות, כגון שקרבה מערכה לכולת, שנשרפה כל המדורה.

יראת הרוממות והמעלה, יראת הטבע, יראת העונש - ע'
בנספחות, מדור מחקרים.

יראת הרוממות - בהשגת הענינים האלהיים - להתירא מלהרוס בגנוי עולם ושלא להשען בהם על בינתו [פנק' א תקסד-ה (קבצ' א ו)].

יראת חטא - היראה להשמר מן הפחיתות שבנפש [עפ"י מ"א א ו (ע"ר ב קכב)].

הזהירות גם במצוה קלה ובריחה מן העבירה, מן הכיעור והדומה לו, מצד ההכרה של שלמות מצב הנפש בשמחת דעת-ד' הטהורה, והיראה, שכל חטא, כל רפיון ועצלות משקידה וזהירות, מאפיל את חלונות האורה, ועושה חיץ שלא תוכל הנפש לבא למצב דעת-אלהים בטהרה¹⁰ [עפ"י פנק' א נב].

דאגה שלא יצא מתחת ידו דבר שהוא נגד כבודו ית' [מ"ר 275].
הפרישה מדבר רע, שתבוא (מאחת) משתי סיבות: הסיבה הטובה היא מתגבורת כח היושר¹¹ בנפש, הבא מכח קדושת התורה, עד שיהיה מכיר בתכלית ההכרה בגנותו של כל חטא ויתיירא ממנו מצד עצמו, חוץ מיראת-עונשו¹²; ויש יראת חטא הבאה מצד רפיון הנפש, שאם היה אותו האיש אדם חזק ובריא לא היה בא למדה זו [ע"א ג ב קעד].

יראת חטא הטבעית - הסילוד מן החטא ותביעת התשובה הקבועה אם נזדמן חלילה לידו איזה דבר עברה¹³ ועוון¹⁴, >(שהוא) הטבע האנושי הבריא ביחס למוסר¹⁵ הכללי, והטבע הישראלי המיוחד ביחס לכל חטא ועוון מצד התורה¹⁶ והמצוה¹⁷ מורשה קהלת יעקב >[א"ש ו ג].

יראה מעשית - מקורה - השכלת ההגבלה, גזרת החק והמשפט, ההולכים עפ"י תכונת הקצב העולמי, שעל ידם הכל מובל אל מגמתו ותכליתו המיועדות. וההבנה הזאת הולכת היא ועולה ומסתכלת בכבוד יוצר בראשית בכל מלא עולמים¹⁸, ובבאה להכיר את תכונת חופש הרצון האישי של האדם, והאפשרות שיש לו להיות הולך ותועה במערכות המעשה, באופן מהרס ומכער את כל חקי התפארת¹⁹ וההוד²⁰ של כל מלא קצבת העולמים, מיד יראה מעשית באה ומתמשכת על האדם [ע"ר א יד].

היראה מכל חטא - יסודה - סילוק הדעת²¹, שהחטא גורם בהכרח הרחקת האור-האלהי²² מנשמת²³ האדם, ולפי זה מכל העולם לפי הערך, שהוא דבר מכאיב יותר מכל מיני ההשחתות שיכולות להימצא בעולם, >כי מניעת הטוב הגמור הוא הרע היותר נורא,²⁴ ו"טוב חסדך מחיים" <[קבצ' א רטז].

המדה העליונה שבצורת המוסר²⁵ הרוחני, הבאה כאשר מכיר האדם את החטא לכיעור, והכיעור למתועב להנפש, ומתועב אל ההויה. והתיעוב מצער הוא צער רוחני אמיץ מאד. >ולפי גודל האור שבנשמה, ככה הכתם של החטא נראה, וככה הוא מונע את ההרמוניה²⁶ היפה שלה עם ההויה, עם יפיה ותפארתה, עם כבודה וקדושתה, והיראה ממנו באה <[עפ"י א"ק ד תכד].

יראת שמים - הקשור הפנימי והכולל למעלה [א"ל כה].

יראת שמים - יראת (האדם) מצד ריחוק האור-האלהי²⁷ ממנו, ובושת פניו וצער [עפ"י מ"א א ו (ע"ר ב קכב)].

יראת-ד', היא יראת-רוממות²⁸, מצד הנשגב מהשגתו ויכולתו, כענין "גבהי שמים מה תפעל" [עפ"י ע"א א 80-79 (ע"ר ב קכג)].

◊ **כח יראת שמים** בא מציור²⁹ האמת העיונית, המשגת את גבורת החיובים מכח אור ההגבלה³⁰ והשלילה [ע"א ג ב קעה].

יראת שמים - היראה המושפעת מהרגש³¹ הכללי המתמלא בלב מההשקפה הגדולה על פליאותיו של צור-העולמים³² ב"ה, "כי אראה שמך מעשה אצבעותיך" [ע"א ג ב קסט].

מכון האמונה-האלהית³³ העליונה [א"ק ג, ראש דבר כו (א"א 138)].

יראת ד' - תמצית הטהור³⁴ של האמונה הפשוטה [שם כז].

מהותו, צורתו³⁵ העצמית, של האדם [עפ"י ע"ר א קא].

◊ תוכן רוח יראת-שמים³⁶ שבלב מבונה הוא ממניות שונות. המנה היסודית והעקרית היא חוש העמוק של האמונה-האלהית³⁷ ברום טהרתה³⁸ [א"א 81].

◊ **מרכזה הפנימי של יראת שמים -** ההכרה האלהית [א"ק ג קנה].
ע"ע יראה עליונה. ע"ע יראת ד'.

יראת שמים - "מורא שמים"³⁹ - מורא הדין⁴⁰ ועונש הרשעים⁴¹ [ע"א ב ט יג].

"יראת שמים שבגלוי" - יראת שמים המבליטה את תכונתה על כל מפעלי חייו של האדם, בשמירת המצות. יראת שמים מלולית, תנועתית, מעשית [ע"ר א קא].

"יראת שמים שבסתר" - יראת שמים החדורה בכל מהותו הפנימית של האדם. יראת שמים אצילית, רעיונית, שכלית מופשטה [ע"ר א קא].

ירד - נעשה גס⁴² ומגושם [ע"ר א קנז].

ירידה, תקלתה - שקיעה של חמריות⁴³ [שם יח].

ההשתקעות בתהום התוהו⁴⁴ והכליון, בתהום ההתפזרות והאבקיות [ר"מ יט].

ע"ע עלוי. ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, ירידת בור.

יש - היש העליון - הרוחניות⁴⁵ והטהור⁴⁶ המעולה, אור-ד'⁴⁷ ממרומיו⁴⁸ [א"ק ג רפז].

היש המוחלט - אור הקודש⁴⁹, החכמה⁵⁰, מקום⁵¹ השאיבה המקורית, מקור-החיים⁵² [עפ"י שם ב רפדה].

◊ **היש האמיתי -** מכוננו הוא מקור-החיים⁵³ [עפ"י ע"ר ב נז].

לשד היש - הופעת העצמיות⁵⁴, מעמק ההויה משרש פנימיותה, המקור שמשם ההתהוות הנשמית, אושר הנשמות [א"ק ב תצה].

13. **מניעת הטוב הגמור הוא הרע היותר נורא -** באג' א קסו "י"ל ד"אסונים" כולל ג"כ האסון היותר גדול של הריחוק מקרבת ד' ב"ה שהוא הטוב האמיתי, א"כ הוי בכלל יראת אמת הבאה מאהבה".

14. אבות א ג.

ע' במדור פסוקים ובטווי חז"ל, ש"י עולמות.

ישורון - השם המיוחד לישראל בהופעת קדושת אחדות הכללית >בתחילת פרשת הברכה של משה איש האלהים "ויהי בישורון מלך וגו' יחד שבט ישראל" <[רצ"ה ע"ר ב רכט].
ע"ע ישראל לעומת ישורון.

ישיבות - הישיבות - מכוונות התורה^ו אשר מעולם, מבצרי הנשמה אשר לישראל [מ"ר 307-306].

בתים גדולים שמגדילין בהן תורה, הרבצת התורה באופן במלא, להעמיד על ידן לפחות אחוזים הגונים של יהדות בריאה, רטובה מלשד החיים [פנק' א תקנז].

ישיבה - בית חרושת לגידול תלמידי-חכמים^ו [ש"י ת"ת 169].
בית-מדרש גבוה ללימוד תורה, אשר מטרתו לגדל גדולי רוח, גדולי תורה וקדושה^ו אנשי נשמה של כללי-ישראל^ו [ש"י ת"ת 162].

המגמה הראשית בכונניותן של הישיבות בישראל - תחיית התורה, המעמדת קדושתם של ישראל בכלל, ע"י גדולי תורה באמת, מיחידים-סגולה^ו, וע"י המון רב כפי האפשרי של בעלי-בתים תלמידי-חכמים^ו הגונים, >ולא רק להעמיד רבנים <[אג' א קפד].
להרבות כוחות רוחניים אדירים באומה [ש"י ת"ת 170].

ישיבות - תלמידי הישיבות - צבא-הקדש של השתולים בבית ד' הגדול, שמגדלים תורה^ו ותפילה^ו, וכל מלא דבקותנו בדברי אלהים-חיים^ו ומלך עולם, מגדילים ומאדירים למודה וקיומה וכל סגולות נצחה, הנושאים את דגלה, אחריותה ומעמסתה, וממשיכים מתוך כך את כל הצלחת בטחוננו הרוחני והחמרי, ההלכתי והמצותי, החברתי והמדיני [ל"י ב קסה (מהדורת בית אל שטט)].

ישיבת מרכז הרב - (עניינה עפ"י השאיפה העומדת ביסודה)
- הישיבה הגדולה המרכזית לישראל ולתורתה הקדושה בעיר בירתה הק', שתהיה, עם גדל ואדר תכנה הפנימי הרוחני, בתור מכון יצירת רוח ישראל המקורית והתעוררות השפעתה ופעולתה, בארץ, בעם ובעולם, בעשר וגדל התורה וכל מקצועותיה ועמק חסידות וקדושה וכל השייך לה, עם קדושת התחיה הלאומית ואמצה הרענן ודעת-העולם-יהחיים השלמה והבריאה, משוכללת במבחר כחותינו הרוחניים ובמיטב הסדרים והתכססים החדשים וביפי פאר הבנין כראוי לישיבה הישראלית הגדולה הבאה להמשיך ולחדש את עבודת רוח ישראל ועז חייו בקדש נחלתו [צ"צ קצח-ט].

ישיבה מרכזית לישוב החדש - ישיבה שלמה בצביונה, ממולאת בתורה במובן רחב, ומותמכת בתכסיסי החיים כפי הצורך, (ש)תכריע את כל הישוב כלפי זכות, ותכין יסוד לחיי ישראל אמתיים על אדמת-הקודש^ו. מכון שיתן ת"ח שיהיו מקובלים על הבריות, ושידעו פרק הגון בכל ענפי התורה, הסובבים את מערכות ההלכה והאגדה, כדי שידעו לכלכל דבר במשפט, נגד המון העוקרים אשר סבונם כדבורים [אג' א רפז].

ערכה המיוחד המרכזי האמיתי - >[גם מצד מרכזיות המקום: עיקריות, המוכרחת בדבריה מירושלים, והיא הראשונה והיחידה בה לתנון וגידול שטתי של צעירים מובחרים תופשי תורה], גם מצד הכוון הפנימי הרוחני

של רכוז דרך הלמוד ההלכתי המקורי, היסודי של בירורי עניני התורה ממקורות תושבע"פ הראשונים, כדרך רבותינו הקדמונים ודרך הגר"א ז"ל, ושמוש בתורת גדולי האחרונים, וגם הברקת הפלפול וחדושו על יסודה של דרך זו ובתור תבלין לה. ושל הקפת כל צדדי התורה ומקצועותיה, בהלכה ואגדה, לכל גוניהן ודרגותיהן, בקביעות שעורים עיוניים בחכמת רוח היהדות הפנימית, וקביעות למודים בתושב"כ בהדרכה להסתכלות ובירור וקליטת ענייניה מצד פנים, וקביעות הדרכה לשימת לב ועיון וקליטה של מדרשי חז"ל וספרי הדעות והאמונות לחכמי ישראל המובהקים, מספרי המוסר לכוזרי, שמונה פרקים, מהר"ל ומחקר אלהי ועיון, וחסידות וקבלה. ועם שימת הלב לבירור ועיון של דרכי המדות בתושבע"פ על יסוד מדרשי ההלכה, ומתוך כך של הקפת והכללת כל זרמי וגוני היהדות כולה, בעבר ובהווה, בעיון ובחיים; וקשור מרכזיות המקום ומרכזיות הכוון הרוחני הזה עם מרכזיות הזמן של תקופת התחיה והבנין והגאולה, והריסת מרכזי היהדות והתורה בגולה המחייבת והמבססת את קביעות מרכז התורה במקומה האמיתי, את רכוז הכוחות התורניים הצעירים וגדולם במקומם האמיתי, את רכוז כל אותה הקפה וההכללה הרוחנית המכוונת לעמידה על טבעיותה האלהית השלמותית האחדותית של היהדות, בהדרכה והשפעה של סגולת קדושת האומה והארץ וקביעות לשון הקודש; גם מצד מרכזיות האישיות של כקאאמ"ר הגאון שליט"א, ומתוך כך העוזרים על ידו בעבודה"ק. גם מצד מרכזיות החומר האנושי המובחר והמוצלח של בני הישיבה הנוהרים ומתלקטים מכל הישיבות הגדולות בגולה ובארץ [צ"צ ח"ב אגרת מה' אדר ב תרפ"ט].

ישראל - העם היחיד בין העמים אשר תחת כל השמים, החי במילואו חיים רעננים^ו, הדבק^ו בכל עומק נשמתו^ו באלהים-חיים^ו, בתביעה טבעית עמוקה מתהום היותו. וכשרון חיים זה, שהוא כח החיים המתמיד יותר הוא ההולך עמו בדרך הנוראה של גלויותיו השונות, הנוראות, הוא הנותן לו כח לישא ולסבול, ולצאת בדימוס, בנזר נצחון מכל אשר מררהו ורובו [עפ"י אי"א 83 (מ"ר 74)].

העם האחד שהאידיאה שלו היא להחיות בקרבו את היסוד המוסרי^ו, לא רק בצדו המעשי לבדו, כי-אם גם בצדו האידיאלי^ו, שהוא מטרה בפני עצמה בתור התכנית העליונה^ו של החיים. והצד האידיאלי לא יושלם לעולם בעז^ו גבורתו, עד שרק הוא יהיה הכח המניע את הגלגל הקולטורי לכל צדדיו המרובים, כי אם כשיהיה נובע ממקורו האמיתי, מאותו המקור שכל הטוב של המציאות נובע ממנו, הטוב האידיאלי האלהי, והוא סובל גורל נורא בחפץ פנימי לעמוד בחיים מיוחדים, כדי שעל ידו י"תגדל ויתקדש שמה רבא בעלמא די ברא כרעותיה" [ע"ה קלה].

עם עולם, גוי איתן^ו של שורש המחשבה האידיאלית האלהית ביצירת כל מוסדי הבראיה^ו [ע"ר א יד].

"גוי גדול, אשר לו אלהים קרובים אליו"^ו, הנקודה האחת של האנושיות, שהטבעיות של התביעה האלהית נמצאה בה בעצם רעננותה^ו ובהירותה. המדע והרגש האלהי נוגעים אליו בכל מציאותו לכל חייו, לא יוכל רגע להסיח מהם את דעתו, ואי אפשר לו למצוא אושר בנקודה אחת מהחיים מבלעדם [עפ"י מ"ר 11].

היסוד האמיתי של תכונת האומה - שאיפת הצדקה העליונה, צדקת ד' בעולם [א"ש יג א].

ישראל - חיי ישראל האמיתיים - החטבתן של המצוות בציוור וברעיון, בשירה^ו ובפועל [עפ"י א' יג].

ישראל - מקור חיי ישראל - אור שם-ד' [אג' ב ריא].

ישראל - נטית האומה - הנטיה של החיים האלהיים^ו כמו שהם [ש"ה, הקדמה, ח].

אור החיים הפנימיים של ישראל, דוקא מצד קיבוצם, דוקא מצד נקודת הגובה של המרכזיות שבהם - אור-אלהים^ו, אור החיים היותר יפים, היותר טהורים, היותר מאירים [ע"ד ו מ].

ישראל - אור ישראל - אור עליון של בהירות תהלת^ו שם-ד', של עם זו יצר לו אל לספר-תהלתו^ו, הידיעה המנוחלת מברכת-אברהם^ו, הברוך לאל עליון קונה שמים וארץ, ל"עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב"ו [א' כב].

אור העולם, העדין והנערץ [קובץ ה ח].

האור הישראלי - רוח-ה' השורה על כלל ישראל ותפארתם הכללית. אור-ה' באמת [ע"א ד ד לג].

ישראל - שורש נשמת האומה - ההתעלות לצד החפץ האלהי, >שהוא עילוי שאין שום גבול וסוף לרוממותו, כי התכונה האלהית לא תדע גבול וסוף לעילוי, להשלמתה והתפתחותה [עפ"י מ"ר 280].

ישראל - נשמתו הפנימית של ישראל - הצורה המזוקקת של האומה, חפץ ואמץ העליונות האלהית בעולם [קבצ' ג צד].

ישראל - תעודת ישראל - להאיר את עצמו ואת העולם, באור החכמה והדעת האמתית, אור ד' אלהי עולם [ע"א ב בכורים כט (מ"ר 183-4)].

העדות על גאות-ד' ע"י כנסת-ישראל^ו, המבררת במציאותה את היסוד האלהי של הנהגת העמים הממלכות וממילא של כל המציאות כולה [פנק' ב רז].

מגמתם ותעודתם של ישראל - ללמד סוד אחדות ד' בעולם, להודיע שהוא "עושה שלום ובורא רע". "הנה אנכי בראתי חרש נופח באש פחם ומוציא כלי למעשהו ואנכי בראתי משחית לחבל" [ע"א ג א כ].

ישראל - ההשקפה הישראלית - ההשקפה של קודש^ו על המציאות כולה [א' קסד].

ישראל - שאיפת ישראל - שאיפה ברוח האדם, הנשפעת מרוח העולם, העומדת להציל את הכל, מבלי להשאיר גם צרור, לחשוב מחשבות לבד ידח ממנו נדח, להציל את הגוף כמו הנשמה, את חיצוניות ההויה כמו פנימיותה, את הרע בעצמו כמו את הטוב, ולא עוד אלא להפך את הרע לטוב גמור, ולהעלות את העולם ומלואו בכל צדדיו ותכסיו, את העולם היחידי בכל ערכיו החומריים, ואת העולם החברותי בכל סדריו, להעמיד את הכל על בסיס הטוב. להסיר את כל חושך, ולהעביר מן הארץ כל ענן מקדיר, להסיר את פני הלזט על כל העמים והמסכה הנסוכה על כל הגוים [עפ"י א"ק ב תפח, תפט]. ע' במדור אליליות ודתות, אליליות, נצירות. ושם, בודאיות. ע"ע כנסת-ישראל. ע"ע רוח ישראל. ע"ע סגולת ישראל. ע' במדור

גוי-קדוש^ו, נושאי האמת האלהית העליונה, אשר נתגלתה פנים בפנים במעמד אשר לא היה כן לכל גוי [קובץ ה קמט].

גוי קדוש שומר אמונים, סגולה מכל העמים, זקן העמים ומורם, גואל התבל ומושהו מים השקר והרשעה [אג' ב שכה].

הופעת דבר-ד' באנושיות ובכל ההויה [ע"ר א צו].

העם הנפלא, המפליא את כל העולם כולו בהדרת שיבתו ובהוד קדושת אמתת תורת אלהים אשר בלבבו [ע"א ב ט רעד].

החיה השמימית, המתהלכת על הארץ, בתבנית גוי, ששמה ישראל [א"ק ד תכק].

תמצית האנושיות כולה ותמצית היש בכללותו, מאוסף בצורה מרכזית לרומם ולשגב הכל, שבשלמותו הצורית אוצרות האורה^ו הכוללים כל החמודות האישיות, החברותיות, ההיסטוריות והעולמיות [עפ"י ע"א ד ט נז].

האומה^ו הכוללת את הצביון של כללות הרוחניות^ו והקדושה של כלל האדם, "אתם קרויים אדם"^ו, עם ד' ועם קדוש, שכה חיים אדיר, איום ונפלא, אצור בקרבה מראש מקדם מתחילת מטעה [עפ"י ע"ר ב רסג].

עם שלם שהתקין עצמו בתחילה לשמע מפיה-הגבורה^ו "אנכי" ו"לא יהיה לך", ונשא ברמה ובאומץ, בחרוף נפש ובעז, את הדגל של ד' אחד, "ואהבת את ד' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", ההווה לעמוד אור לעצמו ולאנושות כולה, המביא את ברכת אחדות החיים והמציאות בעולם [עפ"י ל"ה 153].

האומה האחת שידעת-האלהות^ו הטהורה^ו בעולם תלויה בגורלה [פני קכט].

עם קדוש, עם מפואר, עם עולמים, עם אור עולם חי ומאיר בלבבו, עם יסוד הרוממות והגודל, הזוהר האידיאלי, לכל האדם, עם יסוד עמים ולאומים, עם זיו העולם וכבודו, הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא [עפ"י קובץ ו קמג].

ישראל - פלא-החיים המיוחד של האדם בשלמות מטבעו הצבורית [עפ"י ל"י ב רפט].

צור המחצב ועם הסגולה^ו האלהית במערכות ימות עולם ושנות דור ודור [נ"ה י].

מכונת גלוי העצמית של הקב"ה^ו בצלם-אלהים^ו שבאדם לדורותיו, בקדושתה^ו שקדמה-לעולם^ו בהתפרטות בריאתו^ו [עפ"י שם ט].

תמצית צלם אלהים שבאדם, אשר בגויים לא יתחשב, בשנוי חליפותיהם ותמורותיהם [שם ט].

ר' במדור תורה, תורה.

ישראל - רום המעלה המהותית של קדושת ישראל - יסוד כל העולמים כולם בתוכנם האידיאלי העליון [ע"א ד ט קמ].

ישראל - מהותם העצמית הנותנת להם את אופיים המיוחד - הדעה^ו הגדולה של הטהרה^ו העליונה של ההכרה הברורה בקדושת^ו אמונת^ו האחדות-האלהית^ו [שם טו].

יסוד חיי האומה - הדעה-העליונה^ו של הכרה של האחדות^ו האלהית^ו וטהרתה^ו [א"ק ב ש].

מונחי קבלה ונסתר, ישראל, "שם כל ישראל". ע"ע אומה, האומה (הישראלית) כולה בצרופה הכללי. ע"ע אומה, רוח האומה היחיד. ע"ע אומה, ישראל. ע"ע אומה הישראלית, התכלית הכללית של האומה הישראלית. ע"ע אומה כללית. ע"ע ספור תהילת ד', כשרון ספור תהילת ד' אשר לישראל.

ישראל בעמים - כח של תסיסה[°] תמידית, כח שלא יחדל את עבודתו ואת סגולת־הפריטו, לעולם יתבע את תביעתו ויביע ברמה את תקותו לנצחון מוחלט ושלם של דעתו, הכוללת, העליונה והקבועה [אג' ב רט].

ע' במדור האבות, "נחלת יעקב". ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, עם לבדד. ע' במדור תורה, חכמת התורה.

ישראל - סדרי עם ישראל בארצו - מקדש ומלכות, כהונה ונבואה, שופטים ושוטרים וכל תכסיסיהם [א"ת א ג].

ישראל - (לעומת יהודה) - ע"ע מלכות ישראל.

ישראל - ע' במדור מדתם ועניינם הרוחני של אישי התנ"ך.

ישראל - מדת התאר ישראל (לעומת יעקב) - ע' במדור מדתם ועניינם הרוחני של אישי התנ"ך.

ישראל לעומת ישורון[°] - **ישראל** - קדושה[°] קבוצית חברותית פנימית[°], בחיי הכלל כשהם לעצמם, הסגולה[°] הקבוצית המיוחדת לנו בישראל פנימה. ישראל הפנימי בתור "הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב". >נחלת האהבה[°] האלהית העליונה המאירה בישראל<. ישורון - השם החיצוני (של עדת יעקב), שהכל מביטים עליו, "וישורו יראו בו", איך ללכת באור[°] נגה[°] וזיו[°] זרח[°]. הכח המיוחד להופיע בעולם כולו בהופעה אלהית. קדושה קבוצית חברותית פועלת על המון עמים רבים, >שהיא תנובת השמחה[°] האלהית, הזורחת למרחקים בקרני יפעתה[°] <[עפ"י ע"ר א קז].

◊ **ישראל וישורון** כוללים ההיקף[°] (ישראל) והפנים[°] (ישורון) [א' קמ].

ע' במדור פסוקים ובטויי חז"ל, בני בכורי לעומת בנים. ושם בית יעקב לעומת בני ישראל. ושם ממלכת כהנים וגוי קדוש. ע' במדור מונחי קבלה ונסתר, קוב"ה דרגא על דרגא סתים וגליא וכו'. ע' במדור מדתם ועניינם הרוחני של אישי התנ"ך, יעקב, מדת התאר יעקב (לעומת ישראל). ושם, ישראל, מדת התאר ישראל (לעומת יעקב).